

**Coperta I: Constantin Brâncoveanu – 300 de ani de la moartea sa
martirică**

Sursa: www.descopera.ro

Coperta II: *Columna lui Traian*. Sursă: Muzeul Militar Național,
prin amabilitatea domnului Neculai Moghior, șeful Secției
Documentare.

Coperta III: Sponsorul acestui număr al revistei.

*Pentru publicarea de materiale promoționale în cuprinsul revistei,
rugăm agenții economici și pe toți cei interesați să se adreseze redacției
pentru a conveni forma de colaborare.*

EDITURA UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE „CAROL I”

(Editură cu prestigiu recunoscut de Consiliul Național de Atestare a Titlurilor,
Diplomelor și Certificatelor Universitare)

ISSN ONLINE 2457-9904

Revista de Științe Militare

Editată de Secția de Științe Militare
a Academiei Oamenilor de Știință din România

*Anul acesta se împlinesc
300 de ani de la moartea
martirică a domnitorului
Constantin Brâncoveanu*

**Nr. 3 (36)
Anul XIV, 2014**

REVISTA DE ȘTIINȚE MILITARE ANUL XIV, 2014 NR. 3 (36)

*Revista
de
Științe Militare*

*Editată de Secția de Științe Militare
a Academiei Oamenilor de Știință din România*

ISSN ONLINE 2457-9904

Nr. 3 (36)
Anul XIV, 2014

EDITURA ACADEMIEI OAMENILOR DE ȘTIINȚĂ DIN ROMÂNIA
Splaiul Independenței, nr. 54, sector 5, București
Tel.: (021) 314.74.91 / 031.1070.659 Fax: 021.314.75.39
Web: <http://+-www.aos.ro/editura/> e-mail: editura.aosr@gmail.com
Tipografia Editurii Academiei Oamenilor de Știință din România

CUPRINS

O REVEDERE A „STRATEGIEI SECURITĂȚII NAȚIONALE A FEDERAȚIEI RUSE PÂNĂ ÎN ANUL 2020”	5
<i>General-maior (r) prof. cons. dr. Constantin MINCU</i>	
MAREȘALUL SUN ZI, STRĂLUCIT GÂNDITOR AL CHINEI ANTICE	16
<i>General de brigadă (r) prof. univ. dr. Florian TUCĂ</i> <i>Colonel (r) prof. univ. dr. Eugen SITEANU</i>	
TESTAMENTUL REGELUI CAROL I.....	22
<i>General de brigadă (r) prof. univ. dr. Florian TUCĂ</i> <i>Colonel (r) prof. univ. dr. Eugen SITEANU</i>	
DECIZIA LOGISTICĂ ÎN CONDIȚII DE RISC, ÎN OPERAȚII DE RĂSPUNS LA CRIZA MILITARĂ	33
<i>Locotenent-colonel drd. Gabriel BOȚOG</i> <i>Colonel (r) prof. univ. dr. Benoni ANDRONIC</i>	
ETICA AFACERILOR MILITARE (PARTEA A II-A).....	41
<i>Dr. Valentin-Stelian BĂDESCU</i> <i>Dr. George-Teodor RĂDUICĂ</i>	
SCUTUL ANTIRACHETĂ ÎNTRE DECIZIE POLITICĂ ȘI LOGICĂ MILITARĂ	57
<i>Dr. Rodica DINULESCU</i>	

CONFLICTELE ÎN MEDIUL DE SECURITATE INTERNAȚIONAL	65
<i>Locotenent drd. Sinziana-Florina IANCU</i>	
RECONFIGURAREA STRATEGICĂ A CENTRELOR DE PUTERE.....	73
<i>Sebastian SÂRBU</i>	
LIBIA – UN TEST PENTRU CAPACITATEA NATO DE A SE IMPLICA ÎN GESTIONAREA CRIZELOR INTERNAȚIONALE	79
<i>Adriana SAULIUC</i>	
ABORDĂRI CONTEMPORANE ALE CONFLICTELOR/CRIZELOR INTERNAȚIONALE	90
<i>Dr. Mihai-Ștefan DINU</i>	

**O REVEDERE A „STRATEGIEI SECURITĂȚII NAȚIONALE
A FEDERAȚIEI RUSE PÂNĂ ÎN ANUL 2020”¹**

**REVISION OF "RUSSIAN FEDERATION NATIONAL SECURITY
STRATEGY UNTIL 2020"**

General-maior (r) prof. cons. dr. Constantin MINCU*

Rezumat: *Articolul prezintă, pe scurt, unele din cele mai importante aspecte ale evoluției politice, economice, culturale și militare a Rusiei într-o manieră destul de transparentă în „Strategia Securității Naționale a Federației Ruse până în anul 2020”.*

Autorul prezintă și implicațiile politice, economice și militare ale acțiunilor Moscovei împotriva Ucrainei și probabil, în viitorul apropiat și asupra altor state din așa-zisa „străinătate apropiată”.

Consider că liderii politici și militari europeni, inclusiv cei români, ar trebui să acorde o mai mare atenție acțiunilor Moscovei, în contextul recente crize ucrainiene.

Cuvinte-cheie: *Federația Rusă; Strategia Securității Naționale; criza ucraineană; tendințe mondiale negative.*

Abstract: *The article briefly presents some of the main aspects of political, economic, cultural and military evolvments of Russia overviewed in kind of transparent manner in the „Russian Federation National Security Strategy until 2020”.*

The author also presents the political, economic and military implications of Moscow's actions against Ukraine and probable in the near future against the states from the so-called “close vicinity”.

We consider European political and military leaders, including the Romanian leaders, should pay more attention to Moscow's actions in the context of the recent Ukrainian crisis.

Keywords: *Russian Federation; National Security Strategy; Ukrainian crisis; negative global trends.*

¹ Document aprobat prin Decretul președintelui Federației Ruse, nr. 537, din 12 mai 2009.

* Membru titular al Academiei Oamenilor de Știință din România, Membru al Consiliului Onorific al AOȘR, secretar științific al Secției de Științe Militare, Telefon: 0722.303.015; E-mail: mincu_constantin@yahoo.com.

Evoluția politică, economică, militară și culturală a Federației Ruse după colapsul Uniunii Sovietice a fost și va fi permanent în atenția specialiștilor politico-militari din întreaga lume și, în mod deosebit, a celor din Statele Unite ale Americii și din statele Europei, membre sau nemembre ale Uniunii Europene și/sau NATO.

1. Din păcate, după data de 21 noiembrie 2013, când administrația Ianukovici a dat semnalul că nu este interesată de Uniunea Europeană și că preferă să rămână în orbita Rusiei, evenimentele s-au precipitat, și, de nouă luni asistăm la Criza Ucraineană cu implicarea directă, fățișă și agresivă a Federației Ruse, care pune în aplicare unele prevederi ale Strategiei Securității Naționale adoptată în mai 2009.

După implozia produsă ca urmare a evenimentelor declanșate de Căderea Zidului Berlinului (9 noiembrie 1989) și în special a situației interne, din ce în ce mai complicate, din anii '90 – '93, din fosta Uniunea Sovietică s-au desprins și și-au declarat independența paisprezece state, totalizând 130 milioane de locuitori, din care 24,12 milioane de etnici ruși, reprezentând aproximativ 18,5% din aceste populații (anexa nr. 1).

Chiar și așa, Rusia este în continuare, în ciuda pierderilor suferite, o țară enormă, care acoperă zece fusuri orare, de la exclava Kaliningrad situată la Marea Baltică, până la Insula Sahalin din est; este un ținut plin de mari spații nepopulate, are un potențial imens și o populație de peste 143 de milioane de oameni, dintre care 15 milioane sunt musulmani.

Principalii lideri politici ai lumii actuale, dar și specialiști grupați în diferite think-tank-uri asociate grupărilor politico-militare relevante sunt de acord că "Rusia² continuă să fie o putere cu enorme resurse militare, între care mai mult de 10.000 de diverse arme nucleare; este, de asemenea, un gigant energetic, cu rezerve de petrol care, în ritmul actual de exploatare, pot dura peste 30 de ani, gazul natural ajungând pentru mai bine de 180 de ani". Conștientă de potențialul său energetic și de dependența quasitotală a unor state europene de gazul rusesc, Federația Rusă marșează tot mai hotărât și agresiv asupra Ucrainei și asupra altor state din, așa cum numește Moscova, „străinătatea apropiată”.

Analiztii recomandă să nu uităm nici de vechea ambiguitate rusească de natură istorică, culturală și geopolitică vizând imaginea Europei și a Asiei, nici de noua oscilație dintre elementele încă slabe ale democrației și, inevitabil, cele puternice ale autocrației. Aici se cuvine să-l cităm pe politologul român Vladimir Tismăneanu (24.08.2014 – site-ul www.realitatea.net în articolul „Înapoi la orbire? Leninism resuscitat și comunism hermeneutic”): „**Putinismul** nu este, evident, bolșevism redus,

² Michael Stürmer, *Putin și noua Rusie*, Editura Litera Internațional, București, 2009, reeditată în România în mai 2014, cu o valoroasă prefață semnată de istoricul român Adrian Cioroianu (datată 30 aprilie 2014), dată la care anexarea Crimeei se consumase!

dar are în matricea mentală obsesia leninistă a opoziției dintre prieten și dușman. Asemenea bolșevismului, putinismul este intolerant, apodictic și exclusivist”.

În ceea ce privește problematicile globale, lumea se poate întreba, pe bună dreptate, dacă Rusia face parte dintr-un echilibru multipolar emergent sau dacă se străduie să aibă cuvântul său de spus – în primul rând al unui veto în toate problemele care apar pe glob, cu precădere în Europa de Est, Caucaz, Orientul Mijlociu Extins și Asia Centrală. Evenimentele din ultimii ani (începând cu invazia Georgiei în august 2008) demontrează fără dubii că Rusia a ales calea confruntării.

Sunt și alte elemente de luat în calcul:

○ **Poate Rusia** să fie convinsă să susțină în afară de interesele sale manifeste, acele elemente ale pax-americană, care continuă să fie componentele cheie ale globalizării, cum ar fi Organizația Mondială a Comerțului (WTO), Banca Mondială, Fondul Monetar Internațional? În ultimii ani Rusia are probleme cu instituțiile globale și, după declanșarea crizei ucrainiene, este tot mai izolată.

○ **Va sprijini Rusia** ceea ce a mai rămas din ordinea lumii după dispariția Războiului Rece și a sistemului global nuclear și bipolar? Răspunsul este ușor de dat. Rusia susține prin toate mijloacele, doar propriile interese imperiale.

○ **Va deveni puterea revoluționară** de ieri stabilizatorul formei de organizare globală și postindustrială? Răspunsul pe termen scurt și mediu este categoric nu.

Rusia are, în mod evident, potențialul de a merge într-o direcție sau în cealaltă, de a fi o forță de stabilitate sau una producătoare de turbulență. Până acum nu este încă clară calea ce va fi urmată. Direcția pe care o va alege depinde, în mare măsură, de Vest, de coeziunea acestuia, de arta sa de a governa și de capacitatea reală de a înțelege Rusia. Slăbiciunile vestului, vorbitul pe mai multe voci, menajarea exagerată a intereselor Rusiei a încurajat Moscova să aleagă, fără rezerve, cartea confruntării, dorind să-și refacă influența în spațiul fost sovietic și, de ce nu, în țările fost satelite.

Pentru Europa de astăzi, ar fi într-adevăr fatal să fie prinsă între o Rusie resurgentă și o pax americană în declin, iar pentru Alinața Atlantică ar constitui o imensă dificultate. Deja s-au produs suficiente fapte care se mai înscriu pe acest curs. SUA se comportă ezitant, iar Europa pare încremenită în fața agresivității, fără complexe, a Federației Ruse.

Nu este încă prea târziu să sperăm la o conciliere între forțe. Sunt și alte argumente – ascensiunea Chinei în Orientul Îndepărtat – constituie o provocare majoră, lucru valabil și în cazul amenințării islamismului radical din Orientul Mijlociu, fie sub forma ambițiilor nucleare ale iraniienilor, fie sub cea a rezultatelor terorismului. În plus, mai trebuie amintite schimbarea dramatică a climei și răspândirea – greu controlabilă – a armelor de distrugere în masă, terorismul și țările neguvernabile, războiul cibernetic și crima organizată.

Toate aceste aspecte, care bătut lumea sunt o problemă la fel de mare atât pentru Rusia, cât și pentru națiunile occidentale. Se pare însă că Rusia a trecut pe planul doi aceste amenințări, fiind preocupată în acest moment de expansiunea în spațiul vestic.

În acest punct este potrivit să prezentăm, pe scurt, noile viziuni ale Federației Ruse privind **strategia securității naționale** (Legea Federală nr. 537, din 12 mai 2009). Putem, în final, să tragem unele concluzii cu ce aplică acum Moscova din **Strategie** și cum refuză ea ca statele vecine să aibă aceleași drepturi de a-și prezerva independența și dreptul de opțiune politică.

Din capul locului trebuie să menționez că documentul este centrat pe construcția instituțională a Rusiei, pe consolidarea și diversificarea economică, pe probleme sociale, pe dezvoltarea științei, tehnologiilor și educației și mai puțin pe problematica militară.

Principalele teze ale Strategiei

○Se afirmă în document că **“Strategia securității naționale a Federației Ruse până în anul 2020 constituie un sistem oficial recunoscut de priorități strategice, scopuri și măsuri în domeniul politicii interne și externe care determină starea securității naționale și nivelul de dezvoltare sigură a statului într-o perspectivă de durată”**;

○**Principala diferență** față de documentele anterioare (1997 și 2000) constă în faptul că securitatea națională este definită ca **“o stare de protecție a personalității, societății și statului împotriva pericolelor interne și externe, care permite asigurarea drepturilor constituționale, un nivel de viață demn al cetățenilor, suveranitatea, integritatea teritorială și dezvoltarea sigură a Federației Ruse, apărarea și securitatea statului”**. Aceasta se poate atinge prin realizarea unor priorități strategice.

○**Sunt determinate cinci criterii** de evaluare a stării de securitate națională ceea ce determină într-o oarecare măsură caracterul strategiei ca un document de abordare complexă pentru dezvoltarea tuturor sferelor de activitate ale statului, cu participarea activă în acest sens a societății civile. Acestea sunt:

- nivelul șomajului;
- nivelul de creștere a costurilor de consum;
- nivelul datoriilor de stat interne și externe;
- nivelul de asigurare cu resurse pentru sănătate, cultură, educație și știință;
- nivelul de înnoire anuală a armamentului, a tehnicii militare și speciale și nivelul de asigurare cu cadre militare și tehnico-inginerești.

○**Strategia confirmă intenția Rusiei** de a intra în anul 2020 în cele cinci economii mondiale conducătoare, baza sa conceptuală fiind:

- păstrarea modului său de viață, a identității național-structurale și a teritoriului Rusiei;

- satisfacerea garantată a necesităților materiale ale fiecărui om și ale poporului țării în general;

- satisfacerea necesităților social-spirituale fără de care nu se poate concepe autoexprimarea, dezvoltarea multilaterală și identificarea personalității, a societății și a statului.

○ **Documentul acordă importanță „lecțiilor învățate” din parcurgerea ultimilor ani, afirmând că:**

- Rusia a învins urmările crizei politice și social-economice de la sfârșitul secolului XX;

- a oprit scăderea nivelului și calității vieții cetățenilor ruși;

- a rezistat la presiunea naționalismului și terorismului internațional;

- a prevenit discreditarea societății constituționale;

- și-a păstrat suveranitatea și integritatea teritorială;

- a restabilit posibilitățile de creștere a capacității de concurență și de recunoaștere a intereselor naționale ca un subiect cheie în relațiile internaționale.

○ **Strategia determină interesele naționale pe termen lung ale Rusiei:**

- dezvoltarea democrației și a societății civile, creșterea concurenței economice naționale;

- asigurarea trăinicii societății constituționale, a integrității teritoriale și a suveranității Federației Ruse;

- transformarea Federației Ruse într-o putere mondială a cărei activitate este îndreptată spre susținerea stabilității strategice și a relațiilor de parteneriat, în condițiile unei lumi multipolare (n.a. – obiectiv ambițios și dificil de atins și menținut în dinamica actuală și viitoare a lumii, mai ales prin ridicarea unor noi centre de putere politico-economică).

○ **Principalele priorități ale securității naționale a Rusiei sunt considerate:**

- apărarea națională;

- securitatea de stat și socială.

○ **La acestea se adaugă și alte priorități:**

- creșterea calității vieții cetățenilor ruși prin garantarea securității personale, precum și a standardelor de viață;

- creșterea economică care se obține înainte de toate prin dezvoltarea unui sistem de inovație național și de investiții în capitalul uman (până acum la bază au stat exporturile de materii prime și de energie);

- știința, tehnologia, educația, sănătatea și cultura care să se dezvolte prin întărirea rolului statului și perfecționarea parteneriatului stat-societăți private;

- ecologia sistemelor vitale și folosirea rațională a naturii a căror susținere se obține prin utilizarea echilibrată, dezvoltarea tehnologiilor noi și reproducția rațională a potențialului de resurse naturale ale țării;

▪ stabilitatea strategică și parteneriatul strategic egal care să se întărească pe baza participării active a Rusiei la dezvoltarea modelului multipolar în organizarea mondială.

○ **Politica externă** este îndreptată spre îndeplinirea obiectivelor și priorităților enumerate mai sus, prin:

▪ Rusia va pleca de la faptul că Organizația Națiunilor Unite (ONU), Consiliul său de Securitate, constituie elementul central de stabilitate a sistemului relațiilor internaționale;

▪ totodată, Rusia va întări cooperarea în formațiunile multilaterale cum ar fi „Grupul celor opt – G8”, „Grupul celor douăzeci”, Rusia, India, China (RIC), Brazilia, Rusia, India și China (BRIC);

▪ Rusia va utiliza posibilitatea altor instituții internaționale neformale;

▪ **Prioritatea politicii externe** a Rusiei rămâne dezvoltarea relațiilor bilaterale și colaborarea multilaterală cu statele participante ale Confederației Statelor Independente (CSI).

○ **În Strategie sunt enumerate și tendințele mondiale negative posibile să influențeze securitatea Rusiei:**

▪ recidivele probabile ale abordărilor de forță unilaterală în relațiile internaționale, contradicțiile dintre principalii participanți ai politicii mondiale;

▪ pericolul răspândirii armamentului de nimicire în masă și ajungerea acestuia în mâinile teroriștilor, precum și perfecționarea formelor de activitate ilegală în domeniile cibernetic și biologic, în sfera tehnologiilor înalte;

▪ conflagrația informațională înaltă;

▪ amenințările asupra stabilității țărilor industriale și în dezvoltare;

▪ dezvoltarea tendințelor naționaliste, xenofobiei, separatismului și a extremismului prin forță, inclusiv sub lozincile socialismului religios;

▪ situația demografică mondială încordată și problemele mediului natural înconjurător (migrație necontrolată și ilegală, droguri, traficul de carne vie, alte forme de criminalitate organizată internațională);

▪ răspândirea epidemiilor datorate unor noi viruși, necunoscuți înainte;

▪ deficitul tot mai acut de apă dulce.

○ **În Strategie se afirmă că tendințele mondiale negative**, menționate mai sus, constituie sursa unui sistem complex de amenințări pentru securitatea națională a Rusiei.

▪ **În sfera militară:**

- **Politica unor națiuni străine** conducătoare direcționată spre obținerea unei supremații dominante, înainte de toate în forțele nucleare strategice, prin dezvoltarea unor mijloace de înaltă precizie, informative și de înaltă tehnologie pentru ducerea luptei armate;

- **Dezvoltarea armamentului strategic** de înzestrare nenucleară, de formare la nivel unilateral a unui sistem de apărare antirachetă și de militarizare a spațiului cosmic apropiat, capabil să ducă la o nouă cursă a înarmărilor; răspândirea tehnologiilor nucleare, chimică, biologică, la producerea de arme de nimicire în masă.

▪ **În sfera securității de stat și sociale:**

- **activitatea de informare** și alte activități – ale serviciilor și organizațiilor speciale ale statelor străine, precum și a persoanelor individuale – direcționate spre producerea de prejudicii Federației Ruse;

- **activitatea organizațiilor** teroriste, a grupărilor și persoanelor direcționată spre modificarea bazelor constituționale ale Federației Ruse, dezorganizarea funcționării normale a organelor puterii de stat, distrugerea obiectivelor militare și industriale, a întreprinderilor și instituțiilor care asigură activitatea vitală a societății;

- **intimidarea populației;**

- **activitatea extremistă** a organizațiilor naționaliste, religioase, etnice și a altor organizații și structuri direcționată spre distrugerea unității și integrității teritoriale a Federației Ruse, spre destabilizarea situației politice și sociale în țară.

▪ **În sfera economică:**

- păstrarea modelului de **export-materie primă** pentru dezvoltarea economiei naționale;

- dependența înaltă de conjunctura economică externă, pierderea controlului asupra resurselor naționale;

- înrăutățirea stării bazei de materii prime din industrie și energetică;

- dezvoltarea inegală a regiunilor, stabilitatea redusă și protecția insuficientă a sistemului financiar național;

- menținerea condițiilor pentru corupție și delapidări în sistemul financiar, precum și migrarea ilegală a capitalului;

- crizele din sistemul financiar-bancar mondial și regional;

- creșterea concurenței în lupta privind resursele de materii prime, energie, apă și alimente în deficit;

- rămânerea în urmă în dezvoltarea tehnologiilor înalte;

- riscurile strategice mari datorită unei dependențe prea mari de modificarea factorilor externi.

▪ **În sfera științei, tehnologiilor și educației:**

- rămânerea în urmă privind trecerea la un alt mod de tehnologizare, dependența de livrările din import a echipamentelor, aparatelor și bazei de componente electronice, a materialelor strategice;

- trecerea nesancționată peste graniță a tehnologiilor concurente indigene;

- sancțiunile unilaterale neîntemeiate în relațiile organizațiilor științifice și de educație cu Rusia;

- dezvoltarea insuficientă a bazei legale normative și slaba motivație în sfera politicii de inovații și a celei industriale;

- nivelul scăzut al protecției sociale a personalului tehnic-ingineresc, profesoral și pedagogic și a numărului acestora pentru formarea medie și superioară în sistemul de învățământ.

▪ **În sfera sănătății:**

- apariția unor epidemii și pandemii la scară largă, răspândirea în masă a infecției cu HIV, a tuberculozei, a narcomaniei și alcoolismului;

- eficacitatea redusă a sistemului mondial și numărul redus de specialiști pregătiți, nivelul insuficient al asigurărilor medicale și al plății cadrelor medicale și al finanțării pentru dezvoltarea unui sistem medical superior, nefinalizarea realizării unei baze legale normative în sănătate, în scopul creșterii accesibilității și al asigurării populației în actul medical.

▪ **În sfera culturii:**

- influența producției de cultură în masă orientată spre necesitățile straturilor marginale;

- atentatele ilegale asupra obiectivelor de cultură.

▪ **În sfera ecologică:**

- menținerea unui număr important de producții periculoase a căror activitate duce la distrugerea echilibrului ecologic;

- nerespectarea reglementărilor legale normative și ale supravegherii;

- Epuizarea rezervelor de materii prime minerale ale țării; reducerea resurselor minerale de importanță strategică.

▪ **Federația Rusă**, în strategia elaborată și aprobată, consideră că o **influență negativă asupra situației internaționale** în perspectivă medie o pot avea:

- situația din Irak și Afganistan;

- conflictele din Orientul Apropiat și Mijlociu;

- unele conflicte din Asia de Sud și Africa, din peninsula Coreeană;

- situația critică privind păstrarea unor materiale și obiecte periculoase, îndeosebi în țările cu situație politică instabilă;

- răspândirea necontrolată de către stat a armelor obișnuite;

- posibilitatea rezolvării unor probleme ce apar privind lupta concretă pentru resurse cu folosirea forței militare, ceea ce duce la distrugerea echilibrului de forțe în apropierea granițelor Federației Ruse și a granițelor aliaților ei;

- riscul de creștere a numărului de state posesoare de arme nucleare;

- planurile de extindere a infrastructurii militare NATO spre granița Rusiei și încercările de a le da funcții globale care sunt în contradicție cu normele de drept internațional.

În documentul prezentat se pune accent, pentru prima dată, pe rolul societății civile în realizarea tezelor strategiei; se arată că asigurarea securității naționale constă în menținerea mecanismelor legislative și instituționale, precum și a posibilităților de resurse ale statului și societății la un nivel care să răspundă **intereselor naționale ale Federației Ruse**. Aici cred că este oportun să redăm celebrul citat din discursul ținut de Winston Chreschil la Radio BBC, în octombrie 1939:

„Nu pot să vă spun cum va acționa Rusia. Este o ghicitoare înveșmântată într-un mister înăuntrul unei enigme. Singura cheie este interesul național al Rusiei”.

Întrebarea „Care este astăzi interesul național al Rusiei?” rămâne una deschisă, dar deja au apărut suficiente elemente care să arate o direcție de acțiune.

Se apreciază că starea securității naționale a Federației Ruse depinde direct de potențialul economic al țării și de eficacitatea funcționării sistemului de asigurare a securității naționale.

În partea finală, documentul definește bazele normative legislative și informaționale pentru realizarea unei strategii veridice. Respectiv, se subliniază că „realizarea unei strategii veridice se asigură pe baza consolidării eforturilor și resurselor organelor puterii de stat, a instituțiilor societății civile, direcționate spre protejarea intereselor naționale ale Federației Ruse prin utilizarea completă a tuturor măsurilor politice, organizatorice, social-economice, legislative, speciale și altele elaborate în cadrul planificării strategice a Rusiei”. Se pare că Statele Unite și Uniunea Europeană au urmărit destul de superficial elementele relevante ale „planificării strategice a Federației Ruse”, fiind surprinse de recente evoluții.

Autoritățile Federației Ruse consideră că realizarea Strategiei trebuie să devină factorul mobilizator pentru dezvoltarea economiei naționale, îmbunătățirea calității vieții populației, întărirea apărării naționale, a securității de stat și legislative, creșterea capacității de concurență și a prestigiului internațional al Rusiei.

Consider că studierea atentă a Strategiei și de către specialiștii interesați din România poate contura un răspuns la întrebarea: în ce măsură Rusia se îndreaptă în mod ireversibil spre comportamentul politic al unui stat democratic modern și cât de predictibile vor fi acțiunile sale pe arena internațională în viitorii ani?

Pentru un posibil răspuns cred că cei interesați ar putea studia excelenta (după opinia mea) Prefață a profesorului Adrian Cioroianu la cartea lui Michael Stürmer „Putin și noua Rusie”, Editura Litera, 2014. Textul are titlu sugestiv „Vladimir Putin – noul țar, în căutarea unui nou imperiu. Divergența actuală dintre Rusia și Occident în dosarul ucrainean”.

ETNICII RUȘI ÎN STATELE DESPRINSE DIN URSS³

Nr. crt.	Țara	Total populație - milioane -	Dintre care etnici ruși	
			%	În cifre - milioane -
1	Kazahstan	16,9	37,0	6,253
2	Kârgâstan	4,5	21,5	0,967
3	Tadjikistan	5,7	3,5	0,200
4	Uzbekistan	5,7	8,3	0,473
5	Turkmenistan	5,7	8,3	0,473
6	Azerbaidjan	7,4	5,6	0,414
7	Armenia	3,7	2,0	0,074
8	R. Moldova	4,4	13,0	0,572
9	Ucraina	52,1	22,0	11,462
10	Belarus	10,4	13,2	1,403
11	Lituania	3,8	8,6	0,327
12	Letonia	2,7	33,8	0,913
13	Estonia	1,6	30,3	0,485
14	Georgia	5,4	2,0	0,108
TOTAL		130	18,55	24,124

BIBLIOGRAFIE

1. ARON Leon, *Yeltsin: A Revolutionary Life*, 2000.
2. BEKER Peter, GLASSNER Susan, *Kremlin Rissing: Vladimir Putin's Russia and the end of Revolution*, New York, 2005.
3. BROWN, Archie, SHEVTSOVA, Lilia: *Gorbachev, Yeltsin and Putin: Political Leadership in Russia's Transition*, Brookings Institution, 2001.
4. STÜRMER, Michael, *Putin și noua Rusie*, Editura Litera Internațional, București, 2009, reeditată în 2014 la aceeași editură;

³ Sursă: Michael Stürmer, *Putin și noua Rusie*, Editura Litera Internațional, București, 2009, p. 6.

5. Lucrările simpozionului de comunicări științifice cu participare internațională „Perspective ale securității în Europa”, 19-20 noiembrie 2009, Universitatea Națională de Apărare „Carol I” (Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate), Editura UNAp, București, 2009 (6 volume).
6. Articole și analize din presa română și străină privind criza ucraineană (noiembrie 2013 – 31 august 2014).

**MAREȘALUL SUN ZI, STRĂLUCIT GÂNDITOR
AL CHINEI ANTICE**

**MARSHAL SUN ZI, BRILIANT THINKER
OF THE ANTIQUE CHINA**

General de brigadă (r) prof. univ. dr. Florian TUCĂ*
Colonel (r) prof. univ. dr. Eugen SITEANU**

Rezumat: *Articolul prezintă, pe scurt, o nouă versiune a lucrării mareșalului Sun Zi intitulată „Arta războiului”, care are 13 capitole. Aceasta s-a publicat în România în anul 2012, fiind tradusă din limba chineză de către colonelul Ioan Parepa și fiica sa Laura-Anca Parepa, licențiată a Universității de Limba și Cultura Chineză din Beijing.*

Cuvinte-cheie: *Sun Zi; mareșal, arta războiului; strălucit gânditor; China antică.*

Abstract: *In this article are presented, in a short manner, a new version of the marshal's Sun Zi book „War Art”, which has got 13 chapters. The book was published in Romania in 2012 being translated from Chinese by colonel Ioan Parepa and his daughter, Laura-Anca Parepa, a graduate of the Chinese Language and Culture University in Beijing.*

Keywords: *Sun Zi; marshal; war art; brilliant thinker; Antique China.*

Sunt numeroase foste personalități ilustre din lume, din Europa și din România, ale căror nume rămân nemuritoare prin ceea ce au făcut și au lăsat în urma lor măreț și durabil. Nu vom cita astfel de nume fiindcă, pe de o parte, am putea omite pe cele mai importante și mai reprezentative, iar, pe de altă parte, pentru că sunt numeroase și încât nu avem la dispoziție spațiu grafic pentru a le înșirui aici nici măcar selectiv. Dar pentru că în ultimul timp ne-a căzut în mâini o carte de excepție scrisă de o astfel de personalitate, ne vom referi pe scurt la ea. Este vorba de un strălucitor gânditor militar din China antică, cunoscut în întreaga lume sub numele de Sun Zi, sau Sun TZi, iar cartea sa se intitulează „Arta războiului”.

* Prof. univ. dr., membru al Academiei Oamenilor de Știință din România, istoric.

** Prof. univ. asociat al Universității Naționale de Apărare „Carol I”, membru corespondent al Academiei Oamenilor de Știință din România, membru supleant în Consiliul Director al Asociației Naționale a Cadrelor Militare în Rezervă și în Retragere „Alexandru Ioan Cuza”, vicepreședintele Asociației Absolvenților Universității Naționale de Apărare „Carol I”, membru în Consiliul editorial și redactor al Revistei de Științe Militare.

Ca foști militari de carieră, am avut prilejul să aflăm pentru prima oară de acest nume și de lucrarea sa în anii în care studia la Academia Militară din București. Pe atunci, acolo, în cadrul catedrei de „Istorie a artei militare universale”, s-a predat la un moment dat o lecție dedicată cărții lui Sun Zi.

Ne-au rămas încă de atunci clar întipărit în memorie acel nume, titlul acelei lucrări și câteva idei definitorii sau majore prinse în ea. Dar, din păcate, apoi, numele ilustrului teoretician militar din China, Sun Zi, ca și opera sa de referință, aveau să cam fie date uitării de către noi o anumită perioadă de timp. Dar, o astfel de stare de lucruri se va schimba în anul 1976, când în România, în cadrul Editurii Militare, s-a publicat în limba română, după o versiune în limba franceză, lucrarea „**Arta războiului**”, de Sun Zi, traducătorii ei fiind generalul Constantin Antip și soția sa Felicia Antip.

Atunci, ca militari activi, ni s-a recomandat spre studiu acea carte. Evident că ne-am conformat, reușind ca după studiul aceluia volum să ne îmbogățim cunoștințele privitoare la război și armată în viziunea gânditorului și teoreticianului militar al Chinei antice.

După aproape patru decenii de la apariția acelei cărți ne-a căzut în mâini, așa cum am spus ceva mai sus, noua versiune a lucrării lui Sun Zi „**Arta războiului**”. Ea s-a publicat în România în anul 2012, fiind tradusă din limba chineză de către colonelul Ioan Parepa, fost atașat militar al țării noastre în China și de către fiica sa, Laura-Anca Parepa, licențiată a Universității de Limbă și Cultură Chineză din Beijing. Versiunea respectivă a lucrării este așa cum ne-o spun în mod îndreptățit cei doi îngrijitori de ediție în „**Cuvântul înainte**” cea mai completă și mai valoroasă variantă a cărții publicate până acum în China. **„În prezenta versiune a lucrării lui Sun Zi „Arta Războiului” – se consemnează în acel cuvânt de început al lucrării – „am luat ca bază, textul elaborat și fundamentat, după îndelungate cercetări, de un colectiv multidisciplinar, de elită, al Academiei de Științe Militare din Republica Populară Chineză. Pe baza textului inițial, care înseamnă în total 6076 de caractere chinezești (exclusiv formula de început de la fiecare capitol) și a altor lucrări publicate ulterior și comentate de numeroși discipoli ai lui Sun Zi, precum și de alți strategii militari, grupul de specialiști sus-menționat a realizat forma oficială definitivă a acestei capodopere clasice cu un volum de 5876 de caractere din limba chineză veche, concomitent cu redarea conținutului în limba chineză contemporană”¹.**

În cuprinsul acestei ultime variante a lucrării lui Sun Zi, intitulate „**Arta războiului**”, sunt abordate, într-un număr de 13 capitole distincte, o paletă largă de

¹ Sun Tzi, *Arta războiului*, Fundația Academia Dacromană „TEMPUS DACOROMÂNIA COMTERRA”, București 2012, p. 12.

probleme, de idei, concepții și teze privitoare la: legitățile războiului; politica statului în pregătirea și în desfășurarea unui război; relațiile dintre monarh, conducătorii militari și oștile luptătoare; necesitatea dotării corespunzătoare cu armament și cu toate cele de trebuință a trupelor; importanța factorilor geoclimatici și a formelor de relief în desfășurarea acțiunilor militare; folosirea cu mare chibzuință a focului și a altor lucrărilor genistice pe timpul înțeleșărilor militare; instruirea și educarea din timp a trupelor luptătoare în așa fel încât ele să fie în măsură să desfășoare, după caz, acțiuni de luptă în ofensivă și în apărare, să se deplaseze în mod organizat acolo unde situațiile impun etc.

Înainte de a ne referi, fie și pe scurt, la unele aspecte privitoare la conținutul și la valoarea acestei lucrări, considerăm necesar să spunem câteva cuvinte privitoare la Sun Zi și anume: Cine a fost el? Ne-o spun, în mod clar și precis, traducătorii lucrării publicate recent reproducând textul unui ilustru teoretician militar din trecut: „**A fost o figură de excepție din China antică, un personaj ilustru și cu o cultură aleasă, cu înclinații evidente în domeniile gândirii militare și al scrisului pe teme de lupte armate**”, sau altfel spus, „**A fost un teoretician și un practicant militar de valoare universală**”. El s-a născut în toamna anului 545 î.Hr. într-un sat din provincia Shandong. Își va face primele studii în așezarea natală, iar pe cele următoare în localitatea Menghan și în capitala provinciei mai sus nominalizate. Se spune că, în special, pe timpul cursurilor superioare, Sun Zi se preocupa în mod activ, prin studiu, de cunoașterea războaielor din trecut ale Chinei, întocmindu-și însemnări și aprecieri proprii și alte materiale referitoare la locul și datele lor de desfășurare, la forțele ce s-au aflat în conflict, la victorii și la înfrângeri etc., aspecte pe care se va bizui, în mod evident, atunci când va întocmi lucrarea „Arta războiului”.

În anul 514 î.H., pe când avea vârsta de 31 de ani, văzând în Sun Zi un om capabil, bine instruit și educat, atras cu precădere de cunoașterea și studierea războaielor din trecut ale Chinei și ale altor țări, regele statului chinez Wu, care purta numele de He Lu, a hotărât ca personajul vizat de el să se ocupe, pentru o anumită perioadă de timp, de pregătirea trupelor sale într-o zonă muntoasă. Iar Sun Zi a făcut acolo o treabă minunată, ca un cadru militar de profesie. Pe lângă multe altele, el a insuflat oștenilor disciplină și ordine, spirit de vitejie și de dăruire în luptă, hotărâre nestrămutată de a ieși biruitori. Ulterior, pentru capacitatea sa, a înscrisurilor sale și a prestațiilor făcute, regele He Lu i-a conferit lui Sun Zi înaltul titlu de mareșal, numindu-l apoi și comandant al armatei regale. După aceea, noul mareșal al Chinei a fost trimis de rege să conducă unele lupte și bătălii pe timpul cărora el avea să iasă mai mereu biruitor. Nu încapă nici o îndoială că pe durata desfășurării acelor acțiuni militare Sun Zi va fi ținut seama de aplicarea în practică

a unor idei, concepții și principii care aveau să fie oglindite și în opera sa „**Arta războiului**”.

Strălucitul, deopotrivă, teoretician și practicant militar Sun Zi a încetat din viață în anul 470 î.H, la vârsta de 75 de ani. În urma sa avea să rămână pentru urmași o operă scrisă de valoare universală.

Ne vom referi, în continuare, foarte pe scurt, la acea operă, așa cum este ea tratată în recenta lucrare publicată în România. Cartea respectivă este structurată pe două părți și împărțită pe un număr de 13 capitole distincte, cuprinse în partea întâia a lucrării, în fiecare dintre ele tratându-se probleme esențiale privitoare la tema dată. Iată denumirile acestora: Capitolul I – „Evaluarea planului de război”; II – „Pregătirile de război”; III – „Planificarea ofensivei”; IV – „Formele de dispunere a forțelor”; V – „Puterea dispozitivului strategic”; VI – „Fals și real pe câmpul de luptă”; VII – „Confruntarea militară”; VIII – „Adaptarea acțiunilor la schimbările de situație”; IX – „Deplasarea trupelor pe timpul campaniei”; X – „Formele de relief”; XI – „Cele nouă tipuri de teren”; XII – „Folosirea focului ca armă de atac”; XIII – „Folosirea spionilor”.

Dovedind o concepție cu totul originală în scrierea lucrării, autorul cărții își începe fiecare capitol cu expresia: „Sun Zi a spus”. După aceea el scrie în mod clar și limpede ce avea de spus. Iată, de pildă, ce zice el la începutul primului capitol: „Războiul este o problemă de importanță deosebită, pentru țară. Este tărâmul vieții și al morții pentru armată și popor, calea către menținerea sau dispariția statului, de aceea nu poate să nu fie studiată cu toată seriozitatea”.

Cât de necesare sunt aceste cuvinte scrise acum 2500 de ani și pentru oamenii politici și de stat din zilele noastre care au putere de decizie în angajarea statului și a armatei într-un conflict militar!

Iată cum își începe autorul lucrării „**Arta războiului**” cel de-al IV-lea capitol: „**Sun Zi a spus: în trecut, cei pricepuți în arta războiului, mai întâi, simulau că nu pot fi învinși de inamic, așteptând apoi momentul potrivit pentru a învinge dușmanul. Inițiativa de a nu putea fi învinși de inamic se află în propriile mâini, dar a putea sau nu să înfrângi dușmanul rezultă din faptul că acesta are sau nu puncte slabe și fisuri în dispozitivul său**”².

Pentru că sunt interesante și pline de învățăminte și cuvintele de început ale capitolului al VI-lea, ca de altfel și cele care urmează, vom cita câteva fraze din partea de început a acestuia: „**Sun Zi a spus: Cine ocupă primul câmpul de bătălie are inițiativa și poate aștepta în liniște dușmanul; în timp ce, acei care ajung după aceea în teatrul de război, fiind nevoiți să intre degrabă în luptă**

² *Ibidem*, p. 20.

sunt deja istoviți. Așadar, cei pricepuți în conducerea trupelor îl pot manevra, cu ușurință, pe inamic, fără să se lase manipulat de acesta”³.

În sfârșit, vom reproduce, în continuare, și cuvintele de început ale capitolului următor: „Sun Zi a spus: Aproape în toate cazurile când se recurge la forța armată, generalul-comandant primește ordin din partea suveranului. Începând de la recrutare-încorporare și până la organizarea armatei pentru a fi gata să se opună inamicului, nimic nu este mai greu în tot acest proces decât să reușești să efectuezi mai devreme concentrarea forțelor și să profiți primul de avantajele create de această situație”.

În absolut toate cele 13 capitole ale lucrării „Arta războiului”, fie că ele sunt în partea I sau a II-a, pe lângă aceste introduceri foarte interesante și la obiect, autorul cărții respective formulează din când în când și în special în părțile de încheiere ale capitolelor, concepte și cugetări teoretice de valoare universală. Iată câteva dintre ale: „Confruntarea militară poate fi avantajoasă, dar poate deveni riscantă”; „În război, strategiile nu-s niciodată suficiente”; „Atacă dușmanul care nu se poate salva rapid, acolo unde se așteaptă mai puțin”; „Țineți seama de condițiile locale pentru dobândirea victoriei”; „Victoria se poate vedea, dar nu neapărat se poate obține”; „În bătăliile pe timp de noapte se întrebuițează mai mult tabele și materialele luminoase (pentru declanșarea și conducerea luptelor – n.n.), iar pe timp de zi se folosesc mai mult steagurile și flanurile”; „Regulile privind folosirea trupelor în război constau în: nu trebuie să nutrești speranța că dușmanul nu poate veni să te atace, ci trebuie să te bizui pe faptul că te-ai pregătit pe deplin; la fel, nu trebuie să speri că inamicul nu va declanșa ofensiva, ci trebuie ca bazându-te pe forțele de care dispui, să faci în așa fel încât dușmanul să nu își poată folosi forțele ofensive”; „Dacă vrei să te angajezi într-o bătălie cu dușmanul, nu trebuie să-ți amplasezi trupele pe aliniamente înguste de pe maluri de apă; după traversarea fluviilor și a cursurilor de apă, este bine să staționezi mai departe de acestea; nu trebuie să ataci dușmanul care traversează apa pentru a se angaja în bătălie decât atunci când acesta a trecut de jumătatea cursului de apă, pentru că așa te avantajează mai mult”; „Dacă te afli pe câmpie, este necesar să ocupi zonele cu teren larg deschis, iar principalul flanc trebuie să fie asigurat de munți, frontul să fie teren jos, iar spatele să fie asigurat de teren înalt. În acest fel trebuie să-ți amplasezi armata în regiunile de șes”; „Când păsările zboară speriate, arată că dușmanul stă la pândă; dacă animalele sălbatice aleargă îngrozite, îți arată că inamicul trece la atac prin surprindere”; „Când în taberele dușmanului apar tulburări și dezordine, înseamnă că generalii – comandanți nu se mai bucură de prestigiu”; „Pe plan militar există șase situații în care poți fi cu siguranță învins și

³ *Ibidem*, p. 24.

anume: «fuga», «destinderea» și «confuzia». Aceste șase situații nu sunt cauzate de vreme sau de teren, ci sunt consecințele gravelor greșeli ale generalilor - comandanți”; „Numai atunci când îți cunoști bine trupele proprii te poți angaja în luptă”; „Cei pricepuți în folosirea forțelor militare, pot face ca întreaga armată să acționeze ca un singur om”; „Cel ce se ocupă de problemele militare trebuie să gândească planul strategic, cu calm și atenție, să conducă trupele în ordine și regulamentar”; „În luptă, înainte de toate, ocupă punctele de importanță strategică ale dușmanului, dar nu trebuie să te pripești în stabilirea datei bătăliei decisive”; „Victoria poate fi asigurată pe deplin dacă armata dispune de generali – comandanți competenți ...”; „Victoria se poate dobândi când năzuințele conașionalilor și ale ostașilor sunt identice”. Ce interesante, ce pline de conținut și, evident, de învățăminte sunt aceste aprecieri, făcute de Sun Zi în cartea despre care discutăm. Aproape totalitatea dintre ele își păstrează și astăzi valabilitatea.

Revenind la cartea intitulată „Arta războiului”, de Sun Zi, publicată cu un an și ceva în urmă, în traducere de către Laura-Anca și Ioan Parepa, dorim să mai subliniem, ca un fel de concluzie, doar atât: a apărut un format mare, în condiții grafice excelente, însumează 122 de pagini, este prevăzută cu un număr de 12 anexe, unele dintre aceste reprezentând categorii de arme, de și de echipamente de campanie din armata Chinei antice și câteva imagini foto, între care se află și marele zid chinezesc, a cărei construcție a început în timpul vieții lui Sun Zi și un monument unicat din China, reprezentând două săbii încrucișate ce se află în localitatea Binzeu, provincia Shandong, de unde era original autorul cărții „Arta războiului”.

Citiți, dragi cititori această lucrare. Este foarte interesantă și din ea se pot afla informații bogate privitoare la război și la armata din vremea Chinei antice și din care se pot desprinde învățăminte utile pentru toți cei interesați.

BIBLIOGRAFIE

SUN TZI, *Arta războiului*, Fundația Academia Dacromană „TEMPUS DACOROMÂNIA COMTERRA”, București, 2012.

TESTAMENTUL REGELUI CAROL I

THE WILL OF KING CAROL I

*General de brigadă (r) prof. univ. dr. Florian TUCĂ**
*Colonel (r) prof. univ. dr. Eugen SITEANU***

Rezumat: În acest an se împlinesc 100 de ani de la moartea Regelui Carol I. Acest centenar i-a determinat pe autorii acestui articol să prezinte pe scurt Testamentul Regelui Carol I cu cele două părți ale sale. Prima a fost scrisă la 14/26 februarie 1899, iar cea de a doua, intitulată „Codicilul”, a fost iscălit în decembrie 1911.

Cuvinte-cheie: Regele Carol I, testament, Codicil, suveran, România.

Abstract: This year marks the 100th anniversary of the death of King Carol I. This anniversary made the authors of this article to present shortly the will of King Carol I with its two parts. The first was written on 14/26 of February 1899, and the second one, the „Codicil” was signed in December 1911.

Keywords: King Carol I, will, Codicil, sovereign, Romania.

Carol I, de la moartea căruia se împlinesc, în 2014, 100 de ani, a fost mai întâi domnitor al României (1866-1881), iar apoi rege. În perioada în care s-a aflat pe Tron, România a devenit stat pe deplin independent și s-a afirmat pe toate planurile: administrativ, social, economic, cultural, religios, militar etc.

La vârsta deplinei sale maturități, pe când se pregătea să-și sărbătorească 60 de ani de viață, împovărat de gânduri, de dor, de împlinătatea puterilor lui fizice și intelectuale, suveranul României s-a decis să își scrie Testamentul, să-și consemneze în el gândurile sale de pe urmă referitoare la țara în fruntea căreia se afla, la cei din familia regală și din anturajul său etc. Referindu-ne la acest Testament, care trebuie considerat a fi un document istoric de bază în cunoașterea

* Prof. univ. dr., membru al Academiei Oamenilor de Știință din România, istoric.

** Prof. univ. asociat-invitat al Universității Naționale de Apărare „Carol I”, membru corespondent al Academiei Oamenilor de Știință din România, membru supleant în Consiliul Director al Asociației Naționale a Cadrelor Militare în Rezervă și în Retragere „Alexandru Ioan Cuza”, vicepreședintele Asociației Absolvenților Universității Naționale de Apărare „Carol I”, membru în Consiliul editorial și redactor al Revistei de Științe Militare.

și în scrierea istoriei noastre naționale, puțini cititori au aflat că acesta este alcătuit din două părți distincte, dar organic legate între ele.

Prima dintre acestea a fost scrisă în luna februarie 1899, la palatul regal din București, pe care regele Carol I a încheiat-o în felul următor: **„Făcut în București, la 14/26 februarie 1899. Am scris cu propria mea mână acest testament, pe două coli, formând opt pagini legate cu un fir roșu și am pus sigiliul meu”**. Cea de-a doua parte a Testamentului, care se întinde pe o coală de 2 pagini, avea să fie scrisă după 12 ani, adică în 1911. Ea este, de fapt, o adăugire la documentul inițial, pe care autorul său și-a intitulat-o astfel: **„Codicilul la testamentul mereu din 14/26 februarie 1899, scrisă și iscălită de propria mea mână în decembrie 1911”**.

În ceea ce ne privește, noi am descoperit cele două părți ale Testamentului regelui Carol I pe când ne documentam să întocmim o comunicare pentru o sesiune științifică și omagială ce se va desfășura în București cu prilejul împlinirii a 100 de ani de la moartea fostului suveran al României. Le-am depistat, spre marea noastră bucurie și satisfacție, într-un ziar reprezentativ ce apărea la Arad, intitulat „Românul”. Este vorba de numărul 219, din 5/18 octombrie 1914. Din simplă curiozitate profesională, aveam să constatăm că cele două părți ale Testamentului cuprind aproximativ 50 de paragrafe distincte, alcătuite dintr-un număr de peste 150 de fraze și de mai bine de 3000 de cuvinte.

Citind și recitind în mai multe rânduri Testamentul în întregime sa spre a reține din el prevederile esențiale, aveam să admirăm mai întâi de toate, conținutul, iar, pe de altă parte, cursivitatea și frumusețea scrisului, stilul alert și curat al redactării și, în cele din urmă, fiorul național patriotic al unor formulări în privința acestui stil și a mesajului patriotic, s-a creat impresia că documentul a fost scris nu de către un șef de stat, ci de către un istoric sau un om de litere. Pentru a convinge pe cititor de cele afirmate de noi mai sus, vom cita, în cele ce urmează, câteva paragrafe din partea de început a Testamentului: **„Având aproape 60 de ani, privesc ca o datorie ca să mă hotărâsc a lua cele din urmă dispoziții. Alcătuiind acest testament, gândesc înainte de toate la iubitul meu popor, pentru care inima mea a bătut neîncetat și care a avut deplină încredere în mine. Viața mea este așa de strâns legată de această de Dumnezeu binecuvântată țară, că doresc să-i las și după moartea mea dovezi vădite de adâncă simpatie și de viul interes pe care le-am avut pentru dânsa. Zi și noapte, m-am gândit la fericirea României, care a ajuns să ocupe acum o poziție vrednică între statele europene, m-am silit ca simțământul religios să fie ridicat și dezvoltat în toate straturile societății și ca fiecare să îndeplinească datoria sa, având ca țintă numai interesele statului. Cu toate greutățile pe care le-am întâlnit, cu toate bănuielile care s-au ridicat, mai ales la începutul domniei mele, în contra mea,**

expunându-mă la atacurile cele mai violente, am pășit fără frică și fără șovăire înaintea, pe calea dreaptă, având nemărginită încredere în Dumnezeu și în bunul simț al credinciosului meu popor. Înconjurat și sprijinit de fruntașii țării, pentru care am avut întotdeauna o adâncă recunoștință și o vie afecțiune, am reușit să ridic, la gurile Dunării și pe Marea Neagră, un stat înzestrat cu o bună armată și cu toate mijloacele, spre a putea menține frumoasa sa poziție și realiza odată înaltele sale aspirațiuni.”

În continuare, cu aceleași cuvinte bine alese și calde, pătrunse de un fierbinte spirit patriotic, Carol I se adresează succesorului său la tron, principele Ferdinand I, ca și celor care au lucrat cu semnatarul Testamentului, în mod firesc ostașilor armatei române, transmițându-le tuturor salutul său, alese mulțumiri pentru ceea ce au făcut bun și folositor pentru țară și pentru poporul român, arătându-le acestora că este mândru de ei. Iată cum se consemnează tot în această parte a Testamentului aceste gânduri calde și sincere: „Succesorul meu la tron primește, ia dar o moștenire, de care el va fi mândru și pe care o va cârmui, am toată speranța, în spiritul meu, călăuzit fiind prin deviza: «Totul pentru țară, nimic pentru mine». Mulțumesc din suflet tuturor celor care au lucrat cu mine și care m-au servit cu credință. Iert acelora care au scris și au vorbit în contra mea, căutând a mă calomnia sau a arunca îndoiele asupra bunelor mele intențiuni. Trimițând tuturor o ultimă salutare, plină de dragoste, rog ca și generațiile viitoare să-și amintească din când în când de acela care s-a închinat, cu tot sufletul, iubitului său popor, în mijlocul căruia el s-a găsit așa de fericit. Pronia cerească a voit ca să sfârșesc bogata mea viață. Am trăit și mor cu deviza care strălucește în armele României: «Nihil sine Deo!».

Trimit armatei mele, pe care am îngrijit-o cu dragoste și căreia m-am închinat cu toată inima, cea din urmă salutare, rugând-o a-mi păstra o amintire caldă.”¹

În paragrafele următoare ale Testamentului se fac referiri directe cu privire la clipele de pe urmă ale suveranului, adică la localitatea în care el ar dori să-și aibă locul de odihnă veșnică, la ținuta sa de înmormântare, ca și la felul în care să se desfășoare ceremonialul de înhumare, dar și la alte aspecte strâns legate de această problemă. Ca spațiu grafic, toate acestea sunt consemnate cam pe o pătrime sau o cincime din cuprinsul respectivului act. Pentru că toate acestea sunt foarte interesante și n-au prea fost relatate în cărțile sau în articolele publicate până acum în țară noi le vom reproduce aici aproape în extenso și în ordinea în care ele sunt înscrise „Doresc sa fiu îmbrăcat în uniformă de general (mica ținută, cum am purtat-o în toate zilele), cu decorațiile de război și numai Steaua României și Crucea de Hohenzollern, pe piept. Am rămas credincios religiei mele însă,

¹ <http://www.vestul.ro/stiri/5595/testamentul-regelui-carol-i.htm?action=print>

am avut și o deosebită dragoste pentru biserica răsăriteană, în care scumpa mea fiică, Maria, era botezată. Bindecuvintarea corpului meu se va face de un preot catolic, însă doresc ca clerul de amândouă bisericile să facă rugăciuni la sicriul meu, care trebuie să fie foarte simplu².

Corpul meu va fi expus în Sala Tronului, înconjurat de flori și de verdeață. Rog foarte mult să nu fie cununi, afară de câteva de flori naturale, și aceasta numai când înmormântarea mea va fi în lunile florilor; altmintrelea, vor fi numai ramuri de brad.

Coroana de oțel, făurită dintr-un tun luat pe câmpul de luptă (în războiul de la 1877-1878 – n.n.) stropit cu sângele vitejiilor mei ostași, trebuie să fie depusă lângă mine, purtată până la cel din urmă lăcaș al meu și readusă atunci la palat.

Sicriul meu, închis, va fi pus pe afetul unui tun biruit (dacă se poate) la Plevna și tras de 6 cai din grajdurile mele, fără văluri negre.

Toate steagurile care au fâlfâit pe câmpiile de bătaie vor fi purtate înaintea și în urma sicriului meu, ca semn că scumpa mea armată a jurat credință steagului său și șefului său suprem, care, prin voința lui Dumnezeu, nu mai este în mijlocul credincioșilor săi ostași.

Tunurile vor bubui din toate forturile din București, Focșani și Galați, ridicate de mine ca un scut puternic al vetrei strămoșești în timpuri de grele încercări de care Cerul să păzească Țara [...].

Doresc ca trupul meu să fie îngropat lângă biserica (mănăstirea – n.n.) Curții de Argeș, reclădită de mine, și care poate deveni mormântul dinastiei române [...].³

După consemnarea acestor gânduri de pe urmă ale regelui Carol I, strâns legate de locul său de veci și de ceremonialul de înmormântare, în Testament sunt înscrise, pe paragrafe și pe puncte distincte unele dintre acestea fiind numerotate, dorințele suveranului României privitoare la darurile și la donațiile pe care el a dorit să le facă soției sale, unor personalități din familia regală sau care a colaborat cu regele, ca și unor instituții publice de stat ori unor asociații și organizații de cultură, de binefaceri etc. Toate acestea ocupă cea mai mare parte din cuprinsul celor două părți ale Testamentului. La o bună parte dintre ele ne vom referi în cele ce urmează, citându-le aici fără a mai face unele comentarii privitoare la ele:

„Recomand pe regina Elisabeta poporului meu, sigur fiind că toți românii vor înconjura cu dragoste și credință pe preaiubita soție. Am hotărât ca Regina Elisabeta să se folosească, cât ea va trăi, de toate veniturile moșiilor mele: Broșteni, Sinaia-Predeal și Mănăstirea, care dau împreună o sumă de

² <http://cersipamantromanesc.wordpress.com/2014/08/26/testamentul-regelui-carol-i-3/>

³ http://www.crispedia.ro/Testamentul_regelui_Carol_I

patru sute de mii lei cel puțin [...] Moșia mea Broșteni, din județul Suceava, revine [...] viitorului Rege al României din Casa de Hohenzollern (Ferdinand I – n.n.). Moșia mea Mănăstirea, din județul Ilfov, va deveni proprietatea strănepotului și finului meu, Principele Carol (al II-lea – n.n.) al României, din ziua majorității sale; din veniturile acestei moșii însă nu se poate dispune înainte de moartea Reginei Elisabeta. Moșia mea Slobozia-Zorleni, din județul Tutova, cumpărată din moștenirea mea părintească, am destinat-o, printr-un act deosebit, iubitul meu nepot, Principele Carol de Hohenzollern; Orfelinatul agricol „Ferdinand” va rămânea neatins pe moșie și întreținut de viitorul Rege al României. Casele și terenurile mele împrejurul Palatului Capitalei trec în posesiunea viitorului Rege al României.

Galeria mea de tablouri, tocmai cum este descrisă în catalogul ilustrat al bibliotecarului meu Bachelin, va rămânea pentru totdeauna și de-a întregul în Țară, ca proprietate a Coroanei României.

Succesorul meu (Principele Ferdinand al României) va plăti din economiile mele un milion de lei ca dar din partea mea Reginei Elisabeta, care poate dispune de această sumă cum Ea va voi. Dăruiesc, asemenea, șase sute mii de lei nepoatei mele, Principesei Maria a României, rugând totodată ca viitoarea Regină să combată luxul, care aduce, prin cheltuieli nemăsurate, atâtea nenorociri în familii.

Hotărâsc ca zestre pentru strănepoata mea, Principesa Elisabeta a României, opt sute de mii lei: această sumă va fi depusă în fondurile statului român la Casa de depuneri din București și nu poate fi atinsă (nici chiar dobânzile) până la căsătoria sau la vârsta de 21 de ani a tinerei Principese”.

Manifestând o grijă cu totul deosebită față de bunul mers al unor instituții, asociații, fundații, societăți cultural-științifice, militare, religioase sau de binefaceri care în perioada domniei lui Carol I s-au organizat și au cunoscut o dezvoltare și o înflorire evidentă, în partea următoare a Testamentului sunt consemnate importante sume de bani pe care suveranul le dăruia acestora. Este vorba nu de una sau de două astfel de instituții, ci de un număr de 17. Iată care este preambulul la aceste paragrafe, ale respectivului act testament. „Am hotărât doar o sumă de douăsprezece milioane de lei pentru diferite așezăminte, noi fundațiuni și ca ajutoare. Această sumă va fi distribuită precum urmează:

1. La Academia Română, șase sute mii de lei, capital pentru publicațiuni.
2. La Fundațiunea mea Universitară, pentru sporirea capitalului, șase sute mii de lei.
3. La Orfelinatul "Ferdinand" din Zorleni, lângă Bârlad, pentru sporirea capitalului, cinci sute mii de lei.

4. Pentru întemeierea unui internat de fete de ofițeri în armata mea, cu un institut de educațiune, cu un învățământ practic (ca Augusta-Stift de la Char-lottenburg), la Craiova , două milioane lei.

5) Pentru întemeierea unei școli industriale la București (organizarea sa aproape ca aceea de la München), trei milioane de lei.

6) Societății de binefacere „Elisabeta”, pentru sporirea capitalului, patru sute mii de lei;

7) Societății geografice, fondată de mine, trei sute de mii de lei capital;

8) Surorilor de caritate, fondate de Regina Elisabeta, trei sute mii de lei capital;

9) Pentru întemeierea unui fond spre a veni în ajutor ofițerilor care sunt în strâmtoare, un milion lei capital, depus în rentă română la Casa de depuneri; se pot da ofițerilor din armata mea din capital împrumuturi până la 5.000 lei, cu patru la sută, însă această sumă trebuie să fie înapoiată treptat, după 4 sau 5 ani;

10) Pentru întemeierea unui fond ca ajutor pentru studenții săraci, cinci sute de mii de lei capital depus în fonduri de stat la Casa de depuneri; în fiecare an dobânzile acestui capital vor fi împărțite între 50 de studenți săraci;

11) Pentru burse în străinătate, spre a pregăti pe tineri pentru școala industrială ca profesori, cinci sute mii de lei capital;

12) Pentru Biserica națională, șase sute mii de lei capital; dobânzile vor fi întrebuințate ca ajutor pentru biserici sărace, în reparație sau începute și care nu pot fi isprăvite din cauza lipsei de mijloace;

13) Pentru cantinele școlare, capital trei sute mii de lei;

14) Pentru distribuirea la diferite societăți de binefacere și de încurajare, recunoscute ca persoane juridice, cinci sute mii de lei;

15) Pentru sporirea capitalului „Casei de ajutor”, înființată de mine în amintirea a XXV-a aniversare a căsătoriei mele, 1894, pentru muncitorii rurali în anii de secetă, patru sute mii de lei;

16) Pentru Biserica catolică din România, patru sute mii de lei;

17) Pentru biserica protestantă din București, una sută mii de lei.”⁴

După înșiruirea acestor puncte cu donații în bani, în Testament se prevede, la modul concret, ca într-un act de contabilitate: „Hotărâsc ca acești bani să fie întrebuințați în modul următor: Întregul personal superior și inferior al Curții Regale, al Casei și administrației mele va primi lefile, cum sunt prevăzute pentru dânsul în bugetul meu, încă un an întreg după moartea mea, adică 12 luni; suma acestor lefi se urcă aproape la 240.000 de lei; restul va fi

⁴ http://www.crispedia.ro/Testamentul_regelui_Carol_I

distribuit astfel, ca pompă pentru săraci: La București, cincizeci mii de lei – la Iași, treizeci mii de lei – la Craiova, douăzeci mii de lei – la Galați, zece mii de lei – la Brăila, zece mii de lei – la Ploiești, zece mii de lei – la Botoșani, zece mii de lei – la Bârlad, zece mii de lei – la Focșani, opt mii de lei – la Pitești, opt mii de lei – pentru fiecare din celelalte orașe capitale de județ, cinci mii de lei.”⁵

Fiind preocupat și după întocmirea, iscălirea și parafarea Testamentului scris în februarie 1899 de ajutorarea cu noi sume de bani sau cu cadouri a celor din familia regală, a foștilor săi colaboratori, în „Codicilul” la testamentul pe care îl va întocmi în luna decembrie 1911, Carol I va prevedea acordarea acestora a noi sume de bani sau de daruri în obiecte.

Iată care erau acele prevederi: „Hotărâsc că din averea mea să fie depus un capital de un milion lei în bani sau în rentă Statului (cu minimum 4 la sută) pentru strănepotul meu, Principele Nicolae al României, care se va bucura de dobânda acestui capital din ziua majorității sale. Asemenea, strănepoatele mele, Principesele Maria și Ileana a României, vor primi fiecare cinci sute mii lei în bani sau în rentă de Stat (cu minimum 4 la sută), a căror dobândă va fi plătită din ziua majorității lor sau când ele se vor căsători. Strănepoții mei, Principele Moștenitor și fratele său, Principele Francisc Iosif de Hohenzollern, vor primi fiecare ca dar suma de trei sute de mii lei. Asemenea, toate rudele mele (cumnate, nepoate, nepoți, strănepoate, strănepoți) vor primi fiecare un dar care trebuie să aibă cel puțin un preț de opt sute până la o mie lei.

Doresc ca toate persoanele care m-au servit în timpul Domniei mele, ca miniștri, adjutanți regali, funcționari ai Casei regale și princiare, dame de onoare etc., să primească fiecare un dar, constând în un obiect de artă, un tablou, o miniatură, un ac, un ceasornic, un inel etc. Cele din urmă obiecte vor fi luate din cutiile Mele, care conțin bijuterii destinate ca daruri.

Dacă iubita mea Soție, regina Elisabeta este încă în viață, ea va primi o sumă de două milioane de lei spre a dispune cum va crede de acești bani [...].

Strănepoata mea, Principesa Elisabeta, va primi încă două sute mii lei capital; astfel zestrea, care am prevăzut-o în testamentul meu din 14/26 februar 1899, pentru Principesă”⁶.

Fiind grijuliu de soarta unor obiecte de mare preț pe care le posedă și pe care dorea să nu le înstrăineze, ci să rămână ca bunuri de valoare în palatul regal, de fapt în patrimoniul național, în același „codicil”, Carol I s-a referit în mod expres și la acea colecție, care era deosebit de bogată. Iată ce a scris el în această privință:

⁵ *Idem.*

⁶ *Idem.*

„Colecția mea de arme din Castelul Peleş va rămâne în întregul său acolo, ca proprietate a Coroanei României. Această colecție are un catalog detaliat”.

Regele Carol I a încetat din viață în ziua de 27 septembrie 1914, adică la vârsta de 76 de ani și după 13 ani în care își scrisese prima parte a Testamentului și după 3 ani de când și l-a completat. Într-o publicație din epocă s-a publicat știrea potrivit căreia, imediat după moartea sa, s-a deschis în mod oficial respectivul Testament pentru a afla cei în drept gândurile de pe urmă ale fostului suveran privitoare la Țara sa, la poporul lui, la soție și la neamuri, la locul și la modul în care el dorea să fie înmormântat etc. Știrea are următoarea titulatură și acest conținut: **„Deschiderea Testamentului Regelui Carol I, Din București se anunță: Succesiunea M.S. regelui Carol I s-a deschis la Tribunalul Ilfov, secția a II-a, formând dosarul nr. 2753/914. Miercuri, la ora 11, domnul ministru de Justiție V. Antonescu, împreună cu un funcționar de la acel departament, în asistența domnului Gr. Pherichide, președinte al tribunalului, a procedat la desigilarea și constatarea materială a testamentului. Luni va începe inventarierea averii regelui, care se va face de domnul ministru, însoțit de domnul Gr. Pherechide, președinte, și domnul grefier N. Cristescu, de la secția a II-a”.**

După efectuarea acestei operații juridice, cei în drept s-au ocupat cu mare atenție și grijă ca absolut toate prevederile cuprinse în Testament să fie respectate. În această privință, așa cum rezultă din numeroase știri publicate în ziarele din epocă, grija cea mai mare a apăsat pe umerii reginei Elisabeta. Se spune că ea a fost ajutată, în mod obiectiv, de către un comitet special alcătuit de ea. Nu ne propunem să arătăm acum și aici cum a acționat în mod practic atât regina, cât și respectivul comitet. Ținem doar să subliniem foarte pe scurt doar câteva fapte. Potrivit dorinței testamentale a regelui Carol I, el a fost înmormântat la Curtea de Argeș, în incinta mănăstirii. I s-au organizat funeralii naționale. Așa cum voise el, sicriul cu corpul său neînsuflit avea să fie așezat pe un afet de tun, tras de șase cai și transportat de la gara din Curtea de Argeș până la locul de veci, fiind adus până acolo de un tren regal. La ceremonialul funerar au participat, pe lângă delegațiile oficiale din țară și din străinătate, mai multe subunități militare românești și o gazdă de onoare care au purtat cu ele drapelele de luptă tricolore ce fluturaseră biruitoare pe câmpul de bătălie al războiului de independență. S-au desfășurat apoi slujbele religioase de pomenire a celui dispărut, iar, în cele din urmă, atunci când sicriul celui înmormântat avea să fie așezat într-o criptă garnisită cu marmură de Carara, în orașul Curtea de Argeș s-au făcut auzite, minute în șir, salve de salut prin bubuituri de tunuri. Pe piatra de mormânt ce avea să acopere locul de veci al strălucitului șef de stat român cu rang de rege, s-a săpat această inscripție dedicativă și evocativă: **„Aici se odihnește pe veci robul lui Dumnezeu, Carol I de Hohenzollern, cel**

dintâi rege al României, adormit într-u Domnul în al 76 an de viață închinată Țării, după o binecuvântată domnie de peste 48 de ani”.

Conform viziunii testamentare a regelui Carol I, care aprecia în chip profetic faptul că mănăstirea Curtea de Argeș „poate deveni mormântul dinastiei române”, acest fapt se va îndeplini întocmai. Acolo își vor găsi locuri de veci, după Carol I, frumoasa și distinsa sa soție, regina Elisabeta, iar apoi și regele Ferdinand I Întregitorul.

Deschiderea testamentului regelui Carol. Din București se anunță: Succesiunea M. S. regelui Carol I s'a deschis la tribunalul Ilfov secția II. c. c. formând dosarul n-rul 2753/914. Mercuri la ora 11 dim., domnul ministru de Justiție V. Antonescu împreună cu un funcționar de la acel departament în asistența d-lui Gr. Pherechide, președinte al tribunalului, a procedat la desigilarea și constatarea materială a testamentului.

Luni se va începe inventarierea averii regelui, care se va face de d. ministru însoțit de d. Gr. Pherechide, președinte, și d. grefier N. Cristescu dela secția II c. c.

Codicil la testamentul meu din 14/26 Februarie 1899 scris și iscălit de propria mea mână în Decembrie 1911.

Hotărâsc încă din averea mea să fie depus un capital de un milion lei în bani sau în renta statului (cu minimum patru la sută) pentru strănepotul meu, Principele Nicolae al României, care se va bucura de dobânda acestui capital din ziua majorității sale.

Asemenea strănepoatele mele Princesele Maria și Ileana a României vor primi fiecare cinci sute de mii lei în bani sau în rentă de stat (cu minimum 4 la sută) a căror dobândă va fi plătită în ziua majorității lor sau când ele se vor căsători.

Strănepoții mei Principele Moștenitor și frațele lui Principele Francisc Iosif de Hohenzollern vor primi fiecare ca dar suma de trei sute mii lei. Asemenea toate rudele mele (cumnate, nepoate, strănepoate, strănepoți) vor primi fiecare un dar, care trebuie să aibă cel puțin un preț de opt sute până la o mie lei.

Doresc, ca toate persoanele cari m'au servit în timpul Domniei mele ca miniștri, adiutanți regali, funcționari ai Casei regale și prințiare, dame de onoare etc., să primească fiecare un dar, consistând în un obiect de artă, un tablou, o miniatură, un ac, un ceasornic, un inel, etc. Cele din urmă obiecte vor fi luate din cutiile mele cari conțin bijuterii destinate ca daruri.

Fondul de trei sute mii lei, care l-am destinat în anul acesta pentru Universitatea dela Iași, va fi sporită încă cu un capital de trei sute mii lei și întrebuințat pentru un cămin studentesc. În caz că nu s'a cumpărat o casă pentru studenți, atunci o sută mii lei va fi luată pentru îndeplinirea acestui scop. Dobânda dela două sute mii lei va fi pentru întreținerea acestei case.

Colecțiunea mea de arme din Castelul Peleș va rămâne în întregul său acolo ca proprietate a Coroanei României. Această colecțiune are un catalog detaliat.

Testamentul Regelui Carol.
Testamentul meu scris și iscălit de propria mea mână la 14/26 Februarie 1899 în Capitala mea București.

Testamentul meu scris de mine în luna lui Februarie 1899 pentru a fi publicat prin Monitorul, după moartea mea, cu rugămintea ca ultima mea voință și dorință să fie urmată tocmai cum e-am descris aci de propria mea mână, fiind încă viu și sănătos.

Având aproape 60 ani, privesc ca o datorie, ca să mă hotărâsc a ma cele din urmă dispoziții. Alcătuiind acest testament, gândesc înainte de toate la iubitul meu popor, pentru care inima mea a bătut neîncetat și care a avut deplină încredere în mine. Viața mea era așa strâns legată de această de Dumnezeu înecuvântată Tară, că doresc să îi las, și după moartea mea, dovezi vădite de adâncă simpatie și de viul interes, pe care le-am avut pentru dânsa.

Zi și noapte m'am gândit la fericirea României, care a ajuns să ocupe acum o poziție juridică între Statele europene, m'am silit ca simțământul religios să fie ridicat și dezvoltat în toate straturile societății și ca fiecare să împlinească datoria sa, având ca țintă numai interesele Statului.

Ca toate greutățile pe cari le-am întâlnit, în toate bănușilele cari s'au ridicat, mai ales la începutul Domniei mele în contra mea, expunându-mă la atacurile cele mai violente, am răsit fără frică și fără șovăire, înainte pe calea dreaptă, având nemărginită încredere în Dumnezeu și în bunul simț al credincioșilor mei popor. Înconjurat și sprijinit de fruntașii Tării, pentru cari am avut totdeauna o adâncă preocupare și o vie afecțiune, am reușit să văd, la gurile Dunării, și pe Marea Neagră un Stat înzestrat cu o bună armată și cu toate mijloacele spre a putea menține frumoasa sa poziție și realiza odată înalte sale aspirațiuni.

Succesorul meu la tron primește o moștenire de care el va fi mândru și pe care el o va cârmui, am toată speranța, în spiritul meu, că va fi de deviza:

*„Tot pentru Tară,
 Nimic pentru mine!”*

Am încredințat în amintea tuturor, ca să au lăsat pe mine și cari m'au servit cu credință,

Regele Carol I, cu pieptul plin de decorații și cu semnătura sa autografă

BIBLIOGRAFIE

CONSTANTIN Florian, *O istorie sinceră a poporului român*, ediția a III-a, București, 2002.

GHEORGHE Cristache, TUCĂ Florian, *Voievozi, domnitori, Principi, Regi, Președinți și alți șefi de stat din spațiul românesc*, Dicționar, București, 2006.

GHEORGHE Cristache, TUCĂ Florian, GRIGORE Daniel, *Necropole voievodale domnești și regale din Argeș și Muscel*, Curtea de Argeș, 2009.

LIDENBERG Paul, *Regele Carol I al României*, București, 2010.

Testamentul Regelui Carol I, în ziarul „Românul”, nr. din 5/18 octombrie 1914.

<http://cersipamantromanesc.wordpress.com/2014/08/26/testamentul-regelui-carol-i-3/>

http://www.crispedia.ro/Testamentul_regelui_Carol_I

<http://www.vestul.ro/stiri/5595/testamentul-regelui-carol-i.htm?action=print>

DECIZIA LOGISTICĂ ÎN CONDIȚII DE RISC, ÎN OPERAȚII DE RĂSPUNS LA CRIZA MILITARĂ

LOGISTIC DECISION IN RISK CONDITIONS IN ANSWER OPERATIONS AT MILITARY CRISES

*Locotenent-colonel drd. Gabriel BOȚOG**
*Colonel (r) prof. univ. dr. Benoni ANDRONIC***

Rezumat: *Nevoia de a clarifica semnificația unor concepte uzitate în managementul sprijinului logistic, dar mai puțin definite în logistica operațională, ne-a îndemnat la o cercetare mai atentă a acestora din literatura de specialitate.*

În managementul planificării operațiilor structurilor de forțe angajate în acțiuni de răspuns la criza militară sunt unele concepte privind managementul sprijinului logistic care cunosc o anumită particularizare în funcție de riscurile ce pot să apară în planificarea și desfășurarea acțiunilor.

Iată de ce în acest articol ne vom spune părerea privitoare la subiectul abordat, arătând cum aceste concepte uzitate în sprijinul logistic și mai ales modul în care trebuie înțelese acestea în managementul planificării acțiunilor structurilor de forțe terestre în operațiile de răspuns la criză.

Cuvinte-cheie: *criza militară; sprijin logistic; concepte; modalități de particularizare.*

Abstract: *The need to clarify the significance of some concepts used in management on logistical support, but less defined in the operational logistics, made us to inquire a thorough research of field's literature.*

In the management of operations' planning of forces' structures deployed in specific military crisis response operations not all the management logistics are revealing and certain concepts on logistical support have peculiarities.

Therefore, in this article we will have some opinions on the approached subject by showing what the concepts used in logistical support consist in and particularly how they must be understood in the management structures of forces' actions in crisis response operations.

Keywords: *military crisis; logistical support; concepts; particularities means.*

* Doctorand în Științe militare și informații la Universitatea Națională de Apărare „Carol I”.

** Profesor universitar asociat în Universitatea Națională de Apărare „Carol I”.

La început de mileniu, lumea a intrat într-o nouă fază a evoluției sale marcată de coexistența și confruntarea unor tendințe pozitive majore cu altele care generează amenințări și pericole. Vechea ordine mondială, bazată pe o logică bipolară – caracterizată de rivalitate și capacitate de anihilare reciprocă a unor blocuri de state – a dispărut, iar tranziția postbipolară s-a încheiat.

Conflictele de natură militară, și nu numai cele care au avut loc în ultima parte a secolului XX, ci și situațiile de criză, ca și acțiunile militare ale începutului de secol XXI demonstrează că problemele omenirii nu s-au rezolvat odată cu dispariția bipolarității ei, ci dimpotrivă ele s-au accentuat și diversificat.

Complexitatea fenomenului politico-militar, evoluția și influența lui asupra societății impune o analiză atentă, continuă și realistă a acestuia, în scopul stabilirii și elaborării politicilor, strategiilor, concepțiilor și programelor necesare armonizării eforturilor naționale cu cele ale organismelor și instituțiilor internaționale, pentru modelarea unei noi arhitecturi de securitate și stabilitate. În acest context, multi-dimensionalitatea mediului de desfășurare a acțiunilor militare tinde să devină tot mai integrată și aproape complet cibernetizată.

Acțiunea militară, beneficiară a gândirii și inițiativelor prospective, a cunoscut schimbări importante, fiind caracterizată, la momentul actual, prin complexitate, mobilitate, dinamism și flexibilitate, având ca pilon principal utilizarea unor mijloace de lovire înalt performante, a unor forțe aproape în totalitate profesionalizate, precum și acțiuni integrate ale categoriilor de forțe și/sau genuri de arme, într-un mediu complex, în care operează și alți actori aproape necunoscuți în conflictele clasice.

Este unanim acceptat că succesul acțiunilor militare este strâns legat de planificarea în detaliu a acestora, având în vedere cele menționate anterior, într-un spectru cât mai complet, începând cu planificarea unor acțiuni de descurajare și terminând cu tranziția către normalitate a societății.

Se poate aprecia că în războiul prezentului și viitorului, Forțele Terestre vor desfășura acțiuni în cadrul unor scenarii dintre cele mai diverse, caracterizate prin apariția unor noi aspecte legate de caracteristicile mijloacelor, de ordin strategic și doctrinar, inclusiv interoperabilitatea/compatibilitatea dintre categoriile de forțe, chiar între cele aparținând unor state aliate.

Sprrijinul logistic, în opinia noastră, este un ansamblu coerent de acțiuni planificate, organizate și executate în scopul asigurării succesului structurilor de Forțe Terestre în situații de răspuns la criza militară, acțiuni care au menirea de a multiplica forța/puterea acestor structuri prin punerea în valoare a unor principii cum ar fi, de exemplu: responsabilitatea, autoritatea, prevederea, cooperarea, coordonarea, flexibilitatea, simplitatea economia de forțe și mijloace, vizibilitatea,

promptitudinea, disponibilitatea și continuitatea. Totodată, sprijinul logistic trebuie să îndeplinească și câteva cerințe, printre care enumerăm: planificarea detaliată, folosirea oportună și eficientă a agenților economici, coordonarea riguroasă a planificării sprijinului logistic pentru susținerea acțiunilor de răspuns la criza militară, aprovizionarea către înainte, repartiția și alocarea resurselor, utilizarea eficientă a acestora, coordonarea și controlul mișcării, asigurarea rezervelor logistice, structura modulară a forțelor logistice și efectuarea oportună și continuă a operațiunilor de mentenanță în scopul realizării unor coeficienți de stare tehnică și de completare cât mai înalți.

Abordarea deciziei logistice ca funcție a managementului sprijinului logistic al structurilor de forțe terestre în situații de răspuns la criza militară are ca principal obiectiv descrierea unor situații de risc ce pot să apară în procesul de planificare. Ea trebuie înțeleasă și aplicată în mod „flexibil, realist și creativ, în funcție de caracteristicile concrete ale fiecărei acțiuni militare”¹, în situații de criză militară și, credem noi, se poate realiza prin armonizarea cu procesul de planificare a operațiilor.

Noi suntem de părere că, decizia în procesul de planificare a sprijinului logistic, subsumată deciziei acțiunii de răspuns la criza militară, are la bază analiza și estimarea logistică în funcție de starea existentă a mediului decizional, având în vedere: *manifestarea amenințării (A), riscului (R), pericolului și vulnerabilității (V)*.

Amenințările adversarului asupra structurilor operaționale ale forțelor terestre în situații de răspuns la criza militară și, implicit, asupra structurilor de sprijin logistic al acestora poate implica folosirea *coloanei a V-a (grupurile iredentiste, separatiste)*, care în perioada apariției, definirii și evoluției crizei militare poate acționa subversiv asupra marilor unități, unităților și formațiunilor logistice ale structurilor forțelor terestre.

Măsurile de sprijin logistic pentru completarea eventualelor pierderi în oameni, tehnică și materiale, ca urmare a acțiunii acestora, pot fi stabilite prin decizii cunoscute sub denumirea de „*decizii din mers*”², care vor fi puse în practică în funcție de manifestările amenințărilor.

O altă situație de luare a deciziei de sprijin logistic este cea *în condiții de risc*. În acest sens, optăm în definirea riscului perceput asupra sprijinului logistic al structurilor operaționale din gruparea de forțe terestre în situații de răspuns la criza militară ca expresie a insuficienței cunoștințelor logisticienilor despre acțiunile probabile ale elementelor iredentiste.

¹ Gheorghe Boaru, Marcel Răducu, Vasile Păun, *Managementul riscurilor în acțiunile militare*, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, București, 2003, pp. 96-97.

² Nicolae Bârsan-Pipu, Ion Popescu, *Managementul riscului. Concepte, metode, aplicații*, Editura Universității „Transilvania”, Brașov, 2003, p. 5.

Potențialele pierderi ce ar putea fi produse de grupurile iredentiste (separatiste), care ar putea afecta exercitarea sprijinului logistic necesar structurilor operaționale de forțe terestre în condiții de risc și care ar trebui luate în considerare de decidenții logistici, s-ar putea referi la pierderi de personal militar și civil, bunuri și echipamente tehnice cauzate de distrugerile parțiale sau totale ca urmare a atacurilor insurgenților și care pot avea consecințe negative asupra exercitării sprijinului logistic, precum și la pierderi provocate unor agenți economici care aveau obligația să furnizeze resurse logistice structurilor operaționale de forțe terestre și care datorită atacurilor nu-și mai pot onora obligațiile contractuale.

Asumarea riscului permite prevenirea unor evenimente nefavorabile și, ca atare, creează posibilitatea luării unor măsuri asigurătorii.³ Efectul distructiv al acțiunilor grupurilor iredentiste trebuie anticipat în vederea contracarării, prin stabilirea, în special, pe timpul mișcării și transportului marilor unități și unităților din gruparea de forțe terestre spre aria (zona) operațională, când aceste grupuri pot acționa atât asupra coloanelor de transport ale forțelor operaționale, cât, mai ales, asupra eșaloanelor (modulelor) de sprijin logistic prepoziționate pe itinerariile de transport, precum și a unor surse (resurse) logistice, din care se vor putea completa pierderile, dar și a unor facilități logistice necesare evacuării personalului cu nevoi de asistență medicală, precum și a evacuării și reparării tehnicii avariate sau distruse. În opinia noastră, o decizie optimă în aceste situații, nu poate fi decât un rezultat al unei planificări judicioase a sprijinului logistic, care să atenueze sau să elimine, pe cât posibil, factorii de risc, printr-o realizare corespunzătoare a protecției eșaloanelor (modulelor) de sprijin logistic prepoziționate pe itinerariile de transport, precum și a marilor unități, unităților și formațiunilor de sprijin logistic ale structurilor operaționale din organica grupării de forțe terestre.

Considerăm că, pentru soluționarea tuturor problemelor particulare procesului decizional necesar realizării sprijinului logistic al structurilor operaționale din organica grupării de forțe terestre în situații de răspuns la criza militară, în condițiile de risc arătate trebuie desfășurat un *proces de management al riscului* care să cuprindă următoarele etape de gestionare și anume: *identificarea pericolelor ce pot afecta sprijinul logistic; evaluarea pericolelor; elaborarea metodelor de control, determinarea riscului rezidual și cel al deciziei aferente; punerea în aplicare a tehnicilor de control.*⁴

³ *Analiza riscului decizional, disponibil on-line pe*
http://www.math.uaic.ro/~cefair/files/analiza_riscului_decizional.pdf, accesat la 15 mai 2014

⁴ *F.M.101-5, Operațiunile și organizarea statului major, Anexa J, p. 11.*

Identificarea pericolelor ce pot afecta sprijinul logistic al structurilor operaționale ale forțelor terestre în situații de răspuns la criza militară

Pericolele ar putea fi definite drept caracteristici ale acțiunilor grupurilor iredentiste (separatiste) de a aduce prejudicii structurilor de execuție ale sprijinului logistic prin atacuri sistematice cu diverse mijloace de luptă sau prin acțiunile teroriste asupra marilor unități, unităților și formațiunilor de sprijin logistic. În vederea asigurării condițiilor de preîntâmpinare a riscului, în acest caz, ar trebui exploatate toate informațiile obținute în acest scop și identificarea pericolelor potențiale din zone probabile de acțiune ale acestora. Totodată, acest aspect vizează experiența logisticienilor în gestionarea situațiilor decizionale în condiții de risc, dar și conduita decizională curentă în funcție de soluțiile adoptate la manifestarea riscurilor anterioare în proiectarea și concretizarea sprijinului logistic.

Evaluarea pericolelor

Noi apreciem că determinarea riscului în exercitarea sprijinului logistic cauzat de un pericol reprezintă mai mult o artă, decât o știință.

În acest scop, ofițerii din structurile de planificare și conducere a sprijinului logistic ar trebui să facă apel la lecțiile învățate din conflictele desfășurate recent, (a se vedea în acest sens acțiunile recente ale grupurilor separatiste din Ucraina), să realizeze analize intuitive pentru estimarea riscului impus de fiecare pericol. Dacă evaluarea se face utilizând metodele probabilistice, modelul de apreciere a riscului rezultă din intersecția coloanei probabilității cu rândul gravității. Nivelele probabilității și gravității sunt estimate având la bază cunoașterea de către evaluatorul logistician a detaliilor privind posibilitatea întâmplării și gravitatea consecințelor odată ce întâmplarea se produce.

Elaborarea metodelor de control, determinarea riscului rezidual și cel al deciziei aferente ar putea implica, în accepțiunea noastră următoarele aspecte:

- pentru fiecare pericol previzionat, în proiectarea și realizarea sprijinului logistic al structurilor operaționale de forțe terestre în situații de răspuns la criza militară se elaborează una sau mai multe metode de control pentru eliminarea sau reducerea riscului;

- pentru fiecare pericol, cât și pentru fiecare metodă de control elaborată se determină permanent nivelul riscului rămas, adică a riscului rezidual, prin însușirea procedurilor de control ce vor fi implementate;

- doar comandantul grupării de forțe terestre este abilitat să decidă acceptarea sau nu a riscului rezidual în realizarea sprijinului logistic. În cazul în care comandantul apreciază riscul ca fiind prea mare, din punct de vedere al sprijinului logistic acordat marilor unități și unităților în acțiunile de răspuns la criza militară, el va ordona elaborarea de tehnici de control adiționale sau chiar va modifica sau schimba acțiunea⁵.

⁵ *Ibidem*, p. 15.

Punerea în aplicare a tehnicilor de control

Șeful modulului logistic din Centrul de resurse al grupării de forțe terestre trebuie să prezinte personalului subordonat modul în care fiecare tehnică de control va fi implementată și să le explice acestora modul cum acestea vor fi monitorizate și aplicate, precum și maniera în care se va face evaluarea eficacității fiecărei tehnici de control în reducerea sau eliminarea riscului.

Apreciem că, fiecare tehnică de control, pentru reducerea sau eliminarea riscului în exercitarea sprijinului logistic al marilor unități și unităților din organica grupării de forțe terestre în acțiunile de răspuns la criza militară, vizează, în principal, pe de o parte, aplicarea măsurilor corespunzătoare de protecție a marii unități, unităților și subunităților de sprijin logistic, iar, pe de altă parte, prevederea unor resurse logistice suplimentare pentru completarea pierderilor probabile.

Din cele precizate rezultă că, în derularea procesului decizional al sprijinului logistic, logisticienii planificatori vor lua în considerare în etapele menționate de management al riscului și vulnerabilitățile aferente. În acest context, opinăm că *riscul* poate fi înțeles ca rezultat al combinării acțiunilor distructive ale grupurilor iredentiste asupra marilor unități, unităților și formațiunilor de sprijin logistic din structurile operaționale de forțe terestre, cu capacitatea acestora de a se apăra și de a asigura sprijinul logistic adecvat, pentru îndeplinirea obiectivelor operaționale, adică cu vulnerabilitățile lor.

Matematic riscul ar putea fi exprimat prin relația:

$$R = A \cap V,$$

ceea ce ar însemna că riscul se află la intersecția dintre mulțimea amenințărilor și vulnerabilităților.

Am putea concluziona că decizia logică în condiții de risc este dependentă de situațiile de răspuns la criza militară, precum și de acțiunile grupurilor iredentiste.

În consecință dacă am nota:

A_c = actul de management al sprijinului logistic;

I = informațiile despre probabilele acțiuni ale grupurilor iredentiste;

d = decizia ce se impune a fi luată din punct de vedere al sprijinului logistic;

r = rezultatul așteptat;

T_i = transformarea informațiilor;

T_d = acțiuni de transformare a deciziei în rezultat,

am putea să matematizăm actul de management al sprijinului logistic ca fiind:

$$A_c = T_i + T_d$$

și explicat de modelul (*figura 1*)⁶:

⁶ Schemă adaptată cf. Minculete, G., *Management logistic, concepte, funcții, aplicații*, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, București, 2003, p. 86.

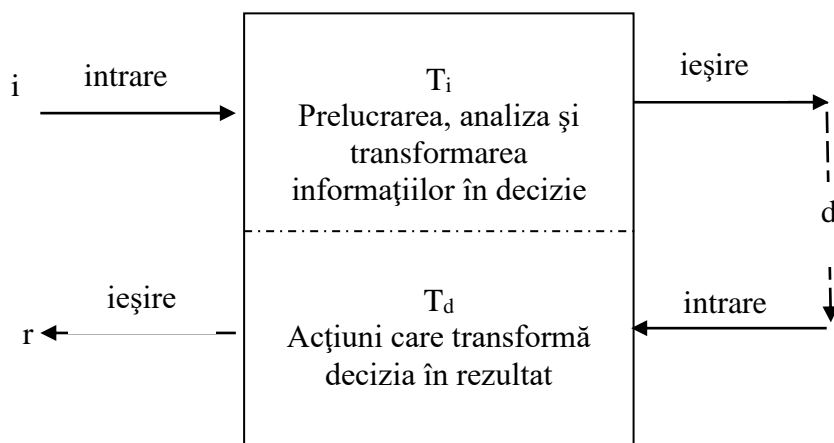

Figura 1. Prezentarea schematică a actului de management al sprijinului logistic

Complexitatea activităților de sprijin logistic al structurilor operaționale din organica grupării de forțe terestre în situații de răspuns la criza militară impune realizarea, în orice situație, a unei planificări flexibile, care să determine îndeplinirea în condiții optime a obiectivelor specifice domeniilor sprijinului logistic.

Prin planificarea activităților de conducere a sprijinului logistic se evidențiază conturarea acțiunilor marilor unități, unităților și subunităților de sprijin logistic implicate pentru îndeplinirea misiunilor specifice, astfel încât acestea să poată obține efecte optime, prin randamentul maxim al tuturor resurselor și mijloacelor logistice avute la dispoziție. Esența acestui proces, care are ca punct de plecare cerințele obiective ale managementului sprijinului logistic, este decizia.

Concluzie

Decizia de sprijin logistic în condiții de risc, fundamentată pe timpul derulării procesului decizional de planificare a acțiunilor de răspuns la criza militară și concretizată prin punerea în aplicare a actelor decizionale specifice, care sunt subsumate ansamblului proceselor majore determinate de particularitățile fiecărei situații de răspuns la criza militară.

BIBLIOGRAFIE

F.M.101-5, *Operațiunile și organizarea statului major*, Anexa J.

MINCULETE Gheorghe, *Management logistic, concepte, funcții, aplicații*, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, București, 2003.

BÂRSAN-PIPU Nicolae, POPESCU Ion, *Managementul riscului. Concepte, metode, aplicații*, Editura Universității „Transilvania”, Brașov, 2003.

BOARU Gheorghe, RĂDUCU Marcel, PĂUN Vasile, *Managementul riscurilor în acțiunile militare*, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, București, 2003.

http://www.math.uaic.ro/~cefair/files/analiza_riscului_decizional.pdf

**ETICA AFACERILOR MILITARE
(PARTEA A II-A)**

**ETHICS OF MILITARY AFFAIRS
(PART II)**

Dr. Valentin-Stelian BĂDESCU*

Dr. George-Teodor RĂDUICĂ**

Rezumat: În zilele noastre avem de-a face cu o nouă construcție de tip juridico-economic – în cadrul căreia etica ocupă un loc aparte –, instrumentele juridice internaționale și europene, împreună cu principiile consfințite de acestea (al democrației și statului de drept, principiul separației puterilor în stat, al egalității statelor în fața tratatelor) toate formând la un loc blocul de funcționalitate al afacerilor în general, al afacerilor militare în special.

Cuvinte-cheie: afaceri militare; etică; morală; buna-credință; drept internațional; drept internațional umanitar.

Abstract: Nowadays we are dealing with a new type of legal and economic construction - in which ethics occupies a special place -, international and European legal instruments, together with the principles embodied in them (democracy and the rule of law, the principle of separation of powers, equality of states regarding the treaties) are all forming a block of businesses functionality, in general, and of military affairs in particular.

Keywords: military affairs; ethics, morals; good faith; international law; international humanitarian law.

Importanța eticii în afaceri

„**E**tica în afaceri nu este o modă trecătoare”¹ întrucât puterea și influența firmelor private asupra întregii societăți este mai mare decât a fost vreodată până acum, iar politicile imorale, frecvent întâlnite în mediul

* Dr. Valentin-Stelian Bădescu este avocat în Baroul București și lector universitar la Universitatea Europei de Sud-Est LUMINA din București.

** Dr. George-Teodor Răduică este expert la Universitatea Națională de Apărare „Carol I” din București.

¹ A. Crane, D. Matten, *Business Ethics. A European Perspective*, Oxford University Press, 2004., p. 9.

de afaceri, pot să provoace imense daune și prejudicii indivizilor, comunităților și mediului. Politicile guvernamentale au scos în relief anumite probleme de etică în afaceri, care se pun acum cu mare acuitate și în tranziția societății românești spre o economie de piață funcțională. Atât în țările occidentale, cât și în țara noastră programele de privatizare au făcut ca numeroase întreprinderi aflate o vreme în proprietatea statului să se adapteze cerințelor de eficiență și rentabilitate ale unor afaceri comerciale. Drept urmare, noii lor manageri au dispus masive concedieri de personal, acordându-și lor însă remunerații substanțial mărite. Moralitatea acestor măsuri a fost pusă vehement sub semnul întrebării de către opinia publică, stârnind dezbateri aprinse în legătură cu obiectivele esențiale pe care trebuie să le urmărească întreprinderile comerciale: trebuie acestea să se pună în primul rând în serviciul bunăstării generale a societății, ori să servească mai presus de orice interesele acționarilor?

O dată cu retragerea totală sau parțială a administrației de stat din anumite sectoare de activitate pe care le-a controlat timp de multe decenii, s-au pus tot mai multe întrebări în legătură cu măsura în care firmele private ar trebui să preia responsabilitățile pe care statul și le-a declinat. Speranțele că oamenii de afaceri ar putea să susțină financiar dezvoltarea artelor, a științei și educației nu sunt câtuși de puțin ceva de dată recentă. Nouă este însă transformarea speranțelor în așteptări și chiar în pretenții; ceea ce odinioară se considera a fi doar generozitate voluntară apare în opinia tot mai multor oameni drept „responsabilitate socială”. Nouă este și vehemența cu care o bună parte a opiniei publice solicită firmelor și corporațiilor private să se implice în eradicarea tuturor relelor din societatea contemporană. Nu e suficient ca investitorii să ofere pe piață produse de tot mai bună calitate, mai sigure și mai accesibile pentru consumatori, sau ca aceștia să asigure condiții de lucru tot mai bune pentru salariați, ci și să salveze speciile biologice în pericol de dispariție, să protejeze monumentele istorice, să susțină sistemul de sănătate ori să se implice în eradicarea sărăciei pe întreaga planetă.

O dată cu creșterea influenței sectorului privat asupra întregii vieți economice și sociale, interesul canalelor mediatice față de lumea afacerilor a sporit constant. Ajunse din ce în ce mai frecvent pe prima pagină, malversațiunile oamenilor de afaceri au stârnit reacții, critici și comentarii aprinse din partea opiniei publice, sporind interesul general față de moralitatea agenților economici și a funcționarilor publici cu atribuții și competențe dubios exercitate în gestionarea avuției naționale. Sub presiunea efectelor direct perceptibile în viața lor a politicilor interesate și „egoiste” ale marilor corporații și a strategiilor guvernamentale orientate spre descătușarea mecanismelor concurențiale ale pieței libere, pe larg prezentate și dezbătute în *mass-media*, militantismul diferitelor grupuri și categorii de *stakeholders* s-a intensificat progresiv, sporind interesul opiniei publice față de

etica afacerilor și a administrației publice. Greu traductibil în românește prin cuvântul „participanți”, termenul englezesc *stakeholders* desemnează toate grupurile sociale afectate direct sau indirect de activitatea firmelor comerciale; mai mult decât atât, aceste grupuri iau parte la „jocul” economiei de piață, nu doar în calitate de „spectatori”, ci și în calitate de participanți activi, întrucât fără implicarea lor, activitatea firmelor comerciale ar fi imposibilă. Printre cele mai importante categorii de *stakeholders* se numără salariații, consumatorii și comunitățile locale. Pe măsură ce se profilează o descreștere numerică a candidaților din rândurile unor grupuri tradițional favorizate, profilul etic al firmei devine un criteriu cheie în lupta pentru atragerea și păstrarea angajaților performanți. În consecință, firmele care vor să atragă acești consumatori din ce în ce mai critici și mai exigenți trebuie să fie foarte atente cum abordează problemele de etică în afaceri².

Creșterea interesului față de etica în afaceri este determinată și de schimbarea naturii înseși a afacerilor în contextul ultimelor decenii, în care a luat o amploare evidentă procesul de globalizare. Firmele comerciale devin tot mai transfrontaliere, mai complexe și mai dinamice decât au fost vreodată până acum. În consecință, apar probleme noi, iar certitudinile valoric-normative ale mediilor de afaceri locale sunt înlocuite de relativitatea unui context multinațional și multicultural, în care criteriile corectitudinii morale diferă și se modifică rapid. Drept urmare, chiar și problemele mai vechi devin tot mai greu de soluționat, iar afacerile trebuie să repună în discuție anumite principii și valori considerate până de curând a fi de la sine înțelese.

Augmentarea importanței acordate eticii în afaceri se explică și prin modificările suferite de strategiile și structurile corporațiilor. Curente recente în teoria și practica managerială, precum *total quality management*, ca și procesele de restructurare și redimensionare a firmelor de top au condus la abandonarea multor practici tradiționale de conducere a proceselor economice. Ierarhiile manageriale stufoase și rigide s-au aplatizat considerabil. În consecință, autoritatea și răspunderea decizională s-au dispersat din ce în ce mai mult în cadrul firmei: decizii importante sunt luate la niveluri ierarhice tot mai joase și de către tot mai mulți angajați. Iată de ce se impune ca fiecare salariat, nu numai top managementul să înțeleagă cât mai bine complexitatea problemelor de natură etică; toți membrii unei firme trebuie să cunoască valorile și țelurile esențiale ale organizației și cum trebuie să se reflecte acestea în conduita practică a firmei în mediul economic. Dar pentru ca etica în afaceri să se disemineze în toate ungherele unei firme, ea trebuie să fie mai întâi înțeleasă. Înțelegerea criteriilor morale de conduită în afaceri este

² *Ibidem*, p. 10.

deosebit de importantă, deoarece noile structuri organizaționale dau naștere unor noi complicații pentru care nu există precedente tradiționale. Pentru ca etica în afaceri să aibă succes, o înțelegere temeinică a deontologiei profesionale a întreprinzătorului, a celor implicați în afacerile militare, este absolut necesară.

Etica și deontologia profesională

În afara conceptelor de etică și morală, în limbajul de specialitate mai întâlnim și pe cel de *deontologie*³. Într-o accepțiune *lato-sensu*, termenul evocă partea eticii care se ocupă de studiul datoriei morale, al originii, naturii și formelor acesteia, în calitate de componentă de bază a conștiinței morale. Într-o accepțiune *stricto-sensu*, conceptul semnifică un cod al moralei profesionale, al principiilor și normelor specifice pe care le implică exercitarea unei profesii. Un asemenea cod poate să îmbrace forma scrisă⁴ sau poate fi constituit dintr-un ansamblu de cutume transmise pe cale orală⁵ și acceptat de toți membrii unei comunități. În ultima vreme, se manifestă tendința adoptării unor coduri de conduită în forma scrisă pentru tot mai multe profesii sau categorii de persoane care îndeplinesc diferite funcții în stat.

Deontologia este astfel definită *ca fiind ansamblul regulilor după care se ghidează o organizație, instituție profesională, profesie sau o parte a acesteia, prin intermediul organizațiilor profesionale care devin instanțe de elaborare, aplicare și supraveghere a aplicării acestor reguli*⁶. Deontologia mai poate fi definită ca reprezentând ansamblul normelor care conturează un anumit tip de comportament profesional. O parte din aceste norme sunt consacrate juridic, putând fi deci impuse prin intervenția forței de coerciție a statului, altele sunt sancționate doar de opinia publică, înscriindu-se în categoria normelor morale. Deontologia se referă astfel la regulile proprii unei profesii a cărei exercitare o guvernează. Vom regăsi o deontologie a medicului, a magistratului, a jurnalistului, a polițistului, și plecând de la normele comune consacrate de aceasta, un specific al profesionistului comerciant. Putem atașa termenului de deontologie semnificația de morală profesională în sensul de ansamblu de îndatoriri, principii și norme inerente exercitării unei activități profesionale și considerăm că fiecare activitate profesională, indiferent de complexitatea ei, de ierarhia în nomenclatorul de funcții

³ Cuvântul provine din grecescul *deon, deontos*, care înseamnă ceea ce se cade, ceea ce este necesar și *logos*, care înseamnă știință.

⁴ A se vedea Legea nr.7/2004 privind Codul de conduită al funcționarilor publici.

⁵ Codul de conduită al militarilor. *Exempli gratia, Codul Bushido*, care conține legile severe ale onoarei militare și ale purtării luptei, care poate părea în multe puncte de neînțeles pentru mentalitatea europeană, dar trebuie văzut că el s-a structurat în conformitate cu specificul psihologiei și moralei japoneze, iar scopul său era, în esență, da a reglementa violența.

⁶ Verginia Vedinaș, *Deontologia vieții publice*, Universul juridic, București, 2007, p. 19.

sau ierarhia entității unde se exercită, trebuie să se bazeze pe anumite valori morale, care aduc identitate funcției respective și celor care o exercită.

Înțelegă ca ansamblu de reguli care precizează îndatoririle unei profesii, deontologia include atât raporturile existente în interiorul unei profesii, între cei care o practică, cât și raporturile cu terții, care sunt fie beneficiarii exercitării profesiei, fie, pur și simplu, oameni din afară care iau cunoștință într-un fel de aceasta.

Organizarea juridică formală a unei societăți reprezintă reflectarea valorilor morale importante pentru membrii societății respective responsabili cu crearea instrumentelor legale ce asigură intervenția statală atunci când ordinea prestabilită prin normele legale este încălcată. Deși este precedată de etică, legea poate să reflecte sau nu valorile morale dominante ale unei societăți într-o anumită perioadă de timp. Raportat la exercitarea unei profesii, normele juridice reprezintă un ansamblu de reguli care descriu obligațiile, interdicțiile și permisiunile tuturor subiecților dintr-un anumit domeniu de activitate, acea parte a regulilor morale susținute de deontologie considerate de către legiuitor ca fiind obligatorii pentru acea categorie profesională.

Având inițial semnificația de știință a moralei⁷, evoluția conceptului de deontologie a avut loc îndeosebi în sfera științelor și activităților umaniste, pe măsură ce acestea dispuneau de tot mai multe modalități de acțiune, astfel încât problema delimitării a ceea ce este permis de ceea ce nu este permis impunea trasarea unor limite morale.

Astfel, deontologia excede sfera normativă juridică, reprezentând acea parte a eticii care se ocupa cu studiul normelor și obligațiilor specifice unei activități profesionale, reglementate sau nu prin norme juridice. În timp ce respectarea normei juridice, ca regulă de conduită, este asigurată, la nevoie, prin forța coercitivă a statului, norma morală se bazează pe constrângerea intimă și conștiința personală a fiecărui individ, încălcarea ei nefiind sancționată decât prin, eventual, reacția opiniei publice sau a subiecților ce activează în același domeniu.

Din ansamblul regulilor morale, deontologia le-a asimilat pe cele legate de exercitarea profesiei către nivelul de performanță dorit. Astfel, se poate spune că deontologia reprezintă acea parte a eticii care se ocupă de studiul datoriei morale, a originii, naturii și formelor responsabilității pe care le incumbă exercitarea profesiei.

În cazul afacerilor, scopul deontologiei este reprezentat de realizarea eficienței acestora și satisfacerea nevoilor consumatorului. Eficiența nu reprezintă numai rezultatul unei bune organizări și conduceri a unei activități. Obținerea unei eficiențe maxime depinde și de gradul de conștiinciozitate față de obligațiile profesionale ale întreprinzătorului. Prin urmare, obligațiile de ordin moral ce trebuie respectate derivă din scopul exercitării activității, anume maximizarea profitului, dar și asumarea unei

⁷ K. Lippert Rasmussen, *Deontology, Responsibility and Equality*, BookPartnerMedia, Copenhagen, 2005, p. 15.

răspunderi față de societate și cetățeni. În măsura în care actele normative stipulează expres aceste obligații morale, ele dobândesc dimensiune profesională.

Dicționarul „Le Petit Larousse” definește deontologia ca fiind „ansamblul de reguli care reglementează o profesiune, conduita celor care o exercită, raporturile dintre aceștia, raporturile dintre aceștia și clienții lor, dintre ei și public”. Relativ recent, dezvoltarea reglementărilor interne pe baza dreptului Uniunii Europene ce a constituit o preocupare permanentă a legiuitorului român a fost aceea de a dezvolta reglementarea internă pe baza *acquis*-ului comunitar.

La baza exercitării anumitor profesii trebuie să stea nu numai actele normative care organizează profesia respectivă, care consacră statutul juridic al celor care o exercită, ci și anumite coduri morale ce cuprind îndatoririle și principiile de natură morală care dau identitatea acelei profesii și a căror semnificație deosebită trebuie apărută, astfel, dacă cei care exercită acea profesie renunță la ele, se erodează profesia, în ansamblul ei. În acest sens, vom prezenta succint obligațiile profesioniștilor comercianți așa cum sunt ele reglementate prin dispozițiile Codului civil român în vigoare, ale altor legi speciale în domeniu, buna-credință fiind utilă și în desfășurarea afacerilor militare, cu toate că nu întotdeauna lucrurile au stat așa.

Buna-credință în afaceri

Concepția majoritară privitoare la buna-credință era că aceasta reprezintă un concept cu o înclinație puternică către morală, psihologie și etică. Accepțiunile bunei-credințe în sistemele de drept ale țărilor membre UE prezintă un numitor comun, și anume că aceasta e privită ca un concept eminent juridic, datorită funcțiilor pe care le servește. Astfel, având în vedere varietatea de instituții cu care aceasta interacționează trebuie făcută o distincție între bună-credință în materie contractuală, în materia proprietății și în materia obligațiilor, dar, în același timp este necesară identificarea acelor componente comune care stau baza la acestei noțiuni. În toate cazurile, tendința doctrinei a fost în sensul atribuirii unor trăsături psihologice bunei-credințe, Buna credința ca instituție juridică evidențiază conștiința persoanei și felul în care aceasta se conformează imperativelor ordinii și moralei. Astfel, ea nu trebuie confundată cu buna-credință ca fundament al unei credințe eronate⁸. Putem susține că buna-credință prezintă tangențe cu etica și morală, dar fiind o instituție de sine stătătoare considerăm ca fiind necesară delimitarea bunei-credințe de aceste valori sociale care nu prezintă un caracter practic foarte pronunțat⁹.

⁸ Sache Neculaescu, *Ambiguități ale teoriei abuzului de drept*. Dreptul 3/2011, p. 89.

⁹ Liviu Titus Paveliu, *Considerații privind evoluția bunei-credințe și rolul acesteia în materia clauzelor abuzive*, material publicat în volumul de comunicări prezentate la Sesiunea științifică a Institutului de Cercetări Juridice, *Știință și codificare în România*, București, 2013, p. 169.

Privitor la înțelesul bunei-credințe, o serie de teorii au fost acceptate de către doctrină ca fiind cele mai relevante pentru înțelegerea acestui concept.

A. *Teoria regimului juridic derogatoriu de la „dreptul strict”*. Conform autorului Reinhard Zimmerman, *bona fides* a avut originea în dreptul roman, mai exact apariția acesteia fiind asociată instituției „*iudicia stricti iuris*”, procedură care trebuia urmată conform dreptului strict, unde buna-credință putea fi întâlnită în conținutul unei clauze standard cunoscută sub numele de *exceptio doli*. Formularea acestei clauze era „*si in ea re nihil dolo malo auli agerii factum sit neque fiat*” care în mod concret proteja pe pârât în cazul în care reclamantul putea fi învinuit de un comportament de rea-credință de natură să creeze o situație injustă pentru pârât în raportul cu acesta. În ipoteza dată se creiona prima formă de rezolvare a unei cauze ținând cont de bună credință și rezonabilitate¹⁰.

Așadar, potrivit teoriei dreptului strict, dreptul comun reprezintă „dreptul strict”, iar în lipsa unei reglementări exprese, buna-credință constituia excepția. În mod sintetic, această teorie a fost expusă de autorul Andre Bretom¹¹ conform căruia „dreptul trebuie aplicat în principal, iar efectele bunei credințe și ale relei credințe să constituie o listă de derogări de la dreptul comun”.

B. *Teoria bipartită*. Această teorie face distincția dintre buna-credință obiectivă și cea subiectivă, criteriul acestei distincții fiind dat de natura factorilor care intră în componența bunei-credințe. Așadar, bună-credință subiectivă reprezintă starea psihologică a subiectului raportată la cunoașterea sau nu a existenței unui fapt (*bona fides acquisition*)¹², această formă fiind importantă în materia drepturilor reale.

Buna-credință obiectivă reprezintă o stare abstractă care instituie o normă de comportament de natură să limiteze exercitarea drepturilor și să creeze obligații suplimentare, în mai multe sisteme de drept aceasta fiind funcția primară a bunei-credințe. Pentru a distinge buna-credință obiectivă de cea subiectivă, forma obiectivă a fost individualizată în cadrul sistemelor de drept străine prin atribuirea unei denumiri specifice, respectiv *Treu und Glaube* în dreptul german, *correttezza* în dreptul italian, și *redelijkheid en billijkheid* în dreptul olandez¹³.

Clasificarea bipartită a fost criticată pe motiv că argumentația care o susține e de natură să limiteze sfera de aplicare a bunei-credințe, iar fundamentarea

¹⁰ R. Zimmerman, S. Whitaker: *Good faith in European Contract law*, Cambridge University Press, hardcover edition, 2000, p. 16.

¹¹ D. Gherasim, *Buna credință în raporturile juridice civile*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1978, p. 23.

¹² M. Hesselink *The Concept of Good Faith; The New European Private Law, Essays on the Future of Private Law in Europe*, London, Boston, Kluwer Law International, 2004.

¹³ M. Hesselink, *op.cit.*, p. 1.

acesteia nu ia în calcul starea psihologică internă a individului și că practic ar nega legătura bunei-credințe cu morala. Doctrina¹⁴ a semnalat faptul că buna-credință, indiferent de forma pe care ar îmbrăca-o, în materia dolului, fraudei, erorii, loialității, are întotdeauna caracter subiectiv, fiind fondată pe factori psihologici. Deși această critică a fost corect fondată pe natura factorilor care intră în stabilirea caracterului obiectiv sau subiectiv al bunei-credințe, utilitatea clasificării este dată de distincția pe care o realizează între buna-credință contractuală și buna-credință care este prezentă în alte domenii precum drept procesual civil, dreptul muncii, organizare judiciară.

În legislația curentă, reglementarea aleasă de legiuitor prezintă elemente specifice teoriei bipartite a bunei-credințe¹⁵, în sensul că buna-credință se raportează atât la starea individului, forma subiectivă, cât și la standarde generale abstracte în sensul de nivel de înțelegere al unei persoane obișnuite, formă obiectivă. Însă, în ceea ce ne privește, considerăm că cel puțin formal buna-credință în noul cod întruchipează teoria bunei-credințe ca o normă cu caracter general¹⁶. În acest sens, buna-credință nu are o aplicare limitată decât în cazurile speciale în care Codul civil sau legile prevăd incidența sa. Aceasta reprezintă o recunoaștere a tuturor drepturilor civile¹⁷, fapt care încorporează și obligația de a însuși o anumită conduită temperată, acest lucru fiind de natură să permită bunei-credințe vocația de a fi aplicabilă și în alte domenii.

Este de preferat ca buna-credință să se bucure de un caracter unitar care în același timp să fie și complex, în sensul de a cuprinde voința individuală, credința conștiințioasă și să respecte cerințele legale. Astfel, buna-credință este în mod necontestat un principiu juridic¹⁸, fundamentat, printre altele, pe caracterul său general aplicabil, pe valorile sociale pe care le transpune în practică. Caracterul de principiu al bunei-credințe recunoaște posibilitatea acesteia de a completa și suplini legea și voința părților unde este cazul, iar în fața instanței aceasta îmbracă forma unui instrument de interpretare a actelor juridice.

În contextul Codului civil anterior, doctrinei i-a revenit sarcina de a contura și dezvolta înțelesul și rolul conceptului de bună-credință. Astfel, doctrina a căutat diverse soluții pentru fundamentarea bunei-credințe. În acest sens, autorii Petre Anca și Maria Ioana Eremia¹⁹ au promovat teza conform căreia, în lipsa unui text

¹⁴ D. Gherasim, *op.cit.*, p. 28.

¹⁵ *Idem.*

¹⁶ D. Gherasim, *op.cit.*, p. 25.

¹⁷ *Idem.*

¹⁸ N. Popa, M. C. Eremia, *Teoria generală a dreptului*, Editura All Beck, București, 2005, p. 35.

¹⁹ Petre Anca, Maria Ioana Eremia, *Efectele juridice ale bunei-credințe în dreptul civil*, Justiția Nouă nr. 12/1965, p. 31.

expres, așa-numitul reazem legal al aplicării bunei-credințe îl reprezenta art. 1 din Decretul nr. 31/1954 conform căruia „drepturile civile sunt recunoscute potrivit legii și regulilor de conviețuire socialistă”. Această din urmă expresie a avut la baza ideea că regulile de conviețuire socialistă sunt chemate să determine situațiile în care urmează să se facă aplicarea bunei-credințe în ceea ce privește recunoașterea drepturilor socialiste. În esență, acest text, împreună cu interpretarea autorilor, reprezintă cel mult o consfințire, nu în mod obligatoriu, dar o consacrare, indirectă care permitea o posibilă aplicare a principiului bunei-credințe în limitele determinate de regulile conviețuirii socialiste.

În mod practic s-a urmărit structurarea argumentării de așa natură ca buna-credința să fie privită cel puțin pentru început ca fiind o normă deschisă de natură să faciliteze aplicarea regulilor generale de drept unor situații particulare. Anticipând, oarecum, că viitoarea legiuire va recunoaște evoluția importanței acestui concept, autorii au apărut posibilă consacrare a acestui principiu argumentând că aceasta nu este incompatibilă cu dispozițiile speciale, anterioare și nici cu cele speciale, ulterioare. O reglementare expresă ar fi fost binevenită pentru a înlătura din incertitudinea asociată cu aplicarea acestui principiu ca urmare a marjei de apreciere foarte largi oferite instanței, în condițiile legislației anterioare²⁰.

Așadar, opinia acestor autori fiind una de referință, s-a dovedit în mod clar că buna-credință era un concept, deși cunoscut, mai degrabă nou-întâlnit raportat la pregnanța acestuia în practică. Sintetizând întreaga dezbateră a originii și a conținutului acesteia, autorii au definit buna-credință ca fiind „convingerea greșită pe care o persoană o are cu privire la temeinicia dreptului pe care îl invocă sau exercită și de care legea ține seama, pentru a-i recunoaște fie dreptul însuși, fie numai alte efecte juridice”²¹.

Doctrina juridică ulterioară ne-a oferit o definiție sintetică a bunei-credințe, așa cum a fost enunțată de către Constantin Opreșan și conform căruia, „Buna-credință poate fi concepută ca o stare psihologică a unui subiect de drept considerat individual, stare care implică o anumită activitate a individului sau o atitudine pur intelectuală de ignorare sau eroare care poate fi apreciată etic și pe baza căreia plecând de la o normă de drept, să se poată declanșa efecte juridice”²².

De-a lungul timpului una dintre cele mai respectate și des citate opinii a fost cea enunțată de către Dimitrie Gherasim în lucrarea “Buna-credință în raporturile juridice civile”²³, lucrare în care autorul și-a menținut rezervele în a defini sintetic buna-credință și a procedat spre a ilustra laturile și funcțiile conceptului, susținând

²⁰ L. T. Paveliu, *op. cit.*, p. 171.

²¹ P. Anca, M. I. Eremia, *op. cit.*, p. 52.

²² C. Opreșan, Elementul de morală în conceptul de bună-credință, în S.C.J. nr. 1/1970, p. 50.

²³ D. Gherasim, *op. cit.*, p. 34.

astfel că „prin această manieră analitică putem găsi puncte comune ale aplicației buneii-credințe, nu numai în diversele aplicații în dreptul civil, ci și alte sisteme de drept unde buna-credința este fundamentată pe alte teorii”.

Într-o lucrare recentă²⁴ care tratează schimbările survenite cu prilejul intrării în vigoare a actualului Cod civil, Marilena Uliescu descrie buna-credința ca fiind „o noțiune complexă, ale cărei elemente componente, care nu sunt mereu prezente în diferitele aplicații ale acesteia, sunt în principal: intenția dreaptă, diligența, liceitatea și abținerea de la cauzarea unui prejudiciu, care se manifestă în raporturile juridice sub forma (i) activității oneste, loiale și de totală încredere reciprocă la încheierea actelor juridice în general și (ii) credința eronată și scuzabilă protejată ca atare de lege.

Printre principalele obligații se regăsesc: înscrierea în registrul de comerț, ținerea unei evidențe privind derularea afacerilor, efectuarea unor acte de publicitate privind bilanțul, lichidarea (falimentul) afacerii etc.²⁵ Dar cea mai importantă reglementare care statornicește desfășurarea raporturilor juridice de dreptul afacerilor, ni se pare cea inserată, în mod repetat, în noul Cod civil, și anume buna-credință. „Orice persoană fizică sau persoană juridică trebuie să își exercite drepturile și să își execute obligațiile civile cu bună-credință, în acord cu ordinea publică și bunele moravuri. Buna-credință se prezumă până la proba contrară”²⁶. Părțile sunt libere să încheie orice contracte și să determine conținutul acestora, în limitele impuse de lege, de ordinea publică și de bunele moravuri”²⁷, „Părțile au libertatea inițierii, desfășurării și ruperii negocierilor și nu pot fi ținute răspunzătoare pentru eșecul acestora. Partea care se angajează într-o negociere este ținută să respecte exigențele buneii-credințe. Părțile nu pot conveni limitarea sau excluderea acestei obligații. Este contrară exigențelor buneii-credințe, între altele, conduita părții care inițiază sau continuă negocieri fără intenția de a încheia contractul. Partea care inițiază, continuă sau rupe negocierile contrar buneii-credințe răspunde pentru prejudiciul cauzat celeilalte părți. Pentru stabilirea acestui prejudiciu se va ține seama de cheltuielile angajate în vederea negocierilor, de renunțarea de către cealaltă parte la alte oferte și de orice împrejurări asemănătoare”²⁸.

Buna-credință nu este numai o obligație civilă, ci și un principiu al dreptului comercial, alături de cele privind libertatea comerțului, concurența loială, egalitatea juridică a părților și libertatea convențiilor consacrate în literatura de

²⁴ Marilena Uliescu, *Buna credință în noul Cod civil*, Justiție, stat de drept și cultură juridică, Universul Juridic, București, 2011, pp. 362-365.

²⁵ Dumitru Mazilu, *Dreptul comerțului internațional*, Partea generală, Editura Lumina lex, București, 1999, p. 165.

²⁶ Art. 14.

²⁷ Art. 1.169.

²⁸ Art. 1.183.

specialitate²⁹, principiu aflat și în dezbaterile Organizației Mondiale a Comerțului și Comisiei Națiunilor Unite pentru Drept Comercial Internațional, care au subliniat importanța pe care acesta o are în finalizarea schimburilor de mărfuri și servicii în condiții reciproc avantajoase.

La dezbaterile Comisiei Națiunilor Unite de Drept Comercial Internațional, cu sediul la Viena, au fost făcute două afirmații care au stârnit interes, fiind îndelung comentate. Prima se referea la „insistența fără precedent asupra bunei-credințe, frecvența ei tot mai mare în textele elaborate și invocarea ei în practica relațiilor comerciale, ceea ce nu demonstrează că a crescut gradul în care este respectată, ci, dimpotrivă, că este tot mai puțin respectată și, nu de puține ori, încălcată cu brutalitate, motiv pentru care s-a considerat că este necesară nu numai stipularea ei în texte, ci, îndeosebi, adoptarea de măsuri practice de aplicare. A doua remarcă a exprimat surprinderea și nedumerirea că la București, prin reglementările intrate în vigoare la 10 octombrie 2011, contractele comerciale au fost eliminate; secțiunile comerciale ale instanțelor de judecată au fost desființate, iar dreptul comercial a fost „topit” în niște reglementări civile. Asemenea măsuri reprezintă cel puțin o eroare, în condițiile în care dreptul comercial este o ramură modernă a sistemului de drept, iar relațiile comerciale constituie cea mai dinamică componentă a dreptului internațional contemporan³⁰.

Și în literatura română de specialitate s-au acordat și se acordă spații largi principiului bunei-credințe, atrăgându-se atenția asupra valențelor sale nu numai morale, ci și juridice, subliniindu-se că „dorința de îmbogățire poate fi înțeleasă, dar că reaua-credință în tranzacții trebuie descurajată și eliminată, dreptul afacerilor trebuind să garanteze desfășurarea raporturilor comerciale, a competiției firești între comercianți, pe baza regulilor dreptului, justiției și echității”³¹.

Așa cum am văzut, buna-credință este în același timp obligație și principiu general care călăuzește atât procesul elaborării normelor dreptului afacerilor, cât și pe acela al aplicării lor. În normele privind schimburile comerciale internaționale și în contractele privind tranzacțiile în acest domeniu se regăsesc stipulate și răspunderile pentru încălcarea principiului bunei-credințe. Legea română prevede în mod expres măsuri împotriva părții care a acționat cu rea-credință. Astfel, „dacă vânzătorul a vândut cu rea-credință fondul altuia el va fi dator să întoarcă cumpărătorului toate spezele ce va fi făcut, chiar și cele de simplă plăcere”³².

²⁹ D. Mazilu, *op. cit.*, p. 85.

³⁰ Această din urmă remarcă a fost făcută de Domnul Prof. univ. dr. Dumitru Mazilu cu prilejul lansării lucrării sale „*Tratatul privind Dreptul Comerțului Internațional*”, eveniment ce a avut loc la sediul Universității Creștine „Dimitrie Cantemir” din București, în ziua de vineri, 10 februarie 2012.

³¹ D. Mazilu, *op. cit.*, p. 109.

³² Codul civil, art. 1702.

Totodată, „vanzătorul este supus la răspundere pentru viciile ascunse ale lucrului vândut dacă, din cauza acelora lucrul nu este bun de întrebuințat, după destinația sa, sau întrebuințarea sa e atât de micșorată încât de poate presupune că cumpărătorul nu l-ar fi cumpărat, sau nu ar fi dat pe dânsul ceea ce a dat, de i-ar fi cunoscut viciile”³³. În noul Cod civil român sunt stipulate răspunderile pentru acțiunile de rea-credință, ceea ce obligă participanții la schimburile comerciale să aibă o conduită corectă. În unele norme – fără a se califica actele sau faptele comise – rezultă din descrierea lor că sunt de rea-credință, stipulându-se răspunderi concrete pentru ele. Reglementările internaționale definesc faptele de rea-credință și stipulează răspunderi pentru comiterea lor. Așa de pildă, Conferința de la Lisabona din 1958 a introdus în Convenția de la Paris privind concurența neloială un text care definește acte și fapte de rea-credință: „indicațiile și afirmațiile a căror folosire, în exercitarea comerțului, este susceptibilă să inducă publicul în eroare, în ceea ce privește natura, modul de fabricare, caracteristicile, aptitudinea pentru întrebuințare sau calitatea mărfurilor”³⁴. Se înțelege că – așa cum observa Paul Roubier – asemenea comportamente, ce vădesc reaua-credință a autorilor lor „au fost depistate din experiența raporturilor juridice de comerț internațional. Sancționarea lor s-a dovedit a fi necesară pentru a descuraja reaua-credință și a garanta derularea corectă a contractelor profesioniștilor.

Principiul bunei-credințe este considerat a fi atât de important în relațiile comerciale deoarece – mai mult decât în cazul celorlalte principii – pune în evidență valorile morale ale comportamentului participanților la aceste relații, adăugându-le răspunderilor juridice stipulate în aplicarea sa de către organele competente pentru crearea și aplicarea dreptului afacerilor³⁵.

Desfășurarea activității comerciale în condițiile normale impune obligația pentru fiecare comerciant să acționeze pentru atragerea clientelei, în limitele unei concurențe licite, cu respectarea legii. De asemenea, avem în vedere și obligația legată de reglementarea a regimului matrimonial al soților – regimul dotal, separația de patrimonii – care prin intrarea în vigoare a noului Cod civil, preia, în modalități vechi, realitățile economico-sociale de azi. Prin urmare, cele mai importante obligații ale comercianților – persoane fizice sau juridice – prevăzute în mod expres de lege, sunt:

- desfășurarea raporturilor juridice de drept comercial, cu bună-credință, în limitele unei concurențe loiale;

- înmatricularea în registrul comerțului înainte de începerea activității.

Prin înregistrare se înțelege, potrivit dispozițiilor art. 200 alin. 2 din noul Cod civil, „înscrisura, înmatricularea sau, după caz, orice altă formalitate de publicitate

³³ Codul civil, art. 1672 și urm.

³⁴ D. Mazilu, *op. cit.*, p. 107.

³⁵ *Idem.*

prevăzută de lege, făcută în scopul dobândirii personalității juridice sau al luării în evidență a persoanelor juridice legal înființate, după caz”;

- în cursul exercitării comerțului, să ceară înscrierea în același registru a mențiunilor privind actele și faptele a căror înregistrare este prevăzută de lege³⁶;
- la încetarea comerțului, să ceară radierea din Registrul Comerțului;
- întocmirea registrelor comerciale sau de contabilitate;
- protecția mediului.

Pentru fiecare om de afaceri demnitatea, onoarea, curajul, sinceritatea, cinstea, dreptatea nu constituie numai imperative morale asupra cărora să opteze, ci obligații profesionale a căror încălcare se sancționează. Astfel, aceste norme anterior morale, în acest moment au devenit norme de drept cu caracter juridic.

Chiar dacă normele deontologice specifice oamenilor de afaceri nu sunt cuprinse în mod sintetic într-un cod deontologic, ele se regăsesc consemnate în diferite acte normative interne, iar o altă parte din acestea sunt păstrate și transmise sub formă cutumiară din generații în generații. Principalele norme de conduită în afaceri au fost promovate cutumiar de generația mai în vârstă, tipul specific al acesteia creând uneori stări de conflict moral. Multe exigențe morale s-au înscris în coduri sub forma unor imperative generale (imprecise) cărora li se pot da înțelesuri diverse. Însă cele mai multe din aceste norme morale nu sunt codificate, funcționând încă în domeniul afacerilor, cutume, un amestec de vechi și nou, un „*cod moral la vedere*” de suprafață, cel real fiind „*în spate*”. Toate acestea considerăm că duc la nevoia unor codificări ale normelor etice în domeniul afacerilor.

Responsabilitate și răspundere în afaceri

În calitatea ei de marcă a umanului, responsabilitatea a avut întotdeauna un mare potențial de legitimare. Nu se poate spune același lucru despre alte „mărci”, cum ar fi, de pildă, rațiunea (*homo sapiens*) sau activitatea productivă (*homo faber*). Spre deosebire de acestea, responsabilitatea legitimează în cel mai înalt grad: pentru ca un subiect să fie legitim nu este suficient să fie rațional (câte crime nu s-au înfăptuit "strict rațional" sau în numele Rațiunii?); nu este suficient să fie activ – productiv sau întreprinzător (câte nenorociri nu au avut drept cauză activitatea sau inițiativa iresponsabilă a unuia sau altuia?). În schimb, a fi responsabil aproape că echivalează cu a fi legitim. De aici, imensa valoare socială a responsabilității.

A trăi în societate înseamnă, la urma urmelor, a obține recunoașterea celuiilalt. Încercând să identifice specificul umanității în raport cu animalitatea, Hegel arăta că o ființă este umană numai atunci când umanitatea ei se recunoaște,

³⁶ Art.1 din Legea nr.26/1990 republicată, cu modificările și completările ulterioare.

ca într-o oglindă, în umanitatea altuia. E drept, Hegel o spune într-un limbaj mult prea abstract: "Conștiința-de-sine este în sine și pentru sine atunci când și pentru aceea că ea este în și pentru sine pentru altă conștiință-de-sine; adică ea este doar ca ceva recunoscut" (*Fenomenologia spiritului*).

Recunoașterea este atât de legată de socialitate, încât se poate pune semnul egalității între progresul în umanizare și evoluția formelor de recunoaștere. Pe urmele lui Hegel, filosoful american Francis Fukuyama tocmai asta face: rescrie istoria umanității prin prisma "luptei pentru recunoaștere" (*Sfârșitul istoriei și ultimul om*). Dar care este forma cea mai înaltă a recunoașterii, dacă nu legitimitatea? Iată de ce afirmăm că potențialul de legitimare pe care îl are responsabilitatea îi conferă acesteia o imensă valoare socială. Nu credem să mai existe vreo valoare etică la care să ne raportăm, fără ezitare, ca la o valoare socială. În cazul responsabilității, valoarea etică se transformă aproape în proporție de 100% în valoare socială.

Mai mult ca niciodată, în lumea de azi nevoia de legitimare se manifestă ca afirmare a responsabilității sociale. Este valabil atât pentru indivizi, cât și pentru organizații. De ce legitimitatea nu mai poate fi asigurată pe alte căi? Vom vedea în cele ce urmează că legitimarea indirectă, prin intermediul marilor ideologii, nu mai funcționează. Locul ei este luat de legitimarea directă, de acțiunile prin care o persoană sau o organizație dovedește că este responsabilă – altfel spus, că se simte obligată față de soarta semenilor și față de viitor – în cuvintele lui Hans Jonas, că are obligații și față de "ființe care încă nu există" (*Principiul responsabilitate*, 1979).

Avem de-a face tot cu o ideologie? Desigur! Noutatea fundamentală este că această ideologie nu mai coboară din "cerul tradiției culturale", cum plastic se exprimă Habermas (*Probleme de legitimitate în capitalismul târziu*); ea este produsă de fiecare subiect în parte – în cazul nostru, de fiecare organizație. Etica unei organizații din lumea noastră (de la filosofia corporatistă până la codurile etice corporatiste) nu mai este una de tip kantian, care coboară de la universal spre particular; ea va fi, de fiecare dată, un produs local – sau, ca să ne exprimăm mai clar, o "specialitate a casei". Sarcina ei cea mai dificilă este să urce de la particular la universal, adică să ofere indivizilor încorporați un Sens al Vieții.

În strânsă legătură cu conceptul de responsabilitate în exercitarea profesiei se află cel de responsabilizare, relația răspundere-responsabilizare fiind una extrem de complexă, incluzând guvernării aleși, administrația publică și populația. Complexitatea sa este determinată de necesitatea ca oamenii de afaceri, ce compun comunitatea de afaceri, să fie în mod simultan împuterniciți (prin atribuirea răspunderii) și constrânși (prin mecanismele responsabilizării) la a-și îndeplini obligațiile specifice și la a obține rezultatele scontate prin activitatea ce o desfășoară.

Dintr-o perspectivă generală, conceptul de responsabilizare desemnează obligația de a răspunde pentru modul de executare a responsabilităților asumate în exercitarea îndatoririlor.

Răspunderea se referă la totalitatea competențelor acordate în mod condiționat oamenilor de afacerii pentru a-și realiza scopurile propuse.

Relația răspundere-responsabilizare este importantă pentru o bună conviețuire deoarece permite evaluarea eficienței cu care administrația publică asigură desfășurarea activității întreprinzătorilor la potențialul maxim, valorizează furnizarea produselor și serviciilor, însuflă încredere în calitatea acestora și responsabilitate pentru comunitatea deservită.

Responsabilitatea socială a corporațiilor reprezintă conceptul conform căruia afacerile contează pentru mai multi, nu doar pentru proprietarii lor. Argumentul este că, fiind atât de puternice, corporațiile au datoria să-și asume responsabilități sociale. Corporațiile, deținătoare a unor branduri de succes, trebuie conduse în beneficiul tuturor celor având interese în respectivele firme (*stakeholders*): clienții lor, furnizorii, angajații și comunitățile locale, la fel ca și față de proprietari. Conducerea corporației este încărcată cu o responsabilitate bazată pe credibilitate, față de toți cei implicați. Asta înseamnă că responsabilitatea socială a corporațiilor se află în strânsă legătură cu managementul brandurilor corporatiste, iar într-o lume care devine tot mai transparentă și deschisă, o corporație nu se mai poate ascunde în spatele brandurilor ei și soluția nu este decât una singură: sprijinirea societății civile în efortul său de democratizare și responsabilizare civică.

Numai că există încă serioase probleme legate de percepția asupra rolului pe care ar trebui să-l joace societatea civilă, precum și a responsabilității sociale a corporațiilor, care nu au conștientizat încă faptul că un brand de succes se poate construi și susține numai printr-o politică coerentă și responsabilă în raport cu actorii societății civile.

Ce este societatea civilă? Un concept confuz încă în mintea corporațiilor! Organizațiile societății civile sunt, într-un anumit sens, autonome în raport cu statul, reprezentând o multitudine de centre de putere, un sistem al puterilor nonstatale. Aceste forme de asociere realizate pe plan național sau local, având obiective politice, profesionale, culturale, religioase, morale, reprezintă nu numai cadrul de manifestare a drepturilor cetățenilor, ci și o contrapondere în raport cu forța statului sau diversele combinații de interese ale instituțiilor politice oficiale. De aceea, putem considera societatea civilă ca fiind ansamblul formelor organizatorice nestatale, fundamentate pe dreptul constituțional de liberă asociere, prin care se exprimă public și se încearcă promovarea în comun a unor interese specifice, economice, sociale, culturale, informaționale, educative, profesionale.

Și totuși, în cazul încălcării grave a normelor de drept intervine răspunderea, chiar cea mai gravă, penală, care potrivit unei părți însemnate a doctrinei, se

constituie într-un veritabil drept penal al afacerilor. Cine răspunde pentru derularea afacerilor militare ilicite? Pot fi dreptul și justiția mijloace de prevenție și apoi de sancționare a comportamentului ilicit în afacerile militare? În opinia noastră dreptul forței trebuie înlocuit imediat cu forța dreptului. Nu numai statele mari și puternice să facă dreptul, iar cei mici și neputincioși să-l aplice!

Iată de ce, vom vorbi în ultima parte a articolului despre rolul și importanța dreptului într-o lume de afaceri, inclusiv cele militare, din ce în ce mai globalizată.

BIBLIOGRAFIE

1. TOFFLER Alvin și Heidi, *Război și antirăzboi*, Editura Antet, 2000.
2. FRUNZETI Teodor, *Soluționarea crizelor internaționale*, Editura Institutul European, Iași, 2006.
3. BRAILLARD Philippe et MASPOLI Gianluca, *La révolution dans les affaires militaires, – paradigms stratégiques, limites et illusions*, <http://www.diplomate.gouv.fr>
4. JOXE Alain, *Révolution dans les Affaires Militaires*, <http://www.ehess.fr>
5. ARISTOTEL, *Etica nicomahică*, Editura Antet, Prahova, 2008.
6. BAIER K., *Egoismul*, în *Tratat de etică*, Editura Singer P., Editura Polirom, București, 2006.
7. BAUMHART R., *How Ethical are Businessmen?*, Harvard Business Review, 39 (4), 1961.
8. BOWIE N., *Business Ethics, a Kantian Perspective*, Blackwell Publishing, 1999.
9. BOWIE N. și DUSKA R. *Business Ethics*, Second Edition, Prentice Hall Inc., New Jersey, 1990.

SCUTUL ANTIRACHETĂ ÎNTRE DECIZIE POLITICĂ ȘI LOGICĂ MILITARĂ

ANTIMISSILE SHIELD BETWEEN POLITICAL DECISIONAL AND MILITARY WAY OF THINKING

Dr. Rodica DINULESCU

Rezumat: În înfruntarea dintre actorii raționali este larg acceptată ideea că armele nucleare nu pot fi utilizate, capacitatea militară de ofensivă este redusă, armele nucleare având doar rolul de descurajare. Descurajarea nucleară este bazată pe prezumția că nimeni nu va îndrăzni vreodată să lovească primul, din cauză că răspunsul ar putea însemna anihilarea nucleară. Rolul principal pe care capacitatea nucleară îl joacă în ecuația de putere a devenit evident în doctrina Distrugerii Reciproc Asigurate (MAD), dar sfârșitul Războiului Rece a însemnat că MAD a devenit într-o largă măsură irelevantă. Astăzi, din ce în ce mai marea amenințare reală generată de rachetele balistice a determinat realizarea complexelor de rachete antiaeriene având capacitatea de apărare antirachetă, cu SUA și Rusia drept lideri în acest domeniu la nivel internațional. În consecință, este oare posibil ca ecuația Războiului Rece să fi fost modificată de la un actor rațional – strategia de descurajare – sisteme ofensive (rachete balistice), la un actor irațional – strategia de apărare – sisteme de protecție (un scut împotriva rachetelor balistice), dar gândirea asupra pericolului fundamental generat de armele nucleare să nu facă progrese semnificative?

Ceea ce știi cu siguranță este faptul că sistemul strategic de apărare antirachetă este pe punctul de a deveni o realitate care va influența construcția echilibrului de putere contemporan.

Cuvinte-cheie: sistem de apărare antirachetă; forțe nucleare; rachete balistice; descurajare; echilibru strategic; securitate; distrugere reciproc asigurată; război rece.

Abstract: It is largely accepted that, in the confrontation of rational actors, the nuclear arms cannot be used, the offensive military capacity is reduced, nuclear weapons having just a deterrent role. Nuclear deterrence is based on the presumption that nobody will ever dare to strike first because the response to that would mean nuclear annihilation. The main role that the nuclear capacity plays in the power equation became obvious with the Mutually Assured Destruction doctrine, but the end of the Cold War made the MAD in a large measure irrelevant. In the present-day, the more and more real threat generated by the ballistic missile have determined the establishing of anti-aerial missile complexes

having antimissile defense capacity, with the United States and Russia as leaders in this field at international level. In consequence, is it possible for the Cold War equation to have been modified from national actor – discouragement strategy (deterrence) – offensive systems (ballistic missiles) to irrational actor – defense strategy – protection systems (a shield against ballistic missile), but the thinking on the fundamental danger generated by nuclear weapons not to have gained significant progress? What we know for sure is that the strategic antimissile defense system is on the way of becoming a tangible reality that will influence the contemporary power equilibrium construction.

Keywords: *antimissile defense system, nuclear weapons, missiles ballistic, deterrent, equilibrium strategic, security, Cold War, Mutually Assured Destruction.*

La o sută de ani de la declanșarea Primului Război Mondial și în condițiile unui context internațional problematic, se aduce tot mai mult în discuție posibilitatea producerii unui conflict de proporții, fiind reanalizate condițiile care au generat, în 1914, conflagrația ce avea să schimbe harta lumii, în ideea găsirii sau nu a unor similitudini cu ceea ce, în prezent, caracterizează interacțiunile din cadrul sistemului internațional.

De altfel, de ceva vreme, sunt voci care susțin că ne îndreptăm spre un conflict major, că *ceasul ticăie* (Fareed Zacharia), că a fost pornit cronometrul (Dimitri Medvedev) și asta în condițiile în care, *cea mai mare parte a lumii civilizate este binecuvântată cu inconștiență* (F. William Engdahl) sau, pur și simplu, *nu vrea să audă zgomotele războiului* (Henry Kissinger).

Există opinia potrivit căreia, declanșarea unui al treilea război mondial a fost împiedicată vreme de ceva ani printr-o *distrugere reciproc asigurată*. Deținerea, într-un mod calculat și rațional, de arme nucleare de către SUA și URSS fiind considerată a fi fost, potrivit teoriei descurajării, suficientă pentru amenințarea adversarului și ținerea lui la distanță, deși reversul a presupus o cursă a înarmării fără precedent.

Între timp, ecuația veche a războiului rece s-a complicat: mai multe state raționale au intrat în joc alături de actori iraționali, au fost elaborate noi strategii de descurajare și apărare, s-au construit sisteme perfecționate defensive – apărarea antirachetă – alături de cele ofensive, însă, în materie de cooperare și dialog, progresele au rămas timide, iar cadrul legislativ necesar soluționării neînțelegerilor a înghețat la nivelul anilor în care s-a mizat pe raționalitatea a doar două superputeri nucleare. În pofida unor lecții ale trecutului, precum și a faptului că implică sume enorme de bani și eforturi considerabile, statele lumii sunt preocupate, în continuare, de obținerea și perfecționarea armelor nucleare și de conferirea acestora unui rol semnificativ în politicile de securitate: *atât timp cât praful de pușcă al forțelor nucleare strategice, create cu multă muncă de tații și*

*bunicii noștri, rămâne uscat, nimeni nu va îndrăzni să inițieze o agresiune de amploare asupra noastră*¹.

La începutul acestui an, Centrul James Martin pentru Studii de Nepliferaie a dat publicității un studiu bazat pe proiecțiile bugetare guvernamentale, conform căruia SUA vor cheltui, în următorii 30 de ani, o sumă estimată la un trilion de dolari pentru întreținerea arsenalului nuclear, ceea ce va atinge un nivel comparabil cu perioada Regan de dezvoltare a forțelor nucleare. În opinia unuia dintre autori, John B. Wolfsthal, director adjunct al centrului și fost consilier pe domeniul nuclear al vicepreședintelui Joseph Biden, în acest fel, din punct de vedere strategic și financiar, SUA va trebui să facă față unei provocări enorme, în timp ce decidenților le lipsește informația necesară unor decizii adecvate, aducând la un nivel de risc atât descurajarea nucleară, cât și viitorul reducerii armelor nucleare².

Tensiunile americano-ruse generate de situația din Ucraina au oferit contextul pentru ca fostul vicepreședinte Dick Cheney și kongresmenii republicani să aducă în discuție necesitatea adoptării unei *poziții de apărare robuste* față de Rusia și a restabilirii programului de apărare antirachetă demarat în timpul mandatului lui G.W.Bush, care prevedea amplasarea unor elemente ale scutului antirachetă pe teritoriul Poloniei și al Republicii Cehe. Acțiunile *agresive* ale Federației Ruse în Ucraina au făcut ca NATO să suspende activitățile Consiliului NATO-Rusia și consultările la nivel de oficiali civili și militari și au determinat declarații potrivit cărora SUA nu vor mai continua să implice Rusia în negocierile din domeniul apărării antirachetă.

Cu toate că, la nivel oficial încă se manifestă bune intenții, fie vizând menținerea arsenalelor la un anumit nivel, fie încercând *resetarea* relațiilor, printre declarațiile care se referă la prezervarea securității și la descurajarea unor acțiuni iresponsabile, își fac loc temeri: dacă sistemul antirachetă pe care îl dezvoltă NATO/SUA nu numai că nu va reuși să oprească Iranul, dar va genera și o sporire a potențialului militar al unor state precum China, India, Pakistan? Dacă același sistem, departe de a fi susținut resetarea relațiilor SUA-Rusia va sfârși prin a periclita dramatic raporturile dintre cele două țări? Și, în final, nu cumva există posibilitatea conturării unui bloc strategic, a unei alianțe militare China-Rusia-Iran, ca reacție la demersurile NATO/SUA?

O atare punere a problemei pare îndreptățită câtă vreme un șef de stat, principală putere nucleară, susținea în campania electorală că *o garanție împotriva distrugerii balanței globale de forțe poate fi ori crearea unui sistem de apărare antirachetă propriu extrem de costisitor și deocamdată ineficient, ori, ceea ce este*

¹ Vladimir Putin, Să fim puternici e o garanție a securității naționale pentru Rusia, Rossiiskaia gazeta.

² Cns.miis.edu/trillion_dollar_nuclear_triad.

mai productiv, capacitatea de penetrare a oricărui sistem de apărare antirachetă și protejarea potențialului de răspuns³.

Cum percepe, în fapt, Federația Rusă demersurile SUA de dezvoltare a apărării antirachetă?

Ideea principală în jurul căreia se ridică întreaga argumentație a autorităților de la Kremlin este aceea că sistemul european de apărare antirachetă desfășurat de SUA este îndreptat împotriva Rusiei, în sensul că acesta ar putea să constituie, până la sfârșitul deceniului, o amenințare pentru forțele strategice de disuasiune nucleară ale acestei țări, distrugând echilibrul militar și politic reglat timp de decenii⁴. Crearea sistemului strategic de apărare antirachetă va conduce la o rupere a echilibrului de forțe, în apărarea Rusiei existând o *anumită linie roșie în legătură cu care nu poate fi vorba de niciun compromis*.⁵ De asemenea, există opinia că radarele care vor fi staționate în apropierea Rusiei și sistemele de apărare antirachetă vor acoperi teritoriul rus până la Ural și, astfel, vor identifica locurile în care sunt amplasate forțele nucleare terestre.

Din punctul de vedere al Moscovei, cooperarea a fost și este afectată de pașii concreți făcuți de SUA în dezvoltarea sistemului, un demers realizat independent de evoluția amenințărilor reale cu rachete și fără a angrena Rusia într-un dialog constructiv pe această temă: semnarea acordului cu România privind amplasarea la fosta bază aeriană Deveselu a sistemelor antirachetă, amplasarea în Turcia a radarului american antirachetă, legalizarea acordului cu Polonia din 2008, privind desfășurarea rachetelor SM 3, precum și protocolul adițional americano-polonez privind amplasarea de interceptori la baza Redzikowo – toate realizate pe parcursul a trei zile consecutive în septembrie 2011. În plus, din acest an, în Spania, la baza navală Rota, este prezentă prima navă din cele patru distrugătoare din clasa *Arleigh Burke*, dotate cu sistemul Aegis și rachete antibalistice.

Pentru Moscova, această creștere semnificativă a potențialului de apărare antirachetă al SUA în zona europeană reprezintă materializarea rapidă și sistematică a unei strategii în cadrul căreia demersurile europene reprezintă doar verigi ale unei viitoare apărări antirachetă globale. Elemente antirachetă au fost implementate, de pildă, în zona Pacificului, unde Coreea de Sud și Japonia sunt deținătoare ale sistemului antirachetă Aegis, Tokyo mergând până la a-și modifica legislația pentru a-i permite utilizarea unor astfel de rachete și în alte regiuni ale

³ Vladimir Putin, Rossiiskaia Gazeta, 27.02.2012.

⁴ Serghei Lavrov, discurs la Institutul de Stat pentru Relații Internaționale din Moscova, interfax.ru, 01.09.2011, Vladimir Putin, Moskovskie Novosti, 27.02.2012.

⁵ Anatoli Antonov, ministrul rus adjunct al Apărării, conferință de presă la Moscova, Agerpres, 27.09.2011.

lumii, inclusiv ca parte a sistemului european de apărare antirachetă.⁶ De altfel, SUA nu au făcut niciun secret din dezvoltarea de scuturi regionale, atât în Asia cât și în Orientul Mijlociu, pe modelul european al apărării antirachetă, scopul declarat fiind același, al contracarării amenințărilor percepute dinspre Iran și Coreea de Nord.

În interpretarea Rusiei este vorba însă de crearea de alianțe, iar pozițiile diferite au afectat și minima cooperare realizată în domeniu, Rusia continuând să susțină ideea unui sistem de apărare antirachetă sectorial⁷, în cadrul căruia Alianța ar trebui să garanteze distrugerea rachetelor lansate spre obiective ale Federației Ruse și care ar putea survola zona de răspundere a NATO, iar Rusia ar avea acces la *butonul roșu al scutului*.

Mai mult, Federația Rusă solicită garanții juridice potrivit cărora apărarea antirachetă din Europa nu va fi îndreptată împotriva sa, ceea ce SUA refuză să acorde. Aceste garanții ar trebui să fie *serioase, în scris, clare, "pe hârtie", solide, maxime pentru securitatea Rusiei*, să certifice faptul că potențialul apărării antirachetă va fi cu adevărat adecvat obiectivelor declarate și nu va afecta echilibrul mondial și regional. Ca dovadă că proiectul este într-adevăr menit să contracareze acele amenințări care ar putea veni din afara spațiului euroatlantic, garanțiile ar trebui să cuprindă, printre altele, informații despre configurarea sistemului, localizarea bazelor, viteza interceptărilor și să fie date sub forma unui acord internațional bazat pe criteriile securității Federației Ruse.

Solicitarea de garanții s-a făcut în repetate rânduri, cu sublinierea faptului că, în cazul în care ele nu vor fi primite, Rusia nu va mai avea altă ieșire din situație decât adoptarea *unor decizii tehnico-militare corespunzătoare*. Cele mai plastice descrieri ale posibilelor reacții ale Rusiei aparțin fostului reprezentat rus la NATO, vicepremierul Dimitri Rogozin, cel care s-a declarat adeptul *înarmării până în dinți*, ca răspuns la amplasarea scutului antirachetă. În condițiile evoluției nefavorabile pentru ea, Rusia își rezervă dreptul nu numai să renunțe la viitorii pași din domeniul înarmării și controlului armamentului, ci și, dată fiind legătura dintre armamentele strategice de ofensivă și cele de defensivă, să se retragă din tratatul START.

Dacă NATO își va îmbunătăți scutul, Rusia *trebuie să-și ascute săbiile*⁸, iar replica va fi una *asimetrică, inteligentă*, menită să compenseze *breșa* făcută de apărarea antirachetă în sistemul rus de securitate. Erau declarații cu aproape trei ani înainte de evenimentele din Crimeea și tot atunci, în mesajul adresat la final de mandat, președintele Dimitri Medvedev făcea cunoscută cu multă rigoare,

⁶ Ministrul adjunct de Externe Serghei Riabkov, la finalul unei runde de consultări cu omologul nipon, Koro Besse, Agerpres, 04.04.2012.

⁷ Idee avansată de Dimitri Medvedev la Summitul Nato de la Lisabona din 2010.

⁸ Dimitri Rogozin, Der Spiegel, 5.12.2011.

cetățenilor ruși și nu numai lor, adoptarea unor decizii determinate de evoluția situației, printre care: amplificarea apărării forțelor strategice nucleare, înzestrarea rachetelor balistice strategice cu complexe superioare de străpungere a scutului antirachetă și cu noi blocuri de luptă de înaltă eficiență, elaborarea de măsuri pentru distrugerea, în caz de necesitate, a mijloacelor de comandă ale sistemului de apărare antirachetă.

Cel care i-a urmat în funcție a fost și mai explicit, susținând că Rusia nu numai că nu va renunța la potențialul de disuasiune strategică, dar îl va și consolida, fiind necesare nu numai metode diplomatice și economice, ci și dezvoltarea potențialului militar în vederea creării unui nou sistem mondial, care să aibă ca principii de bază caracterul indivizibil al securității pentru toate statele, o securitate *globală*, ce poate fi asigurată *doar împreună cu Rusia* și nu prin încercări de diminuare a capacității sale de apărare. Aceasta ar fi o politică în conformitate cu realitatea geopolitică contemporană, opusă viziunii *de bloc* a SUA/NATO, care presupune desfășurarea de noi elemente ale infrastructurii militare și planuri de creare a sistemului de apărare antirachetă.

Vladimir Putin și-a reluat punctul de vedere, recent, la reuniunea Consiliului de Securitate al Federației Ruse, afirmând că Moscova va reacționa în mod adecvat la extinderea infrastructurii militare a NATO și a sistemului apărării antirachetă, considerat o *parte componentă al sistemului ofensiv al SUA adus la periferie*.⁹

De cealaltă parte, NATO a propus Rusiei un nivel *fără precedent de transparență și cooperare* și, cel puțin la acea vreme¹⁰, SUA era dispusă să ofere Moscovei asigurări *scrise* că scutul antirachetă din Europa nu este îndreptat împotriva Rusiei. Acestea ar fi fost *asigurările maxime*, fără semnarea niciunui document cu putere juridică, la nivel NATO considerându-se că au fost oferite Rusiei garanții suficiente încă din 1997, când a fost semnat Actul fundamental Rusia-NATO, Alianța nefiind, însă, pregătită, cel puțin deocamdată, să ofere garanții juridice privind faptul că sistemul de apărare antirachetă nu e orientat împotriva Rusiei.

În calitate de membru al NATO și, de asemenea, partener strategic al SUA, pentru România, prezența *Aegis Ashore* la Deveselu poate însemna consolidarea securității naționale, prin protejarea teritoriului și, indirect, prin rolul de descurajare. România e implicată în faza a II a sistemului de apărare împotriva rachetelor balistice, ceea ce presupune găzduirea la baza militară de la Deveselu, a 24 de interceptori tereștri, fără încărcătură explozibilă, și a unui sistem destinat dirijării lor. Proiectul este în această etapă unul bilateral, dar el constituie

⁹ Kremlin.ru

¹⁰ James Appathurai, reprezentat special al secretarului general NATO pentru Caucaz și Asia Centrală, 2011.

contribuția SUA și a României la sistemul NATO de apărare antirachetă, intrarea în funcțiune a componentelor de la Deveselu însemnând atingerea Capabilității Operaționale Inițiale a sistemului NATO de apărare împotriva rachetelor balistice. Deși în Acordul din 13 noiembrie 2011, de altfel primul document juridic bilateral care face mențiunea parteneriatului strategic cu SUA, nu s-a pus problema instalării și a unui radar în România, în urmă cu câteva săptămâni, generalul Philip Breedlove, comandantul Forțelor Aliate din Europa (SACEUR), în același timp și comandantul Forțelor SUA în Europa (EUCOM), făcea referire la o astfel de posibilitate: în curând, după radarul din Turcia, de la Malatya, un radar va fi construit în România, un altul în Polonia¹¹.

Când se analizează avantajele implicării României, se face referire la plus de securitate și la asumarea angajamentelor față de aliați, de cealaltă parte, criticii aducând în discuție plasarea României pe o hartă a posibilelor ținte ale unor organizații teroriste și deteriorarea relațiilor, mergând până la generarea unor reacții, cu Rusia.

Ceea ce reprezintă, în fapt, o punere în context a celor două puncte de vedere diferite cu privire la apărarea antirachetă: o componentă strategică majoră menită să înlăture amenințări reale la adresa SUA și aliaților săi sau un sistem menit să pericliteze echilibrul strategic, o piedică în materializarea planului de *resetare* a relațiilor SUA-Federația Rusă.

Susținătorii *distrugerii reciproc asigurate* consideră că aceasta și-a îndeplinit menirea în condițiile existenței a doi actori *raționali*, pentru care utilizarea armelor nucleare era de neconceput, însă, odată cu sfârșitul războiului rece, într-o lume multipolară, în care proliferază puterile nucleare și actorii *iraționali* – fanatici religioși și lideri iresponsabili – aceasta a devenit irelevantă.

Întrebarea este dacă locul în ecuație a fost luat de *apărarea reciproc asigurată*, dacă dezvoltarea sistemelor de apărare antirachetă va fi în măsură să realizeze, cu același succes, al împiedicării unui dezastru, *echilibrul* realizat anterior de armele nucleare. Arme care nici ele nu au părăsit masa de joc.

Cert este că sistemul de apărare antirachetă de nivel strategic este pe cale de a deveni o realitate tangibilă în formularea echilibrului de putere contemporan, evoluțiile acestuia urmând să genereze efecte majore la nivelul modului în care fiecare actor internațional își va formula percepția ecuației de securitate.

¹¹ <http://www.hurriyetdailynews.com/2.08.2014>

BIBLIOGRAFIE

PUTIN Vladimir, Să fim puternici e o garanție a securității naționale pentru Rusia, Rossiiskaia gazeta.

Cns.miis.edu/trillion_dollar_nuclear_triad

PUTIN Vladimir, Rossiiskaia Gazeta, 27.02.2012.

LAVROV Serghei, discurs la Institutul de Stat pentru Relații Internaționale din Moscova, interfax.ru, 01.09.2011, Vladimir Putin, Moskovskie Novosti, 27.02.2012.

ANTONOV Anatoli, ministrul rus adjunct al Apărării, conferință de presă la Moscova, Agerpres, 27.09.2011.

Ministrul adjunct de Externe RIABKOV Serghei, la finalul unei runde de consultări cu omologul nipon, Koro Besse, Agerpres, 04.04.2012.

Idee avansată de MEDVEDEV Dimitri la Summitul Nato de la Lisabona din 2010.

ROGOZIN Dimitri, Der Spiegel, 5.12.2011.

Kremlin.ru

APPATHURAI James, reprezentat special al secretarului general NATO pentru Caucaz și Asia Centrală, 2011.

<http://www.hurriyetdailynews.com/2.08.2014>

CONFLICTELE ÎN MEDIUL DE SECURITATE INTERNAȚIONAL

CONFLICTS INSIDE THE INTERNATIONAL SECURITY ENVIRONMENT

*Locotenent drd. Sînziana-Florina IANCU**

Rezumat: Conflictul se prefigurează ca fiind parte intrinsecă a ontologiei, având un rol important în procesul evolutiv. Am putea spune că acesta este chiar omniprezent, îl putem observa pretutindeni și oricând, pornind de la conflictul de idei și ajungând până la conflictul armat. Conflictul este o parte din noi, iar fără el, nu ne-am putea raporta unii la alții. Unele conflicte sunt constructive, însă altele pot produce pagube și consecințe negative pe termen lung. Cu toate acestea, de-a lungul istoriei umane, conflictele au fost adesea necesare în stabilirea ierarhiei mondiale și în direcționarea și organizarea societății, indiferent de natura acesteia.

Cuvinte-cheie: conflict; consecințe; societate; internațional; mediu de securitate.

Abstract: Conflict is looming as an intrinsic part of ontology, with an important role in the evolutionary process. We could say that conflict is quite pervasive, because we can see it everywhere and anytime, starting with the conflict of ideas and reaching the armed conflict. Conflict is a part of us, and without it, we would not be able to relate to one another. Some conflicts are constructive, but others can cause damage and long-term negative consequences. However, throughout human history, conflicts were often necessary in establishing the global hierarchy and in the processes of directing and organizing the society, regardless of its nature.

Keywords: conflict; consequences; society; international; security environment.

Introducere

Confliktele au condus la multiple metamorfoze în relațiile internaționale generând, uneori, stări de instabilitate.

Un mediu de securitate stabil presupune inexistența conflictelor cu alți actori internaționali sau naționali, asigurarea protecției societății până la nivel de individ prin respectarea tuturor drepturilor omului, satisfacerea nevoilor și necesităților populației și facilitarea accesului la informație și tehnologie prin crearea unui regim transparent și echitabil bazat pe valori și reguli.

* iancu_sanziana@yahoo.com, 0720129321

În cadrul mediului internațional de securitate, cunoașterea factorilor de risc și a posibilelor vulnerabilități la adresa națiunilor poate facilita prevenirea unor potențiale crize și întreprinderea măsurilor necesare în contextul unei eventuale escaladări a conflictelor.

Importanța conflictului în viața individului

Crizele, conflictele și războiul sunt parte a vieții sociale umane. Astfel, criza nu este percepută, în mod automat, drept o fatalitate, ci poate fi privită ca o realitate socială, politică, economică, informațională și militară care poate fi controlată, ameliorată și chiar prevenită¹.

Conflictul poate fi privit în cadrul unor etape care generează anumite cursuri de acțiune (v. Fig. 1).

Cursul de acțiune numărul 1

Etapa de conflict nr.1: amenințări, intimidare, negocieri (este momentul când apare criza);

Etapa de conflict nr.2: înarmare, război.

Cursul de acțiune numărul 2

Etapa de conflict nr.1: amenințări, intimidare, negocieri (este momentul când apare criza);

Menținerea etapei de conflict nr.1: stare de alertă, divergențe de opinie, acțiuni provocatoare (criza continuă și se prelungește).

Cursul de acțiune numărul 3

Etapa de conflict nr.1: amenințări, intimidare, negocieri (este momentul când apare criza);

Eliminarea etapei de conflict nr.1: abordarea unei traiectorii comune, discuții și acțiuni diplomatice, decizii care să conducă spre situații în care toate părțile implicate sunt avantajate (situații de tip „win-win”).

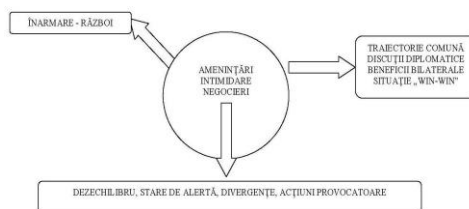

Fig. 1 – Cursuri de acțiune ale conflictului

¹ Mircea, Mureșan; Gheorghe, Văduva, *Crisis, Conflict, War*, în revista „Strategic Impact”, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2007, p. 106.

Conflictul trebuie înțeles și dincolo de forma unor violențe fizice, adică în plan teoretic – conflict de idei, de interese. Momentul de conflict poate apărea atunci când interesele mai multor părți afectează interesele altor părți. Atunci, trebuie instituite metode de soluționare a conflictului, fie prin crearea unui conflict armat, dacă ne referim la spectrul militar, fie prin crearea unor compromisuri.

O parte dintre amenințările la adresa securității regionale și mondiale sunt reprezentate, pe lângă conflictele armate, și de conflictele pentru resurse, problemele populației, precum condițiile de trai precare, rata de viață scăzută, și problemele mediului înconjurător, precum poluarea, dezastrele ecologice etc., care constituie factori de destabilizare.

Prevenirea – factor esențial de evitare a conflictului

Dintotdeauna, cea mai bună soluție a fost considerată ca fiind prevenția, și nu corectarea. Cu alte cuvinte, este mai eficient ca un conflict să fie anticipat și, chiar prevenit, decât o pace reconstruită și menținută sub arme.

Modalitățile de prevenire și contracarare a agresiunilor de orice natură se bazează pe elaborarea unor strategii de securitate, care nu trebuie să încalce dreptul la viața privată și de familie (prevăzute în cadrul articolului numărul 8 din Titlul I al Convenției Europene²). Astfel de cazuri au fost, de-a lungul timpului, raportate în mass-media internațională, privind situația ascultării convorbirilor telefonice, de către autorități specializate ale statului american. Unul dintre motivele cele mai des

² „Right to respect for private and family life:

1. Everyone has the right to respect for his private and family life, his home and his correspondence.

2. There shall be no interference by a public authority with the exercise of this right except such as is in accordance with the law and is necessary in a democratic society in the interests of national security, public safety or the economic wellbeing of the country, for the prevention of disorder or crime, for the protection of health or morals, or for the protection of the rights and freedoms of others.”. (<http://conventions.coe.int/treaty/en/treaties/html/005.htm>;

<http://www.hri.org/docs/ECHR50.html>; http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ENG.pdf - accesate la data de 30.05, orele 14 :20).

„ Dreptul la respectarea vieții private și de familie:

1. Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului său și a corespondenței sale.

2. Nu este admis amestecul unei autorități publice în exercitarea acestui drept decât în măsura în care este în conformitate cu legea și este necesar în vederea asigurării securității naționale, siguranței publice sau a bunăstării economice a țării, pentru apărarea ordinii și prevenirea infracțiunilor, protejarea sănătății și a valorilor morale sau pentru protejarea drepturilor și libertăților.”. (<http://conventions.coe.int/treaty/en/treaties/html/005.htm>;

<http://www.hri.org/docs/ECHR50.html>; http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ENG.pdf - accesate la data de 30.05, orele 14 :20).

invocate de executivul american a presupus căutarea scurgerilor de informații și identificarea de piste privind potențiale amenințări la adresa statului american. În acest sens, a fost deschisă și ancheta asupra lui Edward Snowden, care a oferit informații presei despre practicile de supraveghere ale serviciului de informații american. În 2012, Departamentul Justiției americane a confiscat înregistrările convorbirilor telefonice a peste 100 dintre jurnaliști, pe o perioadă de două luni. Motivele ar fi constat în faptul că anchetatorii americani căutau circumstanțele scurgerii de informații aflate la originea unei operațiuni a CIA în Yemen, care ar fi împiedicat în primăvara anului 2012 un complot al grupării teroriste Al-Qaida. Cu toate acestea, au fost și cazuri când ascultarea telefoanelor a fost interpretată sub formă de spionaj. La data de 24 octombrie 2013, ministrul german al Afacerilor Externe, Guido Westerwelle, l-a convocat pe ambasadorul american la Berlin în vederea oferirii de informații cu privire la interceptarea celularului aparținând cancelarului Angela Merkel de către serviciile secrete americane.

În contextul amenințărilor existente pe plan mondial, statele își rezervă dreptul de a acționa prin orice metode legale (și, uneori, informale, ascunse și ilicite) în vederea anticipării și prevenirii unor activități care pot să afecteze valorile și normele de drept internațional. Având în vedere dinamismul și instabilitatea mediului de securitate internațional, generate de permanenta competiție între state, de maratonul pentru resurse și dorința de asigurare a supraviețuirii propriilor cetățeni, valori și interese, s-au dezvoltat așa-numitele strategii și politici previzionale. Prin acestea, decidenții își pot forma anumite concepții privind poziția pe care statul/organizația o ocupă pe scara amenințărilor și pot întreprinde măsuri eficiente într-un timp oportun, putând acționa inclusiv la nivel preemptiv. Astfel, în demersul gestionării conflictelor (v. Fig.2), o etapă semnificativă este aceea a prevenirii lor. Acest proces are loc în urma altei etape, aceea de prevedere sau anticipare. În opinia profesorului Aurel V. David³, prevenirea conflictelor îndeamnă stabilirea a două direcții:

- o cunoașterea și prevenirea comportamentului indezirabil din interiorul sistemului de reglementări internaționale;

- o restricționarea comportamentului conflictual în anumite limite, bine definite, de acțiune permisibilă.

Prevenirea conflictelor, în acest context, presupune, de fapt, luarea măsurilor necesare împiedicării generării unui conflict. Această acțiune de prevenire este

³ Aurel V., David, *Doctrină, Politici și Strategii De Securitate*, Editura Fundației România de Măine, București, 2008, p. 299.

creată în urma rezultatelor unei analize a situației de ansamblu, care a dezvoltat anumite prognoze și a ajuns să anticipeze/prevadă viitoarele amenințări. Cu alte cuvinte, prima etapă în gestionarea conflictelor este aceea de apreciere/filtrare și conectare a informațiilor culese din diferite medii, a doua etapă constă în elaborarea unor previziuni/predicții/prognoze/anticipări, a treia etapă constă în prevenirea/prevenția prin întocmirea și luarea de măsuri specifice, a patra etapă este aceea de evitare a conflictului prin utilizarea de diferite mijloace, tehnici, strategii diplomatice, următoarea etapă privește reglementarea conflictului, prin aplicarea normelor corespunzătoare, iar a șasea etapă constă în soluționarea conflictului prin găsirea și trasarea unor condiții și direcții de lucru comune, care să avantajeze toate părțile sau prin ofensiva uneia sau a tuturor părților implicate și declarare de război sau invazie. Indiferent ce soluții sunt admise, dezirabile sau indezirabile, conflictul își găsește o finalitate, mai devreme sau mai târziu, exceptând, totuși, așa-numitele „conflicte înghețate”.

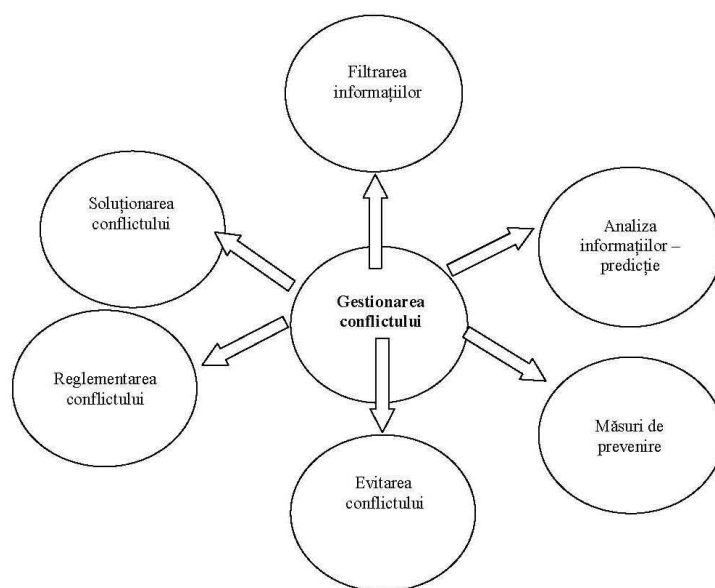

Fig. 2 – Etapele gestionării conflictului

Potrivit relatărilor profesorului Aurel V. David, în cartea „Doctrină, Politici și Strategii de Securitate”, odată cu declanșarea ofensivei împotriva fenomenului terorist, ulterior atentatului de la 11 septembrie 2001, președintele SUA, George W. Bush, a

combinat semnificația termenilor de „prevention⁴” și „preemption⁵” într-unul singur, atribuindu-i ambele sensuri: „pre-emption⁶”. Astfel, s-a urmărit elaborarea unei „strategii preemptive”, în ce privește căutarea, urmărirea și eliminarea teroriștilor și a organizațiilor care îi sprijină, înainte ca aceștia să acționeze. Strategia presupune, mai exact, exterminarea oricăror surse considerate ca fiind teroriste, în cazul în care se anticipează evoluția unor acțiuni aparținând acestora, care să perturbe sau să fie în detrimentul intereselor națiunii în consecință. „Acțiunea preemptivă semnifică acțiunea militar-informațională agresivă, prin care se utilizează forța în scopul protecției de sine în fața unei amenințări potențiale la adresa intereselor de securitate. Ea poate fi aplicată doar de către actorii care dispun de mare putere (informație, resurse materiale și forță), fără să se țină seama de normele internaționale în domeniul conflictelor armate.”⁷. Chiar și astfel, acest tip de strategie trebuie încadrat în anumite limite legislative și morale. Din perspectiva intereselor de securitate, se consideră că preemptiunea se poate aplica în următoarele cazuri⁸:

≈ acțiunile statului care urmărește aplicarea strategiei de preemptiune nu urmăresc protecția anumitor scopuri de formă imperialistă sau a unor bunuri înșușite în cadrul sau în urma unui război de agresiune;

≈ s-au descoperit informații și surse care atestă faptul că agresorul deține mijloacele necesare și intenționează să instige sau/și să pornească o agresiune asupra unui stat;

≈ există argumente și informații suficiente și clare conform cărora declanșarea unui război este iminentă și apropiată;

≈ amenințările existente se pot materializa în situația în care nu se întreprind acțiuni de anihilare a acestora.

Cu toate acestea, trebuie luat în considerare faptul că această strategie nu este validată de către Charta ONU sau de legislația internațională. Astfel, în cazul unui conflict generat de către un stat/organizație împotriva altui stat, fără ca cel din urmă să fie de acord, se impune întrunirea reprezentanților CS al ONU pentru asigurarea limitării uzanței de forță⁹. Din păcate, însă, uneori, această „strategie preemptivă” poate deveni un pretext al intereselor agresive și expansioniste.

⁴ „Prevenire”.

⁵ „Preemptiune” – dreptul de a cumpăra, achiziționa sau a intra în posesie (în particular, al Administrației de Stat) înaintea oricăror altor părți.

⁶ Aurel V., David, *op.cit.*, p. 308.

⁷ Aurel V., David, *op.cit.*, p. 308 apud Ionel, Cloșcă, *Conflicttele armate și căile soluționării lor*, Editura Militară, București, 1982, p.308.

⁸ *Ibidem op.cit., loc.cit.*

⁹ *Ibidem*, p. 310.

Concluzii

Procesele care afectează componenta socială a mediului de securitate sunt generate de riscuri și amenințări care produc fenomene socio-politice dezorganizante, care deteriorează scopurile și valorile naționale și individuale, și amplifică necesitățile mediului de securitate.

În afara unor măsuri rapide și eficiente, riscurile existente conduc, inevitabil, la apariția unor crize, poate chiar conflicte. În acest fel, mediul de securitate este supus unor provocări de genul conflictelor și crizelor de orice natură, fiind necesare soluții de prevenție sau de de-escaladare a conflictelor. Modalitatea de gestionare a unui conflict sau a unei crize constă atât în elaborarea unor politici interne de securitate ferme, în concordanță cu toate domeniile statale și cu nevoile populației, cât și în dezvoltarea și promovarea relațiilor de cooperare cu alte state. Riscurile și amenințările vizează, în ultimă instanță, individul. Rolul primordial al securității este acela de a asigura existența indivizilor care o determină. Fără oameni, conceptul de securitate nu ar mai exista. Altfel spus, obiectivul principal este cel de protejare a omului ca ființă umană. Dacă oamenii – membri ai unei societăți se confruntă cu greutăți în a-și asigura propria existență, securitatea slăbește, iar statul – garantul securității, se poate afla în situația de a dispărea.

Cunoașterea culturii și mediului celorlalți actori poate însemna și descoperirea anumitor vulnerabilități pe care aceștia le pot avea. Odată cu identificarea vulnerabilităților, este mult mai ușoară anticiparea anumitor amenințări sau crize care pot afecta fie propriile interese, fie interesele aliaților. Astfel, pot fi întreprinse din timp măsuri optime de împiedicare a declanșării unor eventuale focare de conflict.

BIBLIOGRAFIE

Convenția europeană pentru apărarea drepturilor și libertățile fundamentale ale omului (Roma, 4 noiembrie 1950).

AUREL V., David, *Doctrine, Politici și Strategii De Securitate*, Editura Fundației România de Mâine, București, 2008.

MUREȘAN Mircea, VĂDUVA Gheorghe, *Crisis, Conflict, War*, în revista „Strategic Impact”, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2007.

CLOȘCĂ Ionel, *Conflictele armate și căile soluționării lor*, Editura Militară, București, 1982.

<http://conventions.coe.int/treaty/en/treaties/html/005.htm> - accesat la data de 30.05, orele 14 :20.

<http://www.hri.org/docs/ECHR50.html> - accesat la data de 30.05, orele 14 :20

http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ENG.pdf - accesat la data de 30.05, orele 14 :20.

RECONFIGURAREA STRATEGICĂ A CENTRELOR DE PUTERE

STRATEGIC RECONFIGURATION OF POWER CENTERS

*Sebastian SÂRBU**

Rezumat: Pornind de la aspectele actuale de globalizare și cele ale progreselor realizate de lumea contemporană în domeniile tehnologic, economic și cultural, articolul de față se axează pe reconfigurarea intereselor strategice cu privire la locurile fierbinți de putere, la noii poli de putere emergentă, la lupta acerbă pentru supremație în domeniul inițiativei politice, și la dominarea/supremația strategică din perspectivă economică și tehnologică. Abordările geopolitice și conceptele de apărare și securitate sunt introduse din perspectiva fiecărei școli de strategie din ambele spații-europene și asiatic. În condițiile diminuării rapide a resurselor naturale, concomitent cu creșterea demografică accentuată, bătălia pentru resursele strategice a rămas cel mai stabil element provocator de conflicte. Lupta pentru acestea se va intensifica, iar regruparea țărilor, în funcție de interese, în jurul noilor centre de putere se va contura din ce în ce mai clar. Vom asista probabil la afirmarea și creșterea presiunii acestora pentru atragerea în sfera lor de influență a unui număr cât mai mare de țări pentru a ocupa un loc cât mai avantajos în noua ordine mondială.

Cuvinte-cheie: globalism; reconfigurarea strategică; lumea multi-polară; parteneriat strategic; Rimland; strategii; resurse; locuri fierbinți de putere; noua ordine mondială.

Abstract: Starting from approaching the aspects of globalism, technological, economical and cultural progress of the contemporary world, the paper focuses on the reconfiguration of the strategic interests of the power hot spots, the latest breaking brand new emergent power poles, the dogfight for supremacy in the political initiative issue, on the strategic dominance from both economic and technologic angles.

The geopolitical approaches and the security and defense mainstay concepts are introduced from the specific standpoint of each school of strategy in both European and Asian space.

The asymmetric menaces on security and the development of the states, the clash for resources as seen in the context of the world wide raging crisis today, the budding of new power spots in the making, gauged against the global framework, lead to extra boosting the head-on confrontation and competition among the mighty powers of the world, to reshaping accordingly their strategic stands but also to a post-globalization updated world order.

Keywords: globalism; strategic reconfiguration; multi-polar world; strategic partnership; Rimland; strategies; resources; power hotspots; new world order.

* Cercetător și director științific în cadrul Centrului de Cercetare și Studii de Securitate al Academiei Naționale de Securitate și Organizarea Apărării.

Lumea, cu toate progresele imense în domeniul tehnologiei, civilizației și culturii, informației și economiei, este măcinată de mari contradicții, de mari provocări, de mari discrepanțe, în care formele de progres și cele de protest împotriva efectelor secundare ale acestui progres sunt vectori care, pe măsură ce se îndepărtează, măresc gradul de tensiune, zonele de criză și starea conflictuală.

În aceste condiții, are loc o complexă bătălie pentru reconfigurarea centrelor de putere, pentru cucerirea și menținerea inițiativei politice și strategice și, pe această bază și a tehnologiei de vârf, a dominanței strategice. Se folosesc, azi, pe scară largă, parteneriatele strategice, care se constituie într-o nouă formulă de armonizare a intereselor și prevenire a conflictelor majore între marii actori, între nucleele în jurul cărora se constituie sau se reconstituie centrele de putere: Statele Unite ale Americii, Germania, Uniunea Europeană, Rusia, China, Japonia, India, Lumea Arabă. Strategiile acestor nucleee se aseamănă foarte mult, întrucât și politicile lor se aseamănă – cel puțin în ceea ce privește dorința, voința și putința de a participa la noua reconfigurare strategică a lumii –, ceea ce duce, într-un fel, la crearea și menținerea unui mediu de securitate în care sunt ținute în frâu armele de distrugere în masă și prevenite conflictele și războaiele de mare intensitate.

Școala strategică americană¹ – care este, în esența ei, globală, temeinică, experimentată și pragmatică – accentuează complexitatea fenomenului război, analizează războaiele de joasă, medie și mare intensitate și, în urma experienței dramatice de la 11 septembrie 2001, introduce un nou concept politic și strategic – războiul împotriva terorismului – care este, atât în filozofia lui, cât și în configurația lui teoretică și pragmatică – un nou tip de confruntare ce generează conceptul fundamental al secolului al XXI-lea – războiul continuu.

Școala strategică germană² rămâne la tradiția ei europeană și, bineînțeles, germană. După ce s-a reconstituit, într-o formă nouă, Mite Europa, Germania își menține un concept clasic de apărare și securitate, bazat pe responsabilitatea națiunii și capacitatea de reacție corespunzătoare. Conceptul de război continuu, care nu se găsește explicit în doctrina germană, se manifestă însă cum nu se poate mai bine în politica și strategia (în primul rând, economică) a Germaniei. În același timp, deși nu se aliniază integral procesului de mondializare, Germania duce o politică pan-europeană, dezvoltă, ca motor al UE (dar și ca mare putere economică și militară) un parteneriat strategic cu Rusia, realimentând astfel temerile lui Mackinder dintre 1904-1943, de constituire a unui imens centru de putere eurasiatic, având ca nucleee Germania și Rusia.

¹ Gl. Br. (r) Gheorghe Văduva, "Principii ale războiului și luptei armate", Centrul de Studii Strategice de Apărare și de Securitate, București, 2003. Cap.3, p. 37.

² *Ibidem*, p. 38.

Strategia UE, exprimată prin politica europeană comună de securitate și prin politica europeană comună de securitate și apărare (PECSA), nu are în vedere războiul continuu, ci doar anumite aspecte ale acestuia, în special pe cele ce generează acțiuni și misiuni de tip Petersberg, care se referă la combaterea terorismului, a traficului de droguri și a crimei organizate, la acțiuni umanitare, la acțiuni în caz de calamități naturale, în urgențe civile și militare. Prioritatea strategiilor UE o reprezintă, într-o primă etapă, realizarea tuturor condițiilor care să permită unitatea *de facto* a continentului, rezolvarea problemelor economice, politice, sociale, etnice interne, gestionarea crizelor și conflictelor de tipul celor care au avut loc și sunt încă în curs de desfășurare în spațiul ex-iugoslav și în alte zone.

Școala strategică rusească nu a renunțat și nu va renunța niciodată la marile ei linii de forță, care rezultă din caracterul de putere eurasiatică al Rusiei și din determinările speciale ale teritoriului și resurselor. Rusia este cea mai mare țară din lume, este depozitarul unor uriașe rezerve de resurse naturale și dispune de un uriaș potențial material, uman, cultural și militar. Rusia are o viziune specială asupra strategiei războiului, care rezultă din imensitatea spațiului, din experiența îndelungată, din poziția ei geostrategică și, evident, din rolul pe care îl joacă și pe care și-l asumă în construcția noii ordini mondiale, în reconfigurarea centrelor de putere.

Școala strategică chineză, care vine din antichitate, de la Sun Tzi, cunoaște o dinamică fără precedent, mai ales în ceea ce privește strategiile de potențial. China se dorește a fi o putere regională, cu rol decisiv în configurarea unui mediu de securitate stabil în zona orientală și în Pacific, care să-i permită prevenirea războiului, gestionarea corespunzătoare a spațiului care îi aparține, rezolvarea problemelor Taiwanului și dezvoltarea economică. China este o țară statornică și, în același timp, o mare putere, atât pe heartland³, cât și pe Rimland⁴, un centru de civilizație, de cultură străveche, cu rol foarte important (dar de altă natură decât cel care revine Statelor Unite, Uniunii Europene și Rusiei) în configurarea mediului strategic global de securitate.

Școala strategică japoneză, deși vine din același areal și din aceeași civilizație cu cea chineză nu are aceleași principii. Japonezii, lipsiți de resurse naturale, se bazează pe o strategie a eficienței și perseverenței, pe surprindere și așteptare. După cel de al Doilea Război Mondial, Japonia nu s-a lăsat copleșită de efectul loviturilor nucleare de la Hiroshima și Nagasaki, ci a trecut la cultivarea unor strategii care, în esența lor, nu se deosebeau de cele practicate în timpul războiului. Numai că ele au fost transferate în domeniul electronicii și tehnologiilor

³ Mackinder vorbește despre heartland (inima lumii) care după el ar fi zona cuprinsă între Europa de Est (din Munții Urali sau de la Caspica și Volga) și Oceanul Pacific.

⁴ Nicolas Spykman este cel care a lansat teoria țărmurilor (rimland), în evidentă opoziție cu ceea ce gândea Mackinder. Rimland nu este nimic altceva decât poarta de intrare spre heartland.

de vârf, adică al strategiilor de potențial. Dezvoltarea și aplicarea acestor strategii de potențial par contradictorii cu realitatea resurselor, dar japonezii au rezolvat acest paradox printr-un alt paradox: fă din ceea ce nu ai un factor de putere și din ceea ce ai un factor de susținere și generare a puterii.

Școala strategică indiană⁵ este influențată de marea cultură indiană, de diversitatea acestei civilizații milenare, precum și de dorința și voința Indiei de a se constitui într-un centru de putere în zona rimland-ului, îndeosebi în Asia de sud-est. În acest sens, școala strategică indiană promovează o serie de principii puternic influențate de mentalitățile și valorile culturii indiene și, deopotrivă, de tendințele, teoriile și practicile militare moderne, îndeosebi de cele britanice și americane.

Școala strategică arabă nu este nici unitară, nici flexibilă, nici conciliantă. Ea se bazează pe un concept contradictoriu, uneori bizar, alteori păstrător de mari valori.

Începutul mileniului al treilea anticipează schimbări de proporții în devenirea istorică a marilor puteri ale lumii. Evenimentele geopolitice din ultimii ani argumentează că direcțiile și tendințele de edificare a noii ordini mondiale au fost stabilite și afirmate. Dintr-o țară divizată, Germania s-a reunificat, redevenind "motorul" economic al Europei. Fostul Imperiu Sovietic s-a destrămat, iar urmașul său, Federația Rusă, a fost "degradat" din rangul de superputere în cel de mare putere. Dintr-un bastion al comunismului dur și pur, China a devenit o țară de tip socialist-capitalist, iar marile puteri europene, ca Marea Britanie, Franța și Germania caută să configureze o nouă ordine europeană, alternativă la spațiul euroasiatic. Japonia, după o perioadă de recesiune economică, revine în forță, încercând prin capacitățile pe care le dezvoltă să se afirme și ca mare putere militară. În ceea ce privește SUA, beneficiind de avantajele conferite de un sistem democratic funcțional și pragmatic, de o economie performantă și eficientă, de resurse financiare și militare impresionante, în lipsa unui concurent pe măsură, s-au afirmat ca singura superputere mondială reală – megaputere – în accepțiunea unor cunoscuți analiști și politologi.

Tendențele actuale ce se manifestă în afirmarea și consacrarea noilor centre de putere sunt consecințe directe ale evenimentelor petrecute în mediul de securitate.

Desfășurarea evenimentelor de după anii '90 au evidențiat că nici o altă putere din lume, fie ea și nucleară, nu poate lua inițiative politico-economice sau militare de anvergură fără asentimentul și, uneori, asistența SUA. Astăzi, SUA au o poziție dominantă în lume, iar crizele economice și de securitate facilitează relansarea politicii de apărare și reconfigurează interesele strategice ale SUA în lume. Războiul din Golf și intervențiile din fosta Iugoslavie și Afganistan au dovedit statistic că ponderea SUA în asemenea acțiuni este de peste 80%, iar

⁵ Gl. Br. (r) Gheorghe Văduva, "Principii ale războiului și luptei armate", Centrul de Studii Strategice de Apărare și de Securitate, București, 2003. Cap. 3, p. 40.

tehnologia, armamentul și logistica utilizate au reprezentat capacități militare atât de sofisticate și costisitoare, încât ceilalți aliați nu le pot avea încă. Washingtonul nu-și propune, dincolo de rivalitățile care amenință securitatea sa și a lumii, să impună viziunea sa. Statele Unite ale Americii sunt singura putere "capabilă să intervină oricând și oriunde dorește, atunci când interesele sale sunt afectate". Doctrina internaționalismului colectiv, elaborată sub președintele SUA, George Bush, legitimează dreptul SUA de a interveni în orice stat care încalcă democrația, drepturile omului și principiile de drept.

În materializarea scopurilor sale strategice, SUA urmăresc consolidarea capului de pod stabilit în Europa unită, printr-un parteneriat transatlantic veritabil, astfel încât această Europă, în curs de lărgire, să poată deveni o trambulină mai viabilă pentru proiectarea în Eurasia a noii ordini mondiale. Relativ recenta extindere "robustă" a NATO, de la Marea Baltică la Marea Neagră, demonstrează interesul SUA pentru controlul regiunii de margine sau a "bordurii maritime" a Eurasiei, care începe cu Finlanda și țările scandinave, continuă cu Polonia, România, Turcia și Georgia, cuprinde zona Orientului Apropiat și a Indiei și se încheie pe teritoriul Mongoliei, Chinei și Japoniei. Bordura maritimă a Eurasiei, denumită de teoreticieni "Rimland", reprezintă la ora actuală esența puterii globale. Cel ce domină Rimland-ul domină Eurasia, iar cel ce domină Eurasia ține în mâinile sale destinul lumii.

Deși este evident că nici o altă țară din lume nu-și poate asuma încă responsabilitatea împărțirii puterii și responsabilității cu Statele Unite ale Americii, disputa pentru controlul și gestionarea spațiilor cu mari conotații geopolitice și geostrategice, îndeosebi cel euroasiatic, se amplifică și devine tot mai aprigă și mai acută.

În întreaga lume se conturează coaliții care au ca scop oprirea suveranității absolute a SUA. Sunt elocvente în acest sens alianța dintre China și Rusia, precum și dorința de independență tot mai evidentă a Europei care, îndeosebi prin intermediul Franței și Germaniei, devine tot mai puțin un aliat și tot mai mult un competitor, pe fondul amplificării spectaculoase a mișcării anti-globalizare.

Pe acest fundal de dominare și afirmare a puterii SUA, în perioada următorilor ani va continua să se afirme din ce în ce mai clar Uniunea Europeană, ca forță politică, economică, culturală și chiar militară, ca factor de stabilitate și de progres care să-și poată promova propriile opțiuni și interese.

Chiar dacă printre obiectivele inițiale ale creării Uniunii Europene figura și cel al devenirii unei superputeri militare care să discute de la egal la egal cu SUA, să fie capabilă să gestioneze atât propriile crize precum și pe cele din vecinătate, să se implice și să influențeze politica mondială, nici una dintre țările membre nu a fost dispusă, cel puțin până acum, să sporească sumele alocate bugetului militar, care ar fi permis îndeplinirea acestui deziderat. Acest lucru are drept consecință

mărirea decalajului dintre capacitățile militare proprii față de cele ale SUA și amânarea îndeplinirii obiectivului propus, pentru o perioadă de timp.

Demersul către o lume multipolară va fi de lungă durată, iar comunitatea internațională va cunoaște, probabil, o restructurare profundă, în care integrarea globală și regională va coexista cu tendința contradictorie de fragmentare și ierarhizare a lumii. În timp ce globalismul face aproape improbabil un război între marile puteri, amplificarea riscurilor asimetrice printre care terorismul, crima organizată și proliferarea armelor de distrugere în masă generează tot mai des motive de conflict. Totuși nu este exclus ca o confruntare liniară Est-Vest să aibe drept scop restructurarea globalismului și crearea unui sistem mondial postglobalizare, cu alte structuri și valori adaptate schimbărilor, respectiv cerințelor mileniului trei. În condițiile diminuării rapide a resurselor naturale, concomitent cu creșterea demografică accentuată, bătălia pentru resursele strategice a rămas cel mai stabil element provocator de conflicte. Lupta pentru acestea se va intensifica, iar regruparea țărilor, în funcție de interese, în jurul noilor centre de putere se va contura din ce în ce mai clar. Vom asista probabil la afirmarea și creșterea presiunii acestora pentru atragerea în sfera lor de influență a unui număr cât mai mare de țări pentru a ocupa un loc cât mai avantajos în noua ordine mondială. Aceasta configurație va fi hotărâtă de interese, de capacitatea de cunoaștere, de volumul și calitatea informațiilor, de puterea tehnologică și de accesul la resurse. Este posibil să asistăm și la modificarea structurii unor state, cu cauze multiple de ordin economic, demografic, religios, dar și pe fondul scăderii rolului național al statelor, a amenințărilor asimetrice la adresa securității și dezvoltării acestora.

Între vectorii principali de putere deja conturați, SUA și Uniunea Europeană, pe de o parte, China și Japonia, pe de altă parte, la care se va adăuga din ce în ce mai evident Rusia, se vor dezvolta relații de competiție și confruntare, în cristalizarea noilor centre de putere posibile: Statele Unite ale Europei și Extremul Asiatic.

BIBLIOGRAFIE

Gl. Br. (r) VĂDUVA Gheorghe, "Principii ale războiului și luptei armate", Cap.3, Centrul de Studii Strategice de Apărare și de Securitate, București, 2003.

**LIBIA – UN TEST PENTRU CAPACITATEA NATO
DE A SE IMPLICA ÎN GESTIONAREA CRIZELOR
INTERNAȚIONALE**

**LIBYA – A TEST FOR THE NATO'S ABILITY TO ENGAGE
IN INTERNATIONAL CRISIS MANAGEMENT**

*Adriana SAULIUC**

Rezumat: Data de 29 octombrie are o însemnătate deosebită pentru poporul libian, fiind ziua în care, în anul 2011, Libia câștiga lupta împotriva dictatorului Muammar Gaddafi, acesta fiind înlăturat de la putere. Trecerea a aproape trei ani de la evenimentul care a schimbat istoria Libiei într-un mod ireversibil, ne oferă posibilitatea de a privi în urmă la criza declanșată pe teritoriul statului nord-african, precum și de a da un verdict în ceea ce privește implicarea comunității internaționale, în special a NATO, în termeni de reușită sau eșec al acțiunilor acestora.

Cuvinte-cheie: criză; război civil; intervenție internațională; NATO; ONU.

Abstract: October 29 has a special significance for the Libyan people, being the day when, in 2011, Libya won the fight against the dictator Muammar Gaddafi, which was removed from power. The passage of nearly three years after the event that changed the history of Libya in an irreversible manner, gives us the opportunity to look back to the crisis triggered in the North African country, and to give a verdict regarding international community involvement, especially NATO, in terms of success or failure of their actions.

Keywords: crisis; civil war; international intervention; NATO; UN.

Pentru a înțelege însă criza din Libia, este mai mult decât necesară abordarea acesteia plecând de la factorii care au stat la baza declanșării ei și până la momentul care a pus capăt confruntării dintre cele două tabere, moment ce a coincis cu înlăturarea lui Muammar Gaddafi de la putere, în urma capturării și uciderii Colonelului. Totodată, analizarea evoluției crizei dintr-o perspectivă extinsă, cu luarea în considerare a evenimentelor ce au avut loc în afara granițelor statului libian, vine să completeze tabloul evenimentelor, deoarece criza

* Researcher Centrul de Prevenire a Conflictelor & Early Warning; Doctorand al Universității Naționale de Apărare „Carol I”; Email: sauliuc.adriana@gmail.com, tel: 0735/129.601.

din Libia reprezintă, în fapt, un episod al istoriei recente care face parte dintr-un *puzzle* mult mai complex, acela care avea să marcheze declanșarea, la sfârșitul anului 2010, a Primăverii arabe.

Un alt aspect important care influențează evoluția Libiei de-a lungul timpului ține de caracteristicile geografice ale statului, mai exact de poziționarea sa pe harta politică a lumii. Astfel, cândva fostă colonie romană, statul libian este poziționat în regiunea magrebiană, fiind mărginit în partea nordică de Marea Mediterană, printre vecinii acestuia numărându-se țări ca Tunisia, Egipt și Algeria. Plasarea sa în această parte a globului face ca Libia să nu se poată detașa de caracteristicile mai mult sau mai puțin pregnante ale zonei, conturate și trasate de statele aflate în proximitatea sa geografică – Algeria, Eritrea, Mali, Niger, Somalia și Sudan, recunoscute pentru instabilitatea lor internă, cu consecințe asupra întregii regiuni.

Iar dacă în deceniile care au trecut efectele acestor caracteristici au fost ținute în frâu de regimurile aflate la putere în statele din regiunea Orientul Mijlociu – Nordul Africii, sfârșitul anului 2010 a adus importante schimbări ce au culminat în unele țări cu înlăturarea de la putere a unor lideri aflați în funtea statelor pe care le-au condus de mai multe decenii.

Scânteia care a dus la destabilizarea regiunii MENA și la declanșarea, în mod inevitabil a Primăverii arabe, așa cum este cunoscut valul de proteste ce a cuprins partea nordică a continentului negru și o mare parte din Orientul Mijlociu, a captat întreaga atenție a comunității internaționale și a surprins prin modul rapid în care o mare parte a popoarelor din acest perimetru geografic și-au manifestat dorința, într-un mod mai mult sau mai puțin violent, de a schimba un *leadership* pe care nu îl (mai) considerau potrivit. Astfel, Primăvara arabă a fost declanșată de revoltele din statul tunisian îndreptate împotriva fostului președinte, Zine El Abidine Ben Ali, care a condus țara mai bine de 23 de ani, fiind nevoit să părăsească Tunisia în urma protestelor violente care nu au putut fi stopate de forțele armate și care s-a dovedit incapabilă să restabilească ordinea în interiorul granițelor tunisiene¹.

Imediat după protestele din Tunisia a urmat „Revoluția Lotus” – așa cum a fost numită inițiativa egiptenilor ieșiți în stradă pentru a-și manifesta nemulțumirile față de regimul autoritar al fostului lider Hosni Mubarak, înlăturat la rândul lui de la putere după 30 de ani, în urma protestelor violente din Egipt².

Cele două state au reprezentat primele piese de domino care, odată răsturnate, aveau să declanșeze acel val de proteste ce au acoperit o mare parte din regiunea Nordul Africii – Orientul Mijlociu, printre țările afectate numărându-se Algeria, Arabia

¹ *Tunisia's Ben Ali flees amid unrest*, Aljazeera, 15 Jan 2011, <http://www.aljazeera.com/news/africa/2011/01/20111153616298850.html>.

² *Egyptian-American leaders call for U.S. support of "Lotus Revolution"*, January 29, 2011, http://edition.cnn.com/2011/WORLD/africa/01/28/egypt.press.club/index.html?eref=edition_africa.

Saudită, Bahrain, Djibouty, Irak, Iordania, Kuwait, Maroc sau Siria. În unele dintre acestea, demonstrațiile au atins un nivel de violență ridicat, cel mai de notorietate exemplu în acest caz fiind Siria, însă până la acest moment, în niciunul dintre aceste state, revoltele nu s-au concretizat cu schimbarea liderilor aflați la putere. Nu același lucru se poate spune însă despre cele 4 țări în care protestele oamenilor au dus la înlăturarea liderilor incomozi, fiind vorba despre Egipt, Libia, Tunisia și Yemen.

În ceea ce privește motivele care au stat în spatele ieșirii oamenilor în stradă, în marea majoritate a cazurilor este vorba despre nemulțumirile popoarelor față de regimurile aflate la putere, cu referire directă la situația economică a statelor respective, precum și la coeziunea societăților afectate de un trai mai puțin decent. Pe lângă aceste elemente, existența regimurilor autoritare (dictatoriale sau monarhiile absolutiste), care au încurajat sau tolerat un nivel ridicat de corupție politică, la care se adaugă gravele încălcări ale drepturilor omului și libertăților fundamentale, gestionarea deficitară, mai exact în interesul unor grupuri restrânse, apropiate centrelor de putere, a resurselor, la care se adaugă lipsa interesului pentru implementarea unor programe de modernizare, au avut un impact negativ major asupra economiei statelor din această parte a lumii, cu consecințe directe asupra nivelului de nemulțumire a populației.

Libia – o piesă importantă în complexul puzzle al Primăverii arabe

Cu astfel de evenimente desfășurate în proximitatea sa geografică, Libia nu a avut nicio șansă în a eluda consecințele psihologice ale succeselor înregistrate de tunisieni și egipteni, însă în cazul acesteia situația a fost diferită în ceea ce privește motivele ce au determinat ieșirea oamenilor în stradă. Mai exact, problemele de ordin economic nu au reprezentat unul dintre factorii determinanți în declanșarea crizei, deoarece legea sub care Muammar Gaddafi a condus statul libian – *jamahiriya* – care înseamnă „stat al maselor”, a asigurat un important progres pentru societatea libiană. Rara alfabetizării a atins procentul de 90%, serviciile de asistență socială au asigurat un mai mare acces la educație, la asistență medicală gratuită și la asistență socială pentru locuințe. Populației i-a fost asigurat accesul la apă potabilă pe o mare suprafață a teritoriului statului, problema persoanelor fără adăpost a fost soluționată, în timp ce sume de bani au fost alocate pentru susținerea învățământului superior prin susținerea de burse universitare, programe dedicate ocupării forței de muncă fiind totodată implementate. Cu astfel de politici publice susținute de Tripoli, regimul lui Gaddafi a creat cel mai înalt standard de viață de pe teritoriul continentului negru, cu asistență publică de sănătate, asistență financiară pentru familii, burse universitare, un program al locurilor de muncă³.

³ Yoichi Shimatsu, *Villain or Hero? Desert lion Perishes, Leaving West Explosive Legacy*, New America Media, Middle Eastern, October 21 2011, <http://newamericamedia.org/2011/10/villain-or-hero-desert-lion-perishes-leaving-the-west-explosive-legacy.php>.

Plecând de la aceste elemente, devine evident faptul că, în ciuda tendinței de a pune problemele economice ale populației pe primul loc în topul nemulțumirilor care duc la ieșirea oamenilor în stradă, Libia a reprezentat un caz aparte în mozaicul geopolitic al regiunii, principala nemulțumire a poporului libian manifestându-se în domeniul sensibil al drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, fiind mai exact o reacție de nemulțumire față de abuzurile săvârșite de regimul de la Tripoli. Problema *leadership*-ului libian pe acest palier a fost sesizată și în afara granițelor statului, mai exact de organizațiile internaționale de profil. *Amnesty International*, una dintre cele mai vocale, a elaborat în anul 2010 un raport critic în care trăgea un semnal de alarmă privitor la situația internă din Libia, unde de-a lungul timpului au avut loc, potrivit documentului, dispariții, cazuri de tortură și alte grave încălcări ale drepturilor omului, în timp ce cazurile au rămas nesoluționate, pe fondul lipsei interesului statului libian de a schimba modul de raportare al regimului la astfel de probleme⁴. Tot în 2010, un clasament al *The Economist*, cuprins într-un raport întocmit de *The Economist Intelligence Unit*, plasa Libia undeva în coada ierarhiei care stabilea nivelul demorcat al statelor lumii, dintr-un top care a adunat laolaltă 167 de state, Libia ocupând un modest loc 158⁵.

Cu un astfel de regim autoritar care interzicea orice opoziție politică mai mult sau mai puțin vocală și considera activiștii preocupați de schimbarea în bine a societății libiene ca reprezentând un pericol, astfel că reducerea lor la tăcere prin mijloace mai puțin democratice reprezenta o preocupare importantă pentru Tripoli, mișcările ce au avut loc în regiune, dar mai ales succesul lor (al revoluțiilor din Tunisia și Egipt), au însuflețit poporul libian care a întrezărit oportunitatea realizării unor schimbări la nivel de societate, mai exact o mai mare respectare a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

Proteste din Libia, debutate în orașul Benghazi într-un mod mai puțin problematic decât în statele vecine, au fost privite însă de Tripoli ca o problemă majoră ce trebuia soluționată într-o manieră cât mai rapidă, astfel încât pericolul declanșării unor revolte la scară largă să fie redus, iar reaprinderea scânteii unor astfel de inițiative să fie împiedicată. Autoritățile au intervenit în forță pentru a pune capăt demonstrațiilor și a împiedica extinderea acestora în alte zone ale țării, fapt imposibil de realizat. Astfel, după protestele din Benghazi a urmat Tripoli, ulterior acestea extinzându-se și în alte orașe ale țării, iar dacă în ceea ce privește modul de acțiune populația libiană s-a inspirat plecând de la inițiativele tunisienilor și egiptenilor, Tripoli a ales un mod de reacție mult diferit de liderii statelor

⁴ *Libya – Amnesty International Report 2010. Human Rights in Socialist People’s Libyan Arab Jamahiriya*, Amnesty International, <http://www.amnesty.org/en/region/libya/report-2010>.

⁵ *Democracy index 2010. Democracy in retreat*, a report from the Economist Intelligence Unit, http://graphics.eiu.com/PDF/Democracy_Index_2010_web.pdf.

respective, acesta alegând varianta *hard* de abordare a unei astfel de probleme – reprimarea sângeroasă a revoltelor. Astfel, spre deosebire de țările vecine unde autoritățile au acționat într-un mod mai puțin agresiv, Libia a devenit în scurt timp teatrul de război în care s-au confruntat cele două părți opuse: rebelii libieni și forțele pro-guvernamentale.

Cu un lider care nu era dispus să renunțe la poziția deținută de 42 de ani și cu două tabere combatante conștiente că odată declanșat conflictul singura opțiune pe care o aveau era „totul sau nimic”, Libia a devenit în scurt timp unul dintre cele mai fierbinți puncte de pe harta politică a lumii. Mai mult, cu un lider care se adresa în fața poporului cu mesajul: „cântați, dansați și fiți pregătiți, vom lupta împotriva celor care sunt împotriva noastră. Iar dacă oamenii nu m-au iubit, nu merită să trăiască”⁶ și o tabără combatantă care avea o singură opțiune, aceea de a dobândi victoria, în caz contrar soarta acesteia ar fi fost pecetluită de cel împotriva căreia s-a răsculat, evoluția crizei din Libia nu putea fi soluționată decât prin eliminarea uneia dintre părți. O realitate dură, pe care comunitatea internațională a înțeles-o și analizat-o în termeni pragmatici. Astfel, plecând de la elementele existente, criza putea avea două posibile evoluții: fie cele două tabere erau lăsate să se descurce singure, ceea ce ar fi însemnat, probabil, moartea unui număr mai mare de persoane, printre care și civili, fie se intervenea din exterior în vederea soluționării cât mai rapide și cu cât mai puține victime de ambele părți, în special în tabăra celor colaterale.

Cum prima opțiune era cea mai puțin atractivă, comunitatea internațională s-a mobilizat imediat, astfel că la 25 februarie 2011, în aceeași zi în care dictatorul libian transmitea mesaje precum cel mai sus menționat, Secretarul General al ONU, Ban Ki-moon, cerea Consiliului de Securitate să adopte măsuri concrete împotriva liderului libian Muammar Gaddafi, în vederea stopării vărsării de sânge, măsuri care să varieze de la sancțiuni până la aplicarea unor pedepse. Vorbind în fața celor 15 membri ai organismului ONU, Ki-moon a susținut necesitatea implicării urgente a comunității internaționale, deoarece în astfel de circumstanțe, pierderea de timp înseamnă pierderea de vieți omenești, așa cum a menționat Ki-moon. Potrivit acestuia, estimările vorbeau despre o cifră a morților care ajungea la acel moment la aproximativ 1.000 de persoane, fapt pentru care venise timpul ca, Consiliul de Securitate să ia în considerare măsuri concrete.

Conform declarațiilor reprezentantului ONU, prima obligație a comunității internaționale într-o astfel de situație era să asigure protecția imediată a civililor și a salutat decizia Consiliului Națiunilor Unite pentru Drepturile Omului de la

⁶ *Libya: Colonel Gaddafi tells supporters to “sing, dance and be ready”*, BBC, February 25, 2011, <http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-12583808>.

Geneva de a recomanda suspendarea Libiei: „violența trebuie să înceteze. Cei responsabili de vărsarea atât de brutală a sângelui celor nevinovați, trebuie pedepsiți. Drepturile fundamentale ale omului trebuie respectate”.⁷ În ceea ce privește măsurile care puteau fi adoptate în vederea constrângerii Libiei, s-au adus în discuție sancțiunile financiare, interdicții de călătorie și înghețarea activelor financiare ale celui aflat la conducerea statului și aplicarea unui embargo asupra armelor.

Pe lângă pierderile de vieți omenești și distrugerile materiale produse de războiul civil declanșat în Libia care a luat amploare într-un timp relativ scurt, violențele au generat, totodată, apariția unei crize umanitare, ca urmare a numărului mare de libieni care și-au părăsit casele fugind din calea războiului în statele vecine, printre care Tunisia și Egipt, țări trecute la rândul lor prin revoluții și care erau marcate, la acel moment, de un nivel de instabilitate care îngreuna situația refugiaților libieni.

Prima măsură importantă luată de comunitatea internațională a fost aprobarea în unanimitate, la 26 februarie 2011, a unui pachet de sancțiuni împotriva Libiei, printre care un embargo asupra armelor și sesizarea Curții Penale Internaționale în legătură cu situația din această țară. Rezoluția cu numărul 1970 a trecut cu 15 voturi „pentru” și 0 „împotriva” și prevedea totodată o interdicție de călătorie pentru colonelul Gaddafi și apropiații acestuia, dar și înghețarea activelor reprezentanților regimului aflat la putere în Libia.

Membrii Consiliului de Securitate s-au pronunțat în favoarea punerii în totalitate în aplicare a acestor măsuri, într-un efort de a opri forțele de securitate ale lui Gaddafi de a ucide în continuare revoluționarii care doreau să îl înlăture pe liderul libian de la putere. Sancțiunile impuse împotriva regimului libian s-au aflat sub incidența Capitolului 7 din Carta ONU, care prevede „acțiunea în caz de amenințări împotriva păcii, de încălcări ale păcii și de acte de agresiune”.⁸

Cum inițiativa Organizației Națiunilor Unite nu a reușit să îl determine pe Muammar Gaddafi să renunțe la măsurile dure luate împotriva celor care au avut curajul să îl înfrunte, decizia inițierii unei intervenții militare internaționale împotriva Colonelului nu a întârziat să fie luată, la 18 martie 2011 fiind votată Rezoluția 1973, care a trecut cu 10 voturi „pentru” și 5 abțineri (Brazilia, China, Federația Rusă, India, Germania). Textul documentului prevedea autorizarea „tuturor măsurilor necesare” protejării civililor libieni de violențele inițiate de forțele liderului Gaddafi, violențe considerate „crime împotriva umanității” și solicita, totodată, încetarea imediată a focului pe teritoriul statului libian și impunerea unei interdicții în spațiul aerian al acestuia.

⁷ *Libya: UN Secretary General Ban Ki-moon seeks “concrete” action*, BBC, February 25, <http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-12586105>.

⁸ *Carta Organizației Națiunilor Unite*, http://www.dadalos.org/uno_rom/un-charta.htm#7.

Măsuri urmau să fie implementate „excluzând o forță de ocupație străină de orice formă cu privire la orice parte a teritoriului libian și solicită statelor membre în cauză să informeze Secretarul General imediat în legătură cu măsurile pe care le iau ca urmare a autorizării conferite de acest alineat, care vor fi imediat raportate Consiliului de Securitate”.⁹ Partea textului care solicita ca „statele membre să ia toate măsurile necesare” pentru protejarea civililor libieni oferea posibilitatea abordării unei largi game de operații, un exemplu fiind cele îndreptate împotriva unităților terestre responsabile de atacarea orașelor libiene. Totodată, excluderea clară a oricărei „forțe de ocupație străină” reprezenta un mesaj pe care comunitatea internațională a insistat să îl transmită în primul rând lumii arabe: cazul Libiei nu avea să fie un al doilea Irak, ci o intervenție cu limite clar stabilite de la început.

Acțiunile lui Muammar Gaddafi după adoptarea, în cadrul ONU, a Rezoluției 1973 (anunțarea încetării focului urmată imediat de reluarea ostilităților), au confirmat faptul că liderul libian nu era dispus să renunțe la măsurile luate împotriva rebelilor libieni, astfel că fără o altă opțiune viabilă, comunitatea internațională a decis punerea în practică a Rezoluției prin declanșarea operațiunii *Odyssey Dawn*, mai exact instituirea unei zone de excluziune a zborurilor în spațiul aerian libian, precum și acțiuni menite să împiedice forțelor loiale dictatorului să utilizeze forța armată împotriva celor ieșiți în stradă.

Intervenția militară externă din Libia a început în după-amiaza zilei de sâmbătă, 19 martie 2011, când un avion de luptă francez *Rafale* a deschis focul asupra unui vehicul militar libian, probabil un tanc, aflat în apropierea orașului Benghazi, ulterior fiind inițiată o ofensivă de proporții asupra forțelor armate loiale dictatorului. Aproximativ 110 rachete *Tomahawk* au atins coastele libiene, fiind lansate de la bordul navelor și submarinelor americane și britanice venite să susțină operațiunea declanșată de aviația franceză.

Prin modul în care atacurile au fost realizate, scopul acestora fiind aplicarea metodică și tehnică a planului de instituire a unei zone *no-fly* prin eliminarea radarelor, a apărării antiaeriene și a capacității statului libian de a-și ridica în aer avioanele și elicopterele, a fost evidentă dorința statelor implicate de a intimida adversarul, ceea ce probabil s-a și întâmplat. Rachetele lansate de pe submarine au atins viteze supersonice și au lovit mai mult ținte de pe teritoriul statului libian, bateriile sistemelor de rachete sol-aer fiind distruse. Totodată, atacul forței internaționale a perturbat și afectat rețeaua de comunicații militare prin război electronic, rețea cu o importanță semnificativă pentru capacitatea liderului Muammar Gaddafi de a menține ritmul ofensivei împotriva rebelilor libieni.

⁹ *Security Council Approves “no-fly zone” over Libya, authorizing “all necessary measures” to protect civilians*, Security Council SC/10200, March 17, 2011, <http://www.un.org/News/Press/docs/2011/sc10200.doc.htm>.

Așa cum avea să declare Pentagonul, bombardamentele care au declanșat operațiunea *Odyssey Dawn* au avut ca principal scop deschiderea spațiului aerian libian pentru un al doilea val de atacuri împotriva forțelor loiale liderului de la Tripoli. Conducerea strategică a operațiunii s-a aflat sub comanda Generalului Carter Ham, în calitate de comandant al *United States Africa Command* – AFRICOM, iar direcția tactică a fost deținută de Amiralul Sam Locklear, comandantul *United States Naval Forces Europe*, care își exercita misiunea de la bordul navei de comandă *USS Mount Whitney (LCC-20)*¹⁰.

La 24 martie 2011, la mai puțin de o săptămână de la declanșarea războiului, Statele Unite ale Americii și-au anunțat intenția de a preda comanda și controlul acțiunilor de instituire a interdicției aeriene în spațiul aerian libian către Alianța nord-atlantică, care a preluat comanda operațiilor militare din Libia, continuând misiunile de instituire a unei zone *no-fly* deasupra Libiei, completând astfel lista denumirilor cu un nou nume – *Unified Protector*. La 31 martie 2011, Secretarul General al Alianței, Anders Fogh Rasmussen a anunțat oficial că NATO a preluat comanda exclusivă a operațiilor aeriene internaționale desfășurate în spațiul aerian al Libiei. Din acel moment, misiunea *Unified Protector* a fost responsabilă, pe lângă acțiunile ce vizau interdicția de zbor deasupra statului nord-african, inclusiv de asigurarea forțelor necesare instituirii embargoului asupra armelor, precum și de acțiunile necesare protejării civililor și a centrelor civile de pe teritoriul Libiei¹¹.

Perioada care a urmat a fost una marcată de lupte grele, cărora le-au căzut victime atât civili, cât și rebeli și militari din forțele guvernamentale, în timp ce distrugerile materiale au fost majore. O perioadă în care cele două părți au luptat pentru câștigarea/păstrarea controlului asupra orașelor importante, raportul de forțe schimbându-se în permanență, timp în care avioanele de vânătoare ale Alianței au susținut forțele anti-guvernamentale de la înălțime. În august 2011, rebelii au inițiat o ofensivă împotriva armatei Colonelului, recâștigând o mare parte din teritoriul pierdut în urma luptelor care au avut loc anterior. Câștigarea controlului asupra rafinăriilor de petrol de la periferia orașului de coastă Zawiya, situat la mai puțin de 50 km de capitala libiană Tripoli, a dat un nou avânt rebelilor, care însuflețiți de victoriile obținute, și-au croit drumul spre capitală. Succesele înregistrate de aceștia nu au fost obținute numai pe câmpul de luptă, ci și în afara acestuia, astfel că la 16 septembrie 2011, ONU a recunoscut Consiliul Național de Tranziție al rebelilor ca reprezentant legal al Libiei, înlocuind astfel Guvernul lui Muammar Gaddafi.

Criza din Libia, mai exact războiul civil de pe teritoriul statului nord-african, s-a apropiat de sfârșit odată cu capturarea și eliminarea dictatorului libian, ucis la

¹⁰ *Operation Odyssey Dawn*, GlobalSecurity.org, Military, <http://www.globalsecurity.org/military/ops/odyssey-dawn.htm>.

¹¹ *NATO and Libya. Operation Unified Protector*, <http://www.nato.int/cps/en/natolive/71679.htm>.

20 octombrie 2011, în Sirte, localitatea unde s-a născut, fiind găsit de forțele Consiliului Național de Tranziție, cunoscute ca forțele rebele până la momentul recunoașterii acestuia de către ONU.¹²

În acest context, înlăturarea Colonelului de la putere a anulat orice rațiune a Alianței de a mai continua operațiile militare, astfel că la 31 octombrie 2011, la 23.59 ora Libiei, intervenția militară a NATO a fost încheiată în mod oficial, aceasta fiind votată în Consiliul de Securitate al ONU la 27 octombrie 2011, unde s-a decis, totodată, încetarea măsurilor care permiteau statelor să înghețe activele aparținând lui Muammar Gaddafi și familiei acestuia.

În loc de concluzii

Criza din Libia a reprezentat pentru comunitatea internațională și pentru Organizația Tratatului Atlanticului de Nord, în special, un test care a fost trecut cu succes. Cu alte cuvinte, NATO a avut ocazia să demonstreze că este, în continuare, aceeași organizație internațională de securitate capabilă să se implice în operații ce îi pun la încercare limitele, prin testarea capacității acesteia de a desfășura misiuni în afara spațiului său de acoperire, dar și prin susținerea unor astfel de acțiuni pe anumite perioade de timp. Raportându-ne la criza din Libia, comunitatea internațională a dat dovadă de o mobilizare rapidă, care a redus timpul de desfășurare a acesteia, o întârziere în luarea deciziei de a declanșa o intervenție militară externă pe teritoriul statului nord-african însemnând, cel mai probabil, un număr mult mai mare atât de pierderi de vieți omenești, cât și de distrugerii materiale.

Participarea NATO la misiunea internațională din Libia a reprezentat pentru Alianța nord-atlantică o ocazie valoroasă de a-și demonstra capacitatea de acțiune, profesionalismul, dar și dorința de a se implica oriunde în lume evenimente ca războiul civil din Libia generează riscuri majore de securitate la nivelul regiunii în care se desfășoară, cu efecte însă inevitabile la nivel internațional, ca urmare a globalizării. Astfel, pentru Alianța nord-atlantică, crize precum cea din Libia reprezintă situații care oferă statelor ce iau parte efectiv la misiunile în care se implică organizația, să acționeze alături de partenerii Alianței, într-un efort concertat, cu efecte directe și pozitive asupra capacității organizației internaționale de securitate de a se menține pregătită, gata oricând să se implice oriunde în lume este nevoie de aportul său. Aceasta nu înseamnă însă că în lipsa unor acțiuni concrete, Alianța nu își menține un nivel de pregătire înalt, dobândit în urma exercițiilor militare ce au loc periodic, însă experiența pe care militarii statelor membre o obțin pe perioada misiunilor reale este net superioară celei dobândite în

¹² *Muammar Gaddafi: How he died*, BBC News Africa, October 31, 2011, <http://www.bbc.com/news/world-africa-15390980>.

timpul manevrelor militare de antrenament, deoarece intervențiile militare în zone de conflict reclamă profesionalism, capacitate de acțiune, precum și mobilitate.

Implicarea NATO în Libia a scos în evidență însă și o serie de probleme întâmpinate de organizația internațională de securitate pe perioada intervenției militare, însă încheierea cu succes a misiunii de pe teritoriul statului din Nordul Africii demonstrează capacitatea acesteia de a se adapta în funcție de evoluțiile de pe teren, situație ce a adus în mod inevitabil un plus de valoare experienței dobândite de soldații Alianței.

Înlăturarea lui Muammar Gaddafi de la putere nu a însemnat însă și soluționarea problemelor cu care statul libian s-a confruntat. Astfel, în lipsa unui sprijin internațional care să asigure tranziția Libiei post-Gaddafi către democrația pentru care poporul a ieșit în stradă și a luptat împotriva forțelor loiale dictatorului, statul libian a intrat într-o nouă criză, la fel de periculoasă, în care milițiile formate din rebeli care au păstrat armele obținute în timpul războiului împotriva dictatorului, își dispută supremația și acționează independent față de regimul de la Tripoli, regim aflat în imposibilitatea de a se impune în fața acestora.

Faptul că Libia este în prezent un stat eșuat, care se zbate să supraviețuiască în interiorul granițelor lăsate moștenire de Muammar Gaddafi, nu ar trebui însă să influențeze în mod negativ percepția opiniei publice privitor la succesul înregistrat de NATO în Libia, în condițiile în care organizația internațională de securitate și-a îndeplinit misiunea cu profesionalism și a încheiat-o ca urmare a votului în Consiliul de Securitate al ONU.

BIBLIOGRAFIE

NATO and Libya. Operation Unified Protector,
<http://www.nato.int/cps/en/natolive/71679.htm>.

Egyptian-American leaders call for U.S. support of "Lotus Revolution", January 29, 2011,
http://edition.cnn.com/2011/WORLD/africa/01/28/egypt.press.club/index.html?eref=edition_africa.

Libya: UN Secretary General Ban Ki-moon seeks "concrete" action, BBC, February 25, 2011, <http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-12586105>.

Security Council Approves “no-fly zone” over Libya, authorizing “all necessary measures” to protect civilians, Security Council SC/10200, March 17, 2011, <http://www.un.org/News/Press/docs/2011/sc10200.doc.htm>.

Tunisia’s Ben Ali flees amid unrest, Aljazeera, 15 Jan 2011, <http://www.aljazeera.com/news/africa/2011/01/20111153616298850.html>.

Muammar Gaddafi: How he died, BBC News Africa, October 31, 2011, <http://www.bbc.com/news/world-africa-15390980>.

YOICHI Shimatsu, *Villain or Hero? Desert lion Perishes, Leaving West Explosive Legacy*, New America Media, Middle Eastern, October 21, 2011, <http://newamericamedia.org/2011/10/villain-or-hero-desert-lion-perishes-leaving-the-west-explosive-legacy.php>.

Carta Organizației Națiunilor Unite, http://www.dadalos.org/uno_rom/un-charta.htm#7.

Democracy index 2010. Democracy in retreat, a report from the Economist Intelligence Unit, http://graphics.eiu.com/PDF/Democracy_Index_2010_web.pdf.

Libya – Amnesty International Report 2010. Human Rights in Socialist People’s Libyan Arab Jamahiriya, Amnesty International, <http://www.amnesty.org/en/region/libya/report-2010>.

Libya: Colonel Gaddafi tells supporters to “sing, dance and be ready”, BBC, February 25, 2011, <http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-12583808>.

Operation Odyssey Dawn, GlobalSecurity.org, Military, <http://www.globalsecurity.org/military/ops/odyssey-dawn.htm>.

ABORDĂRI CONTEMPORANE ALE CONFLICTELOR/CRIZELOR INTERNAȚIONALE

CONTEMPORARY APPROACHES OF INTERNATIONAL CONFLICTS/CRISIS

*Dr. Mihai-Ștefan DINU**

Rezumat: *Conflictele, în special cele armate, pot fi considerate puncte importate de reper în istoria omenirii, în mod frecvent consecințele acestora ducând la schimbări teritoriale, măririi și căderii de imperii, schimbări de guverne, căderi/ transformări de regim sau ale formelor de guvernământ. Aceleași consecințe ale desfășurării conflictelor au condus la formarea de alianțe noi sau la transformarea unora deja existente, pe fondul intereselor naționale ale statelor angrenate sau al intereselor strategice ale statelor considerate mari puteri.*

Cuvinte-cheie: *criza, conflict, relații internaționale, drept internațional, rivalitate strategică, strategie militară, sfere de influență.*

Abstract: *Conflicts, especially the armed ones, can be considered major keystones in the history of mankind, their consequences frequently leading to territorial changes, risings and falls of the empires, government changes, falls or transformations of regim types of government. These consequences of conflicts development also lead to establishment of new alliances or transformation of existing ones, on the background of engaged states' national interests or strategic interests of those states perceived as great powers.*

Keywords: *crises, conflict, international relations, international law, military strategy, areas of influence.*

Introducere

■ istoria umanității, indiferent de forma de organizare a comunităților umane, de la nivel individual și până la cel al statului, a cunoscut nenumărate conflicte armate, unele dintre acestea fiind caracterizate de un nivel superior de agresivitate și violență, nivel ce a crescut odată cu dezvoltarea armelor folosite de părțile angrenate în conflict. Climatul de agresivitate și violență a fost atins, în opinia noastră, odată cu

* Cercetător științific gr. II, în cadrul Facultății de securitate și Apărare a Universității Naționale de Apărare "Carol I".

folosire armei atomice, în anul 1945, în data de 6 august asupra orașului Hiroshima și în data de 9 august asupra orașului Nagasaki. Deși folosirea armei atomice a însemnat și încheierea celui mai devastator conflict armat mondial, efectele folosirii armei atomice s-au resimțit decenii de-a rândul asupra biodiversității regiunii afectate, evident, incluzând aici și comunitățile umane.

Sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial a condus la reorganizarea instituțională a sistemului internațional reprezentat de statele existente. Astfel, Liga Națiunilor, organizație care și-a demonstrat limitele în ceea ce privește păstrarea păcii și securității mondiale odată cu izbucnirea celui de-al Doilea Război Mondial, este înlocuită de Organizația Națiunilor Unite, care devine un for internațional de păstrare a păcii și securității la nivel internațional. Activitatea acestui for internațional și-a dovedit eficacitatea în păstrarea păcii și securității începând cu anul 1945, când a fost consemnată înființarea sa, în special prin preîntâmpinarea declanșării unui conflict mondial similar celui de-al Doilea Război Mondial, pe fondul apariției Cartei Organizației Națiunilor Unite, care a devenit unul dintre principalele izvoare de drept internațional. Deși activitatea ONU a preîntâmpinat apariția de conflicte armate mondiale, nu a putut preveni sau rezolva conflicte, de natură intra- și interstatală, de intensitate mai scăzută la nivel regional, cum este cazul, de exemplu, al conflictului israeliano-palestinian din Orientul Mijlociu, în opinia noastră câștigul realizat în domeniul polemologiei a fost vizibil în dezvoltarea instrumentelor de drept internațional și a științei relațiilor internaționale.

Conflictul internațional, între dezvoltarea dreptului internațional și cea a disciplinei relațiilor internaționale

Studiul polemologiei a atras atenția multor personalități ale istoriei, unele dintre cele mai vechi scrieri care au ca subiect războiul fiind cele ale împăratului roman Iulius Caesar, care surprinde în cele două lucrări ale sale *De Bello Gallico* și *De Bello Civilli* aspecte care astăzi fac parte din disciplina conflictologiei, relatând și analizând aspecte ale unor lupte la care a participat activ, din calitatea sa de conducător al legiunilor romane.

Un rol important în studiul conflictologiei, cu însemnate contribuții teoretice specifice epocii sale asupra aspectelor de prevenire și limitare a urmărilor conflictelor armate l-a avut juristul olandez Hugo Grotius (1583-1645), în celebra sa lucrare *De jure belli ac pacis* publicată la Paris în 1625, în care își propune trei scopuri: să întemeieze concluziile pe argumentele cele mai evidente cu putință, să pună într-o anumită ordine problemele tratate și să deosebească lucrurile ce pot părea asemănătoare. Este prima lucrare cunoscută din care rezultă fără echivoc incompatibilitatea războiului cu o viață normală la nivelul indivizilor și statelor.

Apropiindu-ne de realitatea contemporană, apreciem că nașterea studiilor orientate exclusiv asupra conflictelor și crizelor s-a petrecut în perioada proximală apariției disciplinei Relațiilor Internaționale. Dintre pionierii promovării acestei științe putem aminti aici pe Carl Schmitt, încă din cartea sa de căpătâi *Conceptul de politică*¹ dezvoltând idei ce apar chiar în lucrări de după cel de-al Doilea Război Mondial, cum ar fi *Teoria Partizanului*², unde reflecțiile sale sunt aplecate în continuare asupra ostilității și politicii, concentrându-se asupra principiului aliat/inamic pe care îl propunea în cel dintâi titlu menționat.

Hans Morgenthau, pe care îl putem considera drept cel care a definitivat fundația științifică a unei discipline, dezvoltă în 1948 în lucrarea sa *Politica între națiuni*, ceea ce azi cunoaștem drept una din cele mai cuprinzătoare teorii ale politicii internaționale, în sensul realismului politic. Construită în contrast cu școala idealistă care insista asupra caracterului uman, a maleabilității și abilității politice pentru a atinge standarde morale ridicate, realismul lui Morgenthau afirma faptul că interacțiunile dintre state sunt caracterizate de interese divergente, iar conflictul între ele era inevitabil.

Astfel teoria lui Hans Morgenthau introducea termenul de putere ca instrument în raporturile internaționale. Raportat la tema lucrării noastre, considerăm că prin lucrările lui Carl Schmitt și Hans Morgenthau se proiecta ceea ce astăzi numim *rivalitate strategică*. Iată deci că o primă concluzie poate fi desprinsă până în acest punct, în sensul că termenul de rivalitate strategică poate fi operaționalizat atunci când doi actori tind să se descrie ca rivali la un anumit moment. Un exemplu elocvent poate fi constituit în situația internațională actuală de afirmațiile cuprinse în documentul *Defence Strategic Guidance – Sustaining US Global Leadership: Priorities for 21st Century Defence*, unde China este percepută ca un rival strategic al USA³.

Urmărind evoluția termenului de rivalitate strategică, este necesar să revenim la accepțiunea de aliat/inamic a lui Carl Schmitt, deoarece în 1967 în lucrarea *Enemies in Politics*⁴ apare termenul de *inamici internaționali* care caracteriza statele ce prezentau o ostilitate exacerbata sau mai lentă care ar fi putut conduce către conflict. Acest termen pune în discuție și subiectul suveranității, ceea ce ar putea explica faptul că acest termen nu s-a bucurat de o popularitate vastă în rândul specialiștilor din domeniu. Spre sfârșitul anilor '70 ai secolului trecut o serie de autori au promovat în schimb conceptul

¹ *Der Begriff des Politischen*, în limba germană, în original.

² *Theorie des Partisanen*, în limba germană, în original.

³ *Defence Strategic Guidance – Sustaining US Global Leadership: Priorities for 21st Century Defence*, p. 8.

⁴ David Finlay, Ole Holsti, Richard Fagan, *Enemies in Politics*, Ed. Rand McNally, Chicago, 1968.

de *conflict îndelungat*⁵, care făcea referire la o serie de tipuri de interacțiuni conflictuale în raporturile internaționale, introducând elementul temporal, dar nediferențind între gradele de ostilitate ale actorilor.

Prima uzitare a termenului de rivalitate strategică apare la începutul anilor '80 ai secolului trecut, când Charles Gochman și Yeev Maoz descriu⁶ prin acest termen o serie de conflicte militare între state.

Dintre cele mai semnificative abordări ale rivalităților strategice relaționate conflictului pot fi citate aici lucrarea lui Paul Diehl și Garz Gortz, *War and Peace în International Rivalry* (2000), precum și cea a profesorului Michael Brecher, *International Political Earthquakes* (2008).

În plan autohton subiecte adiacente temei propuse de noi au fost abordate în special de către profesori și cercetători din mediul academic militar, amintind aici pe Constantin Onișor cu lucrarea *Teoria Strategiei Militare* (1999), Gheorghe Văduva și Mircea Mureșan cu lucrări precum *Războiul Viitorului – Viitorul Războiului* (2004), *Război și Haos* (2009) și *Epistemologia Războiului* (2013).

Tendențe contemporane privind abordarea academică a conflictelor/crizelor internaționale

Lucrările apărute în ultimul deceniu⁷, care abordează domeniul polemologiei, identifică apariția conflictului la intersecția a două domenii distincte: politică și societate. Michael Brecher promovează, dintre multiplele variante propuse, definiția conflictului schițată de Ted Gurr, care afirma că *fenomenul conflictului presupune interacțiuni deschise, coercitive ale comunităților rivale*⁸. Pornind de la această definiție conflictul e caracterizat de existența a două sau mai multe părți implicate în acțiuni ostile și coercitive reciproce în scopul de a-și controla adversarii. În această logică *conflictul cuprinde insurecția, revoluția, răscoala, conflictul îndelungat, criza și războiul*⁹. Astfel, *conflictul internațional* este considerat un segment al conflictului caracterizat fie de dispute între membri independenți ai sistemului global, respectiv statele suverane, fie de dispute între acestea din urmă și actori nonstatali. În cadrul actorilor nonstatali sunt luate în

⁵ Edward Azar, Paul Jureidini, Roland McLurin, *Protracted Social Conflict Theory and Practice in the Middle East*, în *Journal of Palestine Studies*, VIII (29), pp. 41-60; Michael Brecher, *Systeme et Crise en Politique Internationale*, în *Etudes Internationales*, Număr Special: La Crise des Relations Internationales: Vers un Bilan, Nr. XV, pp. 755-788.

⁶ Charles Gochman, Yeev Maoz, *Militarized interstate disputes, 1816-1976*, în *Journal of Conflict Resolution*, vol. 28, 1984, pp. 585-616.

⁷ Michael Brecher, *International Political Earthquakes*, University of Michigan Press, Michigan, 2008, p. 6.

⁸ Ted Gurr, *Handbook of Political Conflict: Theory and Research*, Free Press, New York, 1980.

⁹ Michael Brecher, *op. cit.*, p. 6.

considerare organizații, mișcări și regimuri de tip economic, social, politic, etnic și religios. Disputele dintre părțile implicate angajează o gamă largă de manifestări violente, de la amenințări fizice și verbale până la război psihologic, indiferent de intensitatea acestora (incidente minore, ciocniri armate sau război).

Intensitatea conflictelor armate în perioada 1946 - 2013

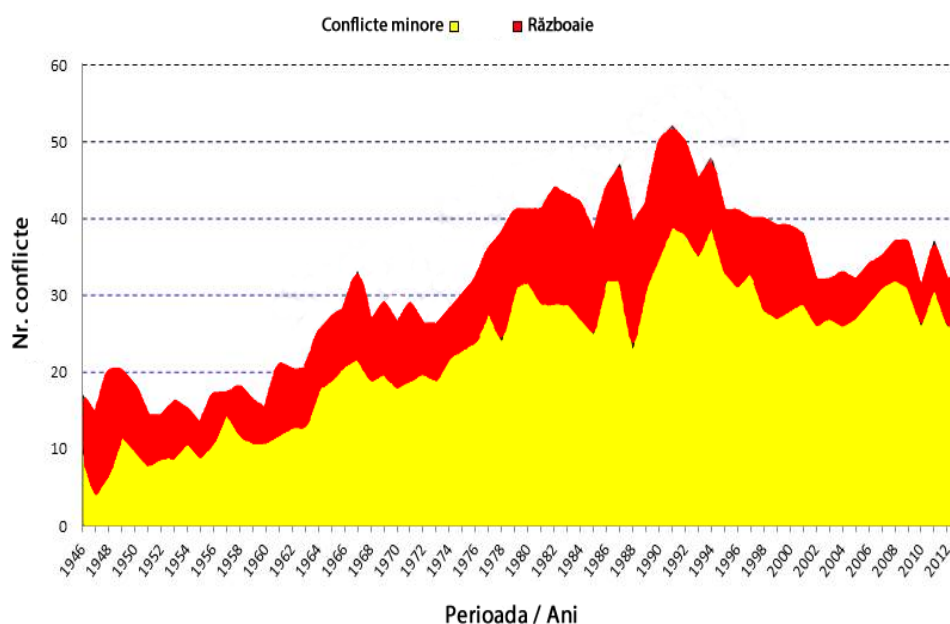

Figura nr. 1. Intensitatea conflictelor armate în perioada 1946-2013¹⁰

Deși la obiect, conceptul propus de Michael Brecher pare mai degrabă general, de aceea e necesar să menționăm și analizele cercetătorilor de la Universitatea Uppsala din Suedia, care în cadrul programului Uppsala Conflict Data Program, propun definiții însoțite de seturi de date¹¹ care segmentează specific tipurile conflictului. În abordarea acestora, este definit conflictul după tipul părților implicate, astfel conflictul internațional poate avea loc numai între două sau mai multe guverne (înțelese ca entități conducătoare ce guvernează un teritoriu de stat).

¹⁰ Themnér, Lotta & Peter Wallensteen, 2014 *Armed Conflict, 1946-2013*, Journal of Peace Research 51(4), Peace Research Institute, Oslo, 2014.

¹¹ www.pcr.uu.se/data

Tipuri de conflicte în perioada 1946 - 2013

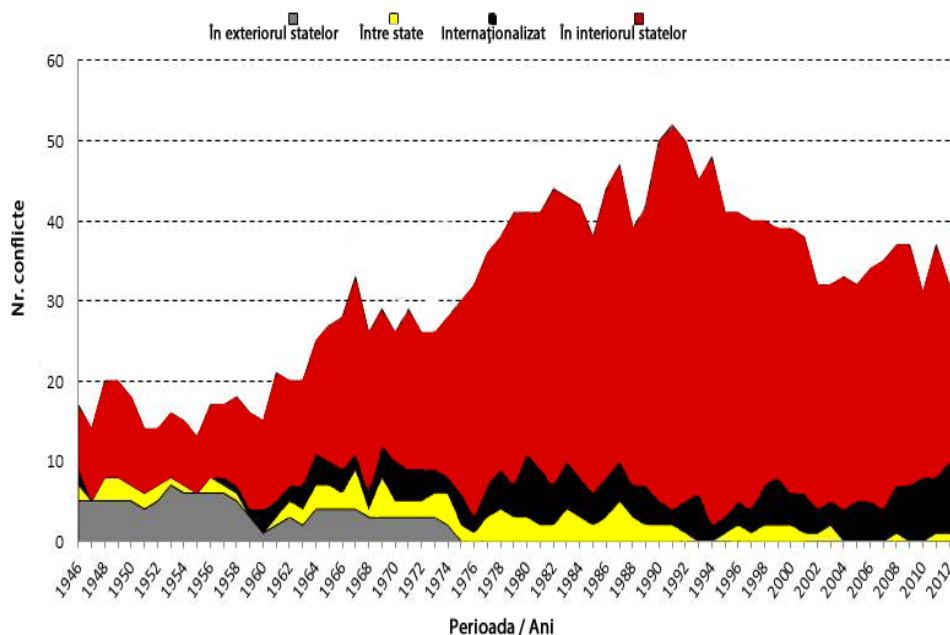

Figura nr. 2. Tipul conflictelor desfășurate în perioada 1946-2013¹²

Analiza cercetătorilor de la Universitatea Uppsala aprofundează studiul conflictelor în perioada 1946-2013, datele obținute conducând la realizarea unor instrumente grafice de redare a tipului și intensității conflictelor, un exemplu relevant în acest sens fiind graficele redat anterior în figurile nr. 1 și nr. 2.

Așa cum menționam la începutul acestei secțiuni a lucrării noastre, există autori a căror părere o împărtășim, și anume că apariția conflictului poate fi plasată la intersecția a două domenii, politica și societatea, de aceea opinia noastră este aceea că nu numai apariția, dar și desfășurarea și rezolvarea conflictului pot beneficia de aportul însemnat al studiilor de drept internațional.

Astfel, în domeniul dreptului internațional, putem exemplifica prin lucrări care nu numai că au clarificat din punct de vedere al doctrinei aspecte cum ar fi definirea și tipologia conflictelor, dar au analizat în profunzime cazuri concrete ale

¹² Themnér, Lotta & Peter Wallensteen, *op. cit.*

sfârșitului de secol XX. Astfel, s-au putut aduce contribuții importante privind latura sancționatorie a sistemului de drept internațional, precum și cadrul de aplicare, instanțe și proceduri de aplicare¹³.

Concluzii

Așa cum reiese din cele trei secțiuni ale prezentei lucrări, studiile privind conflictul au suscitât interesul cercetătorilor încă din secolele trecute. Secolul XX cu ale sale conflagrații mondiale a condus către organizarea sistemului internațional în vederea prevenirii conflictelor majore și către identificarea de instrumente, fie juridice fie diplomatice, de rezolvare a conflictului.

Abordările contemporane prezentate în acest articol demonstrează diversitatea tipurilor de analiză a conflictului, dar existența rezultatelor concrete în domeniul academic de studiu al conflictelor împreună cu adoptarea acestor rezultate și punerea în practică de către decidenții politici ne îndeamnă să afirmăm că incidența conflictelor majore va fi din ce în ce mai redusă, sau în cazul desfășurării acestora urmările violente vor fi limitate.

Totodată, din punct de vedere juridic, o tipologie foarte clară a conflictelor este mai mult decât necesară, diferențierea dintre conflictele armate internaționale și cele ne-internaționale, dar și distincția dintre acestea și alte tipuri de conflicte fiind esențială pentru aplicarea normelor de drept internațional. Mai mult, din punct de vedere al consilierului juridic al comandantului militar, asemenea distincții sunt necesare când condițiile reale de luptă pot crea condiții de sancționare penală ca urmare a nerespectării normelor de drept internațional umanitar.

BIBLIOGRAFIE

Defence Strategic Guidance – Sustaining US Global Leadership: Priorities for 21st Century Defence.

GOCHMAN Charles, MAOZ Yeev, *Militarized interstate disputes, 1816-1976*, în *Journal of Conflict Resolution*, vol. 28, 1984.

FINLAY David, HOLSTI Ole, FAGAN Richard, *Enemies in Politics*, Ed. Rand McNally, Chicago, 1968.

¹³ Robert Cryer et al, *An Introduction to International Criminal Law and Procedure*, Cambridge University Press, New York, 2010

- AZAR Edward, JUREIDINI Paul, MCLURIN Roland, *Protracted Social Conflict Theory and Practice in the Middle East*, în *Journal of Palestine Studies*, VIII (29).
- MORGENTHAU J. Hans, *Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace* McGraw-Hill, New York, 1985.
- Jr. ROTHGEB M. John, *Defining Power: Influence and Force in the Contemporary International System*, St. Martin's Press, New York, 1993.
- Jr. NYE S. Joseph, *Bound to Lead: The Changing Nature of American Power*. Basic Books, 1990.
- BRECHER Michael, *International Political Earthquakes*, University of Michigan Press, Michigan, 2008.
- BRECHER Michael, *Systeme et Crise en Politique Internationale*, în *Etudes Internationales*, Număr Special: La Crise des Relations Internationales: Vers un Bilan, Nr. XV.
- DINU Mihai-Ștefan, *Componenta etnico-religioasă a conflictelor*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2005.
- GURR Ted, *Handbook of Political Conflict: Theory and Research*, Free Press, New York, 1980.
- Themnér, Lotta & Peter Wallensteen, *2014 Armed Conflict, 1946-2013*, *Journal of Peace Research* 51(4), Peace Research Institute, Oslo, 2014.

www.pcr.uu.se/data

Această lucrare a fost posibilă prin sprijinul financiar oferit prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013, cofinanțat prin Fondul Social European, în cadrul proiectului POSDRU/159/1.5/S/138822, cu titlul „Rețea Transnațională de Management Integrat al Cercetării Doctorale și Postdoctorale Inteligente în Domeniile “Științe Militare”, “Securitate și Informații” și “Ordine Publică și Siguranță Națională” - Program de Formare Continuă a Cercetătorilor de Elită – “SmartSPODAS”.

ASOCIAȚIA ABSOLVENȚILOR UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE "CAROL I" "AD HONORES"

SCOP

Asociația se adresează absolvenților U.N.Ap. "Carol I", militari și civili, acordând sprijin în organizarea de activități pentru afirmarea și apărarea valorilor, drepturilor și intereselor absolvenților săi

ACTIVITĂȚI

- sprijinirea procesului de învățământ din universitate
- activități caritabile de înțajutorare a studenților universității și membrilor asociației
- premierea celor mai valoroase lucrări de licență și masterat ale studenților Universității
- sprijinirea activității de cercetare științifice din universitate

Ajutați-ne să putem ajuta!
De la înființare până în prezent asociația a sprijinit procesul de învățământ din universitate

Informații suplimentare: www.unap.ro
Cont bancar: RO95BRDE441SV43420764410
Cont de înregistrare fiscală: 27898613
e-mail: asociațiaunap@gmail.com

Telefon: 0744.207.444
Fax: 021/319.48.66

ÎN ATENȚIA COLABORATORILOR !

Pentru o mai bună procesare a articolelor și pentru introducerea revistei în baza de date internațională CEEOL, dorim respectarea următoarelor cerințe **obligatorii**:

- ✓ **titlul articolului – română și engleză;**
- ✓ **abstractul – română și engleză;**
- ✓ **cuvinte-cheie (5-6) – română și engleză;**
- ✓ **instituția din care provine autorul;**
- ✓ **e-mail, telefon, fax (o adresă de contact);**
- ✓ **bibliografie.**

1. *Textul.* Se introduce în Microsoft Word, folosind fontul Times New Roman și tastatura standard românească. Nu sunt acceptate fonturile care au mapări neobișnuite (în care caracterele diacritice – ș, ț, â, î, â și Ș, Ț, Ă, Î, Â – înlocuiesc alte caractere - [,], @, ~, \ ș.a.m.d.). Textul în limba română trebuie să aibă în mod obligatoriu diacritice. Articolul trebuie cules, pur și simplu, fără nicio altă formatare în afara sublinierilor, acolo unde este cazul folosind bold și italic. Paragrafele vor fi delimitate de un Enter, părțile articolului fiind separate între ele prin două-trei paragrafe goale.

2. *Ecuatiile.* Indiferent de locul pe care îl ocupă în cadrul articolului, ecuațiile se introduc numai în Microsoft Equation Editor. La limită, se acceptă ecuații scrise de mână, numerotate și trimise separat de restul articolului).

3. *Figurile.* Sunt acceptate formatele vectoriale standard. În cazul figurilor produse cu o altă aplicație decât Microsoft Word (de exemplu, Corel Draw sau AutoCAD), fișierele respectivelor aplicații vor fi trimise împreună cu restul articolului. Figurile trimise în format electronic vor fi desenate la dimensiunile la care pot fi tipărite, iar dimensiunea textului trebuie să fie între 8 și 12 puncte tipografice. Sunt acceptate și figuri desenate de mână, pe foi separate de restul articolului, cu condiția ca desenele să fie clare și să poată fi ușor identificat locul din cadrul articolului în care trebuie să se regăsească.

4. *Imaginile.* Imaginile scanate trebuie incluse atât în documentul Microsoft Word, cât și trimise separat. Nu se recomandă folosirea imaginilor preluate de pe Internet, deoarece acestea nu satisfac cerințele necesare pentru tipărirea lor (având o rezoluție mult inferioară celei necesare pentru un tipar de calitate). Imaginile de calitate au o rezoluție de minimum 200 dpi. Pentru formatele JPEG și GIF aveți în vedere ca, în urma compresiei, calitatea imaginii să devină rezonabilă.

5. *Numerotarea.* Ecuatiile, figurile, tabelele, titlurile din bibliografie vor fi numerotate cu cifre arabe, astfel:

- între paranteze pătrate pentru bibliografie;
- între paranteze rotunde pentru formule;
- prin exponent, în cazul notelor de subsol;
- precedate de denumire, în cazul observațiilor, figurilor, tabelor etc.

Rugăm autorii să redacteze articolele atât în limba română, cât și în limba engleză.

Vă mulțumim !

Redacția

Revista de Științe Militare

EDITOR
Secția de Științe Militare
a
Academiei Oamenilor de Știință
din România

CONSILIUL EDITORIAL
PREȘEDINTE DE ONOARE
general (r) prof. univ. dr. H. C. Vasile CÂNDEA

PREȘEDINTE
general (r) prof. univ. dr. Teodor FRUNZETI

REFERENȚI ȘTIINȚIFICI
general (r) prof. univ. dr. Teodor FRUNZETI
general de brigadă (r) prof. univ. dr. Viorel BUȚA

MEMBRI
general (r) prof. univ. dr. Anghel ANDREESCU
general maior (r) prof. cons. dr. Constantin MINCU
general de flotilă aeriană prof. univ. dr. Gabriel-Florin MOISESCU
general de brigadă (r) prof. univ. dr. Viorel BUȚA
locotenent-colonel dr. Cristophe MIDAN, Franța
dr. Karina MARCZUK, Polonia
prof. univ. dr. Adrian GHEORGHE, SUA
Dr. Dana PERKINS, SUA
general de brigadă Bohuslav Prikryl, Polonia
general de brigadă Boris Dürkech, Slovacia
general de brigadă (r) Rudolf Urban, Republica Cehă
colonel Gábor Boldizsár, Ungaria
colonel (r) prof. univ. dr. ing. Eugen SITEANU

COLEGIUL DE REDACȚIE
Director
colonel lector univ. dr. Alexandru STOICA
e-mail: editura@unap.ro

Redactor
colonel (r) prof. univ. dr. ing. Eugen SITEANU
e-mail: esiteanu@yahoo.com

Referent de specialitate
Diana DIACONESCU

Corector
Carmen IRIMIA

Tehnoredactor
Catherine PĂVĂLOIU

Tipar executat
la Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”
Șoseaua Panduri, nr. 68-72, sector 5, București
e-mail: editura@unap.ro
Tel.: 319.59.69; 319.48.80/215; 453

Revista de Științe Militare apare trimestrial.

COPYRIGHT: sunt autorizate orice reproduceri,
fără perceperea taxelor aferente, cu condiția indicării
precise a numărului și datei apariției revistei din care provin.

Gheorghe Vascea, sponsorul acestui număr al revistei, este șef administrație adjunct colectare A.s3 F.P. – Structura de colectare persoane fizice:

- licențiat în Management, absolvent al A.S.E.;
- absolvent al cursului de strategie națională – cursul de nivel înalt al Colegiului Național de Apărare – promoția XIII VIP;
- doctorand în antifraudă fiscală – Academia de Poliție „Alexandru Ioan Cuza”, București;
- expert contabil, consultant fiscal, auditor financiar;
- coautor în diverse publicații de specialitate.

/2014

C. 266/2014